STRIP SCHRIFT

Prijs f 7,75
Bfr. 155

CHARLES SCHULZ
MANGA MANGA!
BIG BROTHER

325 – JAARGANG 32 NUMMER 8 – 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD – VERSCHIJNT 10x PER JAAR

AGENDA

t/m 25 maart
Expositie 'Anonymes', van Lorenzo Mattotti, Galerie Médicis, 13 Rue de médicis, Parijs, Frankrijk, info: (+33)1-44073518.

t/m 26 maart
Expositie 'Manga Manga! De kunst van de Japanse strips', Kunsthal Rotterdam, Museumpark, Westzeedijk 341, Rotterdam, info: (+31)(0)10-4400301.

t/m 14 mei
Expositie 'Heer Bommel en de natuur', Kasteel Groeneveld, Groeneveld 2, Baarn, info: (+31)(0)35-5420446.

17 maart t/m 21 april
Expositie 'Politiek in prent '99', Statenpassage van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Lange Poten 4, 's-Gravenhage.

17 maart t/m 30 april
Expositie Johan de Moor, Galerie Lambiek, Kerkstraat 78, Amsterdam, info: (+31)(0)20-6267543, of via e-mail aan lambiek@lambiek.net

17 maart t/m 1 oktober
Expositie 'Asterix en Europa', Rijksmuseum van Oudheden, Rapenburg 28, Leiden, info: (+31)(0)71-5163163, of via de site www.rmo.nl

9 april
Ruilbeurs van Stripclub Tafelrond, met signeersessies van Ron van Riet, Dirk Stallaert en Eric de Rop, Zaal 'Het Bad', Martelarenlaan, Leuven, België, info: (+32)(0)16-236597.

11 april
Lezing 'Asterix: de vrolijke wetenschap', door drs. Jaap Toorenaar, docent Klassieke Talen aan het Stedelijk Gymnasium Leiden. Uitgelicht wordt de vele betrouwbare informatie over de Oudheid die de Asterix-strips verschaffen. Ook worden de rijkelijk aanwezige Latijnse citaten onder de loep genomen. Aanvankelijk begint de Asterix-lezer simpelweg met het lezen van een stripverhaal, maar kan uitkomen bij encyclopedieën, de bijbel en Vergilius. Zelfs een eenvoudige vraagstelling als 'Hoe oud is Nestorix nu precies?' leidt tot opzienbarende conclusies. Lezingenzaal van het Rijksmuseum van Oudheden, Papengracht 29, Leiden, info: (+31)(0)71-5163163, of via de site www.rmo.nl

15 april t/m 12 juni
Expositie 'Kuifje in het Verre Oosten', Frans Halsmuseum, Vleeshal, Grote Markt, Haarlem, info: (+31)(0)23-5115783/5115794, of via e-mail aan franshalsmuseum@wxs.nl

24 april
12e Delftse Stripdag, Zalencentrum Delftstede (en 64e Algemene Ledenvergadering van Het Stripschap), Phoenixstraat 66, Delft, info: (+31)(0)15-2126097/2135571.

23 t/m 28 mei
BD '2000, Festival international de la bande dessinée, Sierre, Zwitserland, info: (+41)27-4559043, of via de site www.bdsierre.ch

3 en 4 juni
Stripdagen Haarlem, Haarlem.

13 juni
Lezing 'Asterix als archeoloog en historicus', door drs. René van Royen en Sunnyva van der Vegt, auteurs van het boek 'Asterix en de waarheid', Lezingenzaal van het Rijksmuseum van Oudheden, Papengracht 29, Leiden, info: (+31)(0)71-5163163, of via de site www.rmo.nl

23 en 24 september
Stripdagen Den Bosch, De Brabanthallen, 's-Hertogenbosch, info: (+31)(0)76-5415990.

DE MEEST ACTUELE AGENDA OP STRIPGEBIED KUNT U BINNENKORT WEER RAADPLEGEN VIA HET WORLD WIDE WEB VAN HET INTERNET OP ONZE NIEUWE STRIPSCHRIFTPAGINA'S

Bits & Pieces

Zalm

Lang, heel lang geleden, het moet ergens midden in de vorige eeuw zijn geweest, waren er ministers die zich opwonden over het beeldverhaal. De eenvoud van communicatie die je bereikt met strips werd bij lange na niet onderkend. Sterker, een paar jaar nadat de halve wereldbevolking elkaar had uitgemoord, leidden simpele judoscènes in het beeldverhaal van Dick Bos tot grote commotie. De boekjes werden op school verboden en afgepakt.

Hoe anders zijn de tijden nu. Het is bijna tijd om de Prijs voor Bijzondere Verdiensten aan de minister van financiën toe te kennen. Niet vanwege onverwachte meevallers. Maar omdat minister Zalm de strip tot ultiem communicatiemiddel in de ministerraad heeft verheven. In NRC van 1 maart 2000 is aan dit middel bijna heel pagina drie gewijd. In kleurendruk nog wel! Wat is er gebeurd? Medio februari kreeg Zalm van collega Borst een stripboek cadeau. De reisavonturen van Oom Dagobert 62. Met daarin het verhaal 'Donald Duck: Tijd is Geld'. So far, so good.

De week daarop zou in de ministerraad het felle debat plaats gaan vinden over inkomen, uitgaven, Zalm-normen en lastenverlichting. Een buitengewoon lastige materie. Zalm zou komen met een notitie over de verwachte cijfers voor 2000 en 2001. En waar kwam hij mee? Juist ja. Met een eigen stripverhaal! Zes plaatjes had hij uit het gekregen stripboek geknipt en verhaspeld tot een eigen verhaal. En met smaak. Want de openingsprent was van Carl Barks. Aan de ballonstrip voegde hij conform de Hollandse School wat eigen ondertekst toe. Boven de twee A4-tjes plaatste hij de kop: 'Bijlage 1 bij de kaderbrief. Oom Dagobert en het geld moet rollen'. De rolverdeling was even eenvoudig als doeltreffend. Gerrit Zalm is Dagobert Duck en zit achter de kassa. Premier Kok is Donald die achter zijn lessenaar zorgvuldig op de kleintjes blijft letten door met een ganzenveer alles op te schrijven. Kwik, Kwek en Kwak spelen op de voorgrond in bergen muntgeld en stellen de ministers voor. De zware jongens vertegenwoordigden de fractievoorzitters van de regeringspartijen. In het Zalm-script dreigen die er met de poet vandoor te gaan. Maar op dit storyboard weet Dagobert dat te verijdelen. Nou, dat zal een discussie hebben losgemaakt daar in die ministerraad. Ik stel me het volgende voor.

'Weet je wel dat je een boze brief kunt verwachten van Disney' zei Korthals van Justitie. 'Ik heb ooit een verjaardagskaart met een Mickey Mouse erop gemaakt en toen hing die club direct bij mij aan de bel. Of ik dat nooit meer wilde doen. Je hàngt, Gerrit'.

'Zo, heb jij ook strips gelezen. Dat heb je anders goed verborgen weten te houden' repliceerde Gerrit.

'Hé, kijk. Hier op de voorgrond steekt Kwek stiekem munten in eigen zak. Dat ben jij Bram' riep een niet nader te noemen collega.

'Ja, stuur die tekening meteen maar naar die commissie in Rotterdam. En zeg erbij dat ik het stripboek gratis hebt ontvangen van overheidswege. En in eigen zak hebt gestoken. Fraude, Gerrit. Bel het meldpunt.' Aldus een getergde Bram Peper.

Al die tijd had Kok wat zuinigjes gekeken. Hij kende uit zijn jeugd ook nog wel het venijnige karakter van Donald en was 'not amused'.

'Gerrit, kun jij mij uitleggen waarom ik een koptelefoon op mijn hoofd heb. Wil je soms zeggen dat ik doof ben voor kritiek?' klonk het opeens kortaf.

Jantje Pronk probeerde de situatie nog te redden met een wrange grap. 'Nu ik weg ben van Ontwikkelingshulp blijkt er opeens geld over te blijven.' Maar het mocht niet meer baten.

Kok herhaalde 'waarom heb ik een set oorwarmers op mijn hoofd?'

Annemarie Jorritsma die even niet bij de les was, stelde olijk de groep rondkijkend vast dat volgens haar Wim op dit moment helemaal niets op zijn hoofd had.

'Ik herhaal, waarom Gerrit, heb ik in de voorliggende vergaderstukken die dempers op mijn bol?'

'Nou, waar je geen weet van hebt, daar hoef je ook je excuses niet voor aan te bieden', poogde Zalm.

Tevergeefs. De begrotingsbehandeling is daarna minimaal een week uitgesteld. Wie had het ooit durven dromen. Een ministerraad die rollebolt over de inhoud van een strip. Bravo!

Tot slot. Kan iemand Zalm even een nieuw exemplaar van album 62 sturen en de vandaal zijn schaar afpakken?

Ben Bits

STRIP SCHRIFT

Jaargang 32 -maart 2000 - nummer 8 (325)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Pieter van Cleef, Jeroen Mirck, Arco van Os, Rik Sanders

Medewerkenden
Ger Apeldoorn, Tijs Bagchus, Jasper Bakker, Marnix Bakker, Olav Beemer, Ben Bits, Ruud Booms, Nat Gertler, Esther Ham, Robin Kerkhof, Karla Kruger, Gert Meesters, Gerard Suurmeijer, Renzo Verwer, Rudy Vrooman, Jempi Welkenhuyzen, Harrie Wibier, Peter de Wit

Koeriersdiensten
Willem Hulleman

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08
E-mail: redactie@stripschrift.nl
WWW: http://ourworld.compuserve.com/homepages/Stripschrift

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Willem Naber
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 026 - 339 20 85, telefax: 026 - 339 20 86
E-mail: administratie@stripschrift.nl
Abonnementsprijs ƒ69,95 / Bfr.1440
Leden van Het Stripschap ƒ2,50 / Bfr.50 korting
Nederland: Giro 209948 of Bank 82.67.01.523
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: Bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Turnhout
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar
Foreign subscriptions on request

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met:
Pieter van Cleef
Springendallaan 23
1333 WN Almere
Telefoon: 06 - 25 16 87 20
E-mail: adverteren@stripschrift.nl

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam-Antwerpen

Omslag
Peter de Wit

ISSN 0165-845X

Redactioneel

Enkele jaren geleden werd je nog met een geïrriteerde blik uit de boekhandel weggekéken als je maar durfde te vrágen naar een speciaal stripalbum. Tegenwoordig zijn vele tekenaars te lezen in de 'serieuze' dagbladen en verschijnen hun albums bij literaire uitgeverijen als De Harmonie (Sigmund, Rampokan, Fokke & Sukke) en Nijgh en van Ditmar (Barbara Stok). De boekhandels, die voorheen de strip zo meden, bezorgen de Nederlandse strip steeds meer een plaatsje buiten de marges van de stripspeciaalzaak. Zijn Nederlandse stripauteurs dan ook bezig een plekje te veroveren binnen het literaire establishment van de Amsterdamse grachtengordel? Want dat moet natuurlijk gesubsidieerd worden!

Barbara Stok en Gerrie Hondius (Ansje Tweedehansje in Opzij) gaan ieder met 45.000 gulden subsidie naar huis (of naar de kroeg), royaal beschikbaar gesteld door het Fonds voor de Kunsten. Datzelfde fonds onderscheidde eerder al (Mar)tijn Snoodijk met de Aanmoedigingsprijs Illustratie van ƒ7500. Overigens heeft het Nederlands Centrum van het Beeldverhaal onlangs eveneens subsidie aangevraagd in het kader van het Kunstenplan van staatssecretaris Van der Ploeg. Nu het erop lijkt dat de 'serieuze kunstwereld' het Nederlandse beeldverhaal definitief omarmd heeft, weten niet alleen auteurs maar ook instanties de potjes te vinden. De grenzen tussen de Schone Kunsten en de Negende Kunst lijken kleiner te worden...

Deze editie van Stripschrift is overigens op het nippertje met bloed, zweet en tranen in elkaar gezet. Het recente overlijden van Charles Schulz kon uiteraard niet afgedaan worden door een eenvoudige melding in de nieuwsrubriek. Verder speciale dank aan Peter de Wit die als eerbetoon aan Schulz nog tijd wist vrij te maken voor een wel zeer bijzondere cover. En dat allemaal nog steeds ongesubsidieerd...

Inhoud

2 AGENDA
2 BITS & PIECES Ben Bits
4 CHARLES M. SCHULZ Nat Gertler
12 SYMPOSIUM GRONINGEN Marnix Bakker
16 DE STRIJD DER MIEREN Jasper Bakker
18 MANGA MANGA! Robin Kerkhof
21 LAND IN ZICHT Karla Kruger
22 BIG BROTHER Renzo Verwer
24 MOU$E ENTERTAINMENT Pieter van Cleef
25 BOEKEN
28 ACTUALITEITEN
32 AANSTORMEND GEWELD Gert Meesters
34 STARS & STRIPS Olav Beemer

Charles Monroe Schulz
1922-2000
Een carrière

Schepper Peanuts was een geboren striptekenaar

door
NAT GERTLER

Charles Schulz, **die op 26 november 1922 in Minneapolis werd geboren, kreeg toen hij twee jaar was de bijnaam 'Sparky', afgeleid van Sparkplug, het paard in de strip** *Barney Google*. **Hij begon reeds op jonge leeftijd te tekenen, waarbij hij vaak de stijl probeerde te imiteren van de strips die hij in de krant zag. Dit leverde hem zijn eerste karige roem op, doordat zijn medeleerlingen hem voortdurend hun schriften onder de neus duwden met de vraag of hij daar hun favoriete stripfiguur (vooral Popeye) in wilde tekenen.**

Schulz' voorliefde voor het tekenen ontging zijn moeder niet. Toen ze eens een keer zo'n overbekende advertentie zag met de slagzin: 'Tekent u graag? Wij testen gratis of u talent heeft!', liet ze die aan Sparky zien. Het idee om een schriftelijke cursus tekenen te gaan volgen, leek hem wel wat. Federal Schools nam hem als leerling aan tegen een lesgeld van honderd zeventig dollar, voor die tijd een groot bedrag dat je niet zo makkelijk bij elkaar kreeg. Het bleek echter een goede investering, aangezien een voorzichtige schatting doet vermoeden dat Schulz meer dan het dubbele met zijn tekeningen verdiende.

Hij begon zijn carrière als tekenaar bij de Associated Letter Service, waar hij tekeningen voor advertenties maakte, pakjes inpakte en bestellingen wegbracht. Al heel gauw klopte er een andere werkgever bij hem aan: Uncle Sam die hem dringend voor de krijgsmacht nodig had. In het leger leerde hij pas goed wat eenzaamheid en verlies was (zijn moeder overleed, de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog), pijnlijke emoties die de komende decennia een duidelijk stempel op zijn werk zouden drukken.

Nadat Schulz was afgezwaaid als sergeant, probeerde hij in de buurt van Minneapolis/St. Paul werk als tekenaar te vinden. Er waren twee banen als lettertekenaar, waarop hij een redelijke kans maakte. Voor de ene baan, beletteraar van grafstenen, werd hij uiteindelijk toch niet zo geschikt geacht. De andere baan, het verzorgen van de belettering in de strips voor *Timeless Topix*, een tijdschrift van katholieke huize, greep hij toen met beide handen aan. Nadat hij met het beletteren van Engelse strips was begonnen, breidde hij zijn werkzaamheden later uit tot andere talen, waarbij hij geconfronteerd werd met het probleem dat hij teksten schreef die hij niet kon lezen.

Peanuts verschijnt vandaag de dag in 2600 kranten in 75 landen en is vertaald in 21 talen, waaronder het Servo-kroatisch, Maleis, Chinees, Tlingit en Catalaans. Een Italiaanse priester vertaalde Peanuts zelfs in het Latijn met Snoopius in de hoofdrol. The New York Times noemt in een necrologie als opvallendste boektitels Du bist Sub, Charlie Braun (waarbij Sub natuurlijk Suß moet zijn) en Het Grote Snoopy Winterspelletjes-Boek!

Uiteindelijk werd *Timeless Topix* de eerste uitgever van Schulz' cartoons. In twee nummers van het tijdschrift tekende hij een paar pagina's met cartoons over kinderen en hij ontdekte dat dit onderwerp hem wel lag.

Charles Monroe Schulz wordt geboren in Monroe, Minnesota.

Hij is een goeie leerling en toont al vroeg aanleg voor tekenen.

Met als gevolg dat hij twee klassen omhoog mag en Charlie Brown wordt geboren.

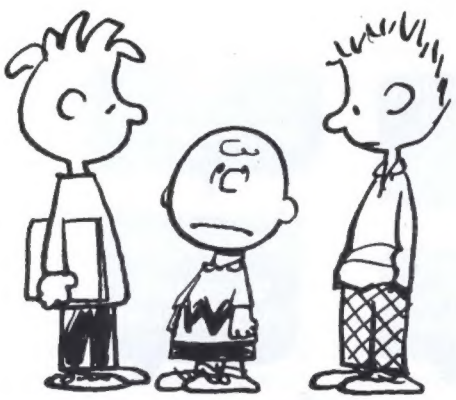

Als kleinste van de klas wordt hij door al z'n klasgenoten genegeerd of gepest.

Hij wordt altijd als laatste gekozen bij elke sport... en niet uitgenodigd voor feestjes.

En hij eet z'n brood altijd alleen.

Omdat hij zover vooruit is gezet, gaan z'n cijfers achteruit.

Hij stort zich op het tekenen. Maar z'n tekeningen voor het jaarboek worden geweigerd.

Hij besluit z'n verdere opleiding via de post te volgen. Hij doet een schriftelijke cursus tekenen.

Maar er is toch wel iemand die hem wil hebben... Uncle Sam.

Na de oorlog begint hij de wekelijkse strip L'il Folks voor een krant in St. Paul. Als hij daar wordt ontslagen, gaat hij er mee naar United Features Syndicate... en zo is Peanuts ontstaan!

Adieu, vaarwel en bedankt.

Sparky is van ons heengegaan.

Daar hoeven we niet héél erg bedroefd over te zijn. Hij heeft een lang en gelukkig leven geleid, met vrouwen en kinderen, en zijn carrière was zo fenomenaal, dat zowel creatief als commercieel succes op dit terrein voortaan in een volkomen ander daglicht zijn komen te staan. Hij heeft zijn einde kennelijk voelen naderen, en nog genoeg kans gehad om afscheid van zijn vrienden te nemen.

Ik ben hem zelf geweldig veel dank verschuldigd. Pas toen ik er goed over nadacht, besefte ik hoezeer zijn werk vorm en richting aan mijn leven heeft gegeven. En dan bedoel ik niet alleen mijn volkomen uit de hand gelopen hobby van het verzamelen van *Peanuts*-strips, of de *Peanuts*-boekwinkel die ik in mijn vrije tijd op het internet drijf. Ik bedoel dat ik daardoor in de stripwereld terechtgekomen ben en de eerste stappen op de weg van mijn carrière als scenarioschrijver heb gezet. Het bracht me aan het lezen met weer als gevolg dat ik ook romans en verhalen ben gaan schrijven. Zijn werk heeft me geleerd wat de diepere betekenis van vriendschap eigenlijk is en inspireerde mij tot het beginnen van mijn verzendboekhandel in strips, waaraan ik nog steeds een groot deel van mijn contacten met mensen dank.

De afgelopen weken heb ik voor diverse bladen artikelen over Schulz geschreven. Eén van de moeilijkste kanten van dat werk is om daar objectief bij te blijven, om te schrijven over wat hij deed in plaats van over de invloed die dat werk op mij had. Schulz en zijn werk zijn zaken die ik niet anders dan subjectief kan benaderen.

Hij heeft geweldige dingen met grappige tekeningen gedaan, hij heeft miljoenen mensen geboeid met een verbazingwekkende hoeveelheid strips van hoge kwaliteit, die hij helemaal alleen tekende. Hij deed datgene waarvan hij hield en hij hield van wat hij deed. Hij genoot de achting van zijn collega's, was geliefd bij zijn fans en heeft een blijvende plaats in de geschiedenis van deze kunstvorm verworven.

Er is geen enkele reden om héél erg bedroefd te zijn.

Maar ik ben het wel.

Nat Gertler, eigenaar AAUGH.com
13 februari 2000, 01.20 uur 's nachts

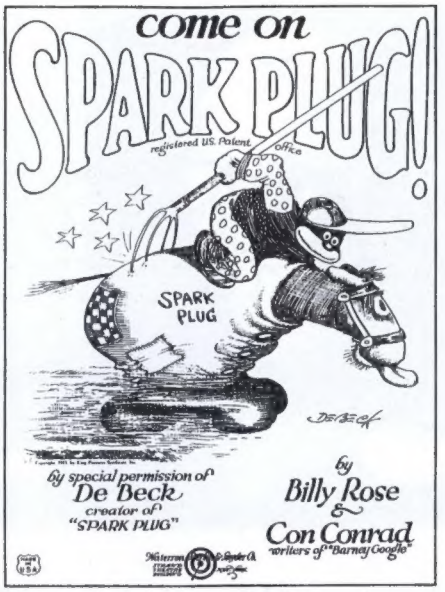

Boven, Schulz' eerste strip was een wekelijkse panel met meerdere grappen. *Links*, Als kind werd Schulz Sparky genoemd, naar het racepaard Spark Plug uit de populaire strip *Barney Google*. De naam bleef hangen.

"FRESHLY DELIGHTFUL. A CONTINUOUS PLEASURE. FUN AND CHARM ABOUND."
"ONE OF THE GAYEST AND WISEST ENTERTAINMENTS IN TOWN."
"A SMALL MIRACLE. EXPLOSIVELY FUNNY. UTTERLY WINNING."
"A TOTAL DELIGHT"
"AN ENDEARING, IRRESISTIBLE ROMP"
GOOD GRIEF!
ARTHUR WHITELAW AND GENE PERSSON PRESENT
"YOU'RE A GOOD MAN CHARLIE BROWN"
A MUSICAL ENTERTAINMENT BASED ON THE COMIC STRIP "PEANUTS" BY CHARLES M. SCHULZ
MUSIC AND LYRICS BY CLARK GESNER
DIRECTED BY JOSEPH HARDY
ORIGINAL CAST ALBUM ON M-G-M RECORDS

Boven, De musical van de strip is al jaren een groot succes.

***Links*, Gary Burghoff speelde Charlie Brown in de musical. Later gebruikte hij z'n grote oren als radar in *MASH*.**

Schulz reed rond in een Mercedes met kenteken WDSTK1, vernoemd naar het vogeltje Woodstock. Hij had een hondje: geen beagle, maar een witte terriër, Andy genaamd.

AAUGH!

Aan de vijftigjarige saga van *Peanuts* is een einde gekomen. Charles Schulz maakte in deze halve eeuw meer dan 18.250 afleveringen. De wonderlijke cast van deze wereldberoemde strip veranderde in al die tijd opmerkelijk weinig: de eeuwige verliezer Charlie Brown, de fantasierijke beagle Snoopy, de neurotische Lucy, de filosoof Linus, de pianovirtuoos Schroeder, de romantische Sally, het zwarte vriendje Franklin, de narcoleptische Peppermint Patty, het maffe vogeltje Woodstock dat op zijn kop kan vliegen... Volgens de Amerikaanse krant *The New York Times* werd Schulz op een keer 's nachts wakker, denkend: 'Good Grief, wie zijn al die kleine mensen. Moet ik mijn hele leven lang met ze doorbrengen?' Het antwoord was: ja! Dit gold overigens niet alleen voor de schepper van *Peanuts*. Overal op de wereld volgde een grote schare liefhebbers de belevenissen van Charlie Brown en zijn kornuiten. Ze waren geschokt toen Schulz vorig jaar december aankondigde te stoppen met zijn strip vanwege zijn slechte gezondheid. 'Wat ik het meest zal missen is Lucy die de 'football' vasthoudt en omhoog kijkt, waarop vervolgens Charlie Brown met een grote knal op de grond terecht komt', zei hij tegen de plaatselijke pers uit zijn woonplaats Santa Rosa. Amper twee maanden later overleed hij, één van de laatste grote stripmakers van de 20ste eeuw. De redactie heeft een aantal reacties op een rijtje gezet.

• President **Bill Clinton**: 'Vijftig jaar lang, hebben zijn scherpzinnige blik, zijn goede en gulle hart en zijn zeer actieve pen en penseel leven gegeven aan de meest gedenkwaardige karakters die onze kranten onveilig hebben gemaakt... De immer hoopvolle Charlie Brown, de blije Snoopy, de emotionele Linus, en zelfs de kribbige Lucy gaven dag na dag inhoud aan wat ons menselijk maakt.'

• **Douglas Ster**, topman van United Media, de uitgever van *Peanuts*, op The Official Peanuts Home Page (*www.*

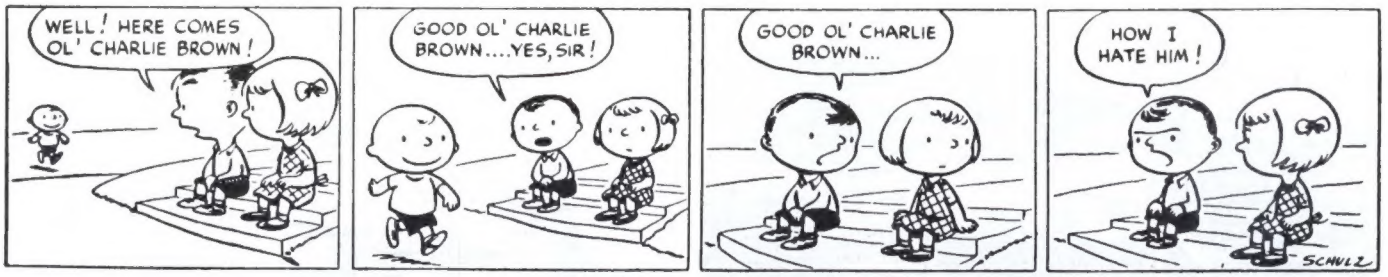

Het duurde even voordat Charlie Brown in vorm kwam, maar de toon was er vanaf de eerste dag.

Krantenstrip

Naast zijn loopbaan als letteraar ging Schulz werken als docent bij de Art Instruction School, de inmiddels omgedoopte instelling voor schriftelijk onderwijs, waar hij zelf een cursus had gevolgd. Zijn werk hier bleek uiterst belangrijk voor zijn persoonlijke ontwikkeling. Gedurende zijn periode bij deze instelling werd Schulz verliefd op (en uiteindelijk afgewezen door) zijn eigen 'roodharige meisje', dat in Peanuts als 'the little red-haired girl' opdook. Daarnaast raadde een collega hem aan om wat werk naar een plaatselijke krant te sturen.

Zo kwam Schulz in de wereld van de krantenstrip terecht; *Li'l Folks* verscheen voor het eerst in *St. Paul Pioneer Press*, op 7 december 1947. De strip verscheen alleen in het zondagse dameskatern. Elke aflevering bestond uit drie of vier grappen van een enkel plaatje. Om zijn lezerskring uit te breiden vroeg Sparky of zijn strip niet elke dag kon verschijnen, en op een plaats die niet onmiddellijk door de helft van de abonnees werd overgeslagen. De krant weigerde en Schulz hield met de strip op. De laatste aflevering verscheen op 22 januari 1950.

De vader van Schulz was kapper, net als de vader van Charlie Brown. Overigens kwamen volwassenen nooit in beeld bij Peanuts, net als de kat van de buren waar Snoopy het steeds mee aan de stok heeft.

Terwijl Schulz *Li'l Folks* tekende, probeerde hij soortgelijke cartoons aan tijdschriften te verkopen. *Saturday Evening Post*, een bekend tijdschrift dat vaak getekende grappen publiceerde, kocht er voor een habbekrats zeventien van Schulz, die tussen 1948 en 1950 gepubliceerd werden.

Sparky probeerde een agentschap voor de verspreiding van *Li'l Folks* te interesseren. Hij bestookte de agentschappen met voorbeelden van zijn werk en wist de interesse van één syndicaat te wekken, dat een contract met hem tekende en vervolgens bijna meteen weer opzegde, waarbij men hem een schijntje als afkoopsom voor zijn werk betaalde. Uiteindelijk was het **Jim Freeman** van United Features Syndicate, die wel wat in *Li'l Folks* zag. Hij vond het werk leuk, maar dacht dat het moeilijk aan de man te brengen zou zijn op een markt die overspoeld werd met cartoons. Hij stelde voor dat Schulz als proef een paar gagstrips van één strookje zou tekenen en die naar het hoofdkantoor zou komen brengen. In juni 1950 nam Schulz de trein naar New York, gaf de nieuwe strips af bij het agentschap en ging ergens ontbijten. Tegen de tijd dat hij terugkwam had het syndicaat een beslissing genomen: het wilde de strip hebben.

Wel was men van oordeel dat de naam *Li'l Folks* problemen zou kunnen opleveren met de titels van twee andere strips, *Little Folks* en *Li'l Abner*. Dus verandere men de naam in *Peanuts*. Deze nieuwe naam stond Schulz niet bepaald aan, omdat hierdoor naar zijn mening de suggestie werd gewekt, dat het om iets onbelangrijks ging. Het agentschap deed vervolgens zijn best om de strip aan de man te brengen, waarbij men niet zozeer de nadruk legde op de inhoud ervan, als wel op de geringe afmetingen, waardoor de plaatjes gemakkelijk aan de meest uiteenlopende lay-outvormen aan te passen waren. Bij zijn eerste verschijnen, op 2 oktober 1950, was de strip aan zeven kranten

Schulz schetste op geel tekenpapier en tekende met een Esterbrook Radial pen. Er zijn wereldwijd zo'n 300 miljoen exemplaren van in totaal 1400 Peanuts-boeken verkocht. Schulz is steenrijk geworden. De totale omzet van strips en merchandising bedroeg jaarlijks circa 1,1 miljard dollar. Vorig jaar verschenen er 20.000 verschillende producten op de markt. Het zakenblad Forbes schatte het inkomen van Schulz in 1995 en 1996 op ongeveer 33 miljoen dollar.

In de beginjaren sleutelde Schulz nog aan de rolbezetting. Zo introduceerde hij in 1954 'Good Ol' Charlotte Brown', een vrouwelijke uitvoering van de hoofdpersoon. Hetzelfde jaar verdween ze weer. In 1959 verscheen Sally Brown, een zus van Charlie, in de strip en die bleef voorgoed.

'Mutts op de dag van Schulz' overlijden.

unitedmedia.com/comics/peanuts): 'Zoals miljoenen lezers treuren om de man die ons allemaal aan het lachen maakte, zo treuren wij om het verlies van een leermeester, collega en vriend.'

• Een lezeres van *Newsweek*: 'Met een tattoo van Woodstock vlakbij mijn hart, heb ik voor eeuwig een deel van Charlie Brown bij me.'

• **Garry Trudeau**, schepper van *Doonesbury*: Vijftig jaar lang heeft *Peanuts* ons de weg gewezen. Geen enkele nog levende cartoonist die niet schatplichtig aan hem is. Wij zullen allemaal zijn tedere en zeer originele talent missen.'

• **Peter de Wit** (*Sigmund*): 'De Hergé van de krantenstrip is dood!'

• **Mort Walker** (*Flippie Flink*) in *Newsweek*: 'Voordat *Peanuts* verscheen haalden kinderen in strips voornamelijk kattenkwaad uit. Schulz gaf ons een realistischer weergave van de kindertijd met al zijn moeilijkheden en teleurstellingen. Zijn kinderen hadden pathos.'

• Striptekenaar **Martin Lodewijk** in *Algemeen Dagblad*: 'Charlie Brown blijft gewoon bij ons. Dat zijn we namelijk zelf'.

• **Cathy Guisewite**, maker van de door Schulz gewaardeerde krantenstrip *Cathy* in *Newsweek*: 'Mijn strip zou nooit gemaakt zijn als Charles Schulz niet de weg ervoor had geplaveid. Hij begaf zich op braakliggend terrein door een strip te maken met echte emoties en personages waarmee mensen zich konden identificeren'.

• **Berend Vonk**, tekenaar voor *Trouw* in diezelfde krant: 'Alles zit bij Schulz op zijn plek. (...) Het is razend knap dat hij scènes maakt met zo'n trieste ondertoon, en dat iedereen het toch als humor ervaart. (...) Schulz is één van de rijkste mensen op aarde geworden. Dat geeft moed.'

• Cartoonist en vriend **Sergio Aragonès**: 'Als men over een paar eeuwen spreekt over Amerikaanse artiesten uit het verleden, zal hij één van de weinigen zijn die wordt herinnerd. En als er over

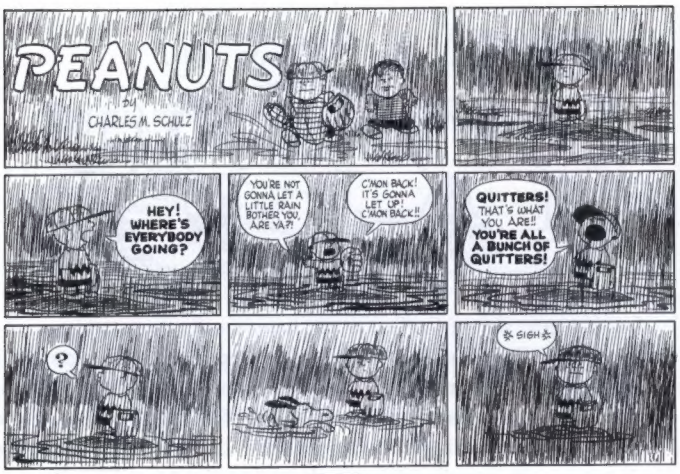
PEANUTS
BY CHARLES M. SCHULZ
HEY! WHERE'S EVERYBODY GOING?
YOU'RE NOT GONNA LET A LITTLE RAIN BOTHER YOU, ARE YA?!
C'MON BACK! IT'S GONNA LET UP! C'MON BACK!!
QUITTERS! THAT'S WHAT YOU ARE!! YOU'RE ALL A BUNCH OF QUITTERS!
?
SIGH

PEANUTS
BY CHARLES M SCHULZ
DID YOU GET THAT KITE UP ALL BY YOURSELF, LINUS?
YUP!
DID YOU HAVE ANY TROUBLE?
NOPE!
DIDN'T YOUR KITE GET TANGLED UP IN ANY TREES OR AROUND SOME TELEPHONE WIRES OR EVEN GO DOWN A SEWER?
NOPE!
SIGH
I DIDN'T THINK IT WOULD BE RIGHT TO LET A LITTLE KID LIKE HIM SEE ME CRY.

verkocht, waaronder *Washington Post* en *Chicago Tribune*.

Groeiende populariteit

Aanvankelijk verscheen *Peanuts* zes dagen per week. In januari 1952 kwam daar de zondagsstrip bij. In de jaren vijftig werd de strip al snel populair. Dit was niet langer een strip die aan lay-outvormen aan te passen was. Het eerste *Peanuts*-product in licentie, een boek met herdrukte strips dat eenvoudigweg *Peanuts* heette, werd in juli 1952 op de markt gebracht. Dit was het begin van een imperium dat vandaag de dag de meest uiteenlopende zaken omvat, van tandenborstels tot themaparken.

Vooral in de jaren zestig groeide de populariteit van de serie tot grote hoogte. Schulz verscheen op de cover van Time (1965) en Life (1967). Snoopy werd de mascotte van de ruimtevaartorganisatie Nasa. In 1969 vernoemde Nasa tijdens de Apollo 10-missie de maanlander naar Snoopy, terwijl de commandomodule Charlie Brown werd gedoopt.

Aan het eind van de jaren vijftig leverde Schulz naast *Peanuts* ook nog ander werk. Hij

verzorgde de illustraties voor de bestseller van **Art Linkletter** - *Kids Say the Darndest Things* - en later nog voor een vervolg van dit boek en voor een boek met brieven van kinderen aan **LBJ** (president **Lyndon B. Johnson**). Dit waren allemaal tekeningen van kleine kinderen die heel erg bij de stijl van zijn *Peanuts*-werk aansloten. Voor Warner Press, de uitgeverij van de Church of God, tekende Sparky een reeks cartoons over teenagers. In dit werk, dat helaas te veel in de schaduw is blijven staan, bracht de dartele hand van Schulz aandoenlijk klungelige teenagers met hun saaie, verbijsterde ouders tot leven. In het midden van de jaren zestig kwam er een eind aan deze reeks.

Happiness is a Warm Puppy, uitgegeven in 1962, was het eerste deel van een reeks met *Peanuts*-werk, dat speciaal voor boeken was getekend. Deze verzameling koddige gezegdes en illustraties werd heel snel populair en nog sneller geïmiteerd.

Schulz documenteerde zich goed. Wanneer hij bij voorbeeld Schroeder tekende, zorgde hij ervoor dat het bijhorende notenschrift van de muziek van Beethoven correct was.
In de strip gelooft pianist Schroeder dat Beethoven de president van de Verenigde Staten is. Schulz hield zelf overigens meer van Brahms.

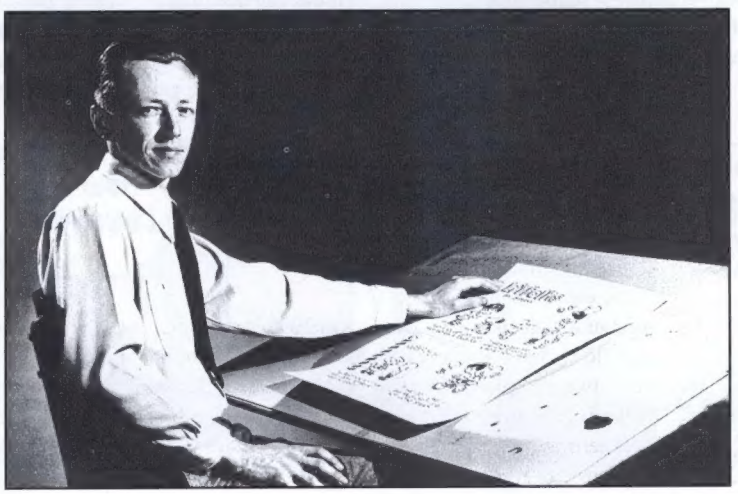

***Rechts*, 24 jaar en leraar aan 'Art Instruction Schools'.**

krantenstrips wordt gesproken, misschien wel de enige die genoemd wordt.'

• Journalist **Hans Hoekstra** in *Het Parool*: 'Was het toeval dat Charles M. Schulz de ogen sloot op het moment dat de zondagskranten werden gedrukt waarin zijn allerlaatste tekening zou verschijnen? Op dat moment was zijn oeuvre letterlijk afgerond'. Hoekstra laat desgevraagd weten dat zijn krant momenteel nadenkt over een opvolger van *Peanuts*. De krant zal niet blijven doorgaan met het plaatsen van herhalingen. De nieuwe krantenstrip kan zowel van binnenlandse als van buitenlandse makelij zijn.

• Cartoonist **Len Munnik** in *Trouw*: 'Van hemzelf weet ik niks. Maar het lijkt me een fantastische kerel geweest te zijn. Anders kun je zulke strips niet maken. (...) Mijn favoriete figuurtje is Linus, met dat dekentje. Heb ik zelf ook lang gehad: dromen in mijn eigen wereldje. Lekker veilig met een dekentje. Duim in de mond. En dan dat zusje dat Linus hardhandig wakkerschudt, schitterend, zo begrijpelijk.'

• **Robbert Keegel**, jarenlang vertaler van de *Peanuts*-strips voor *Het Parool*: 'Hoewel niet onverwacht kwam de dood van Schulz toch als een slag. Ik heb altijd ontzettend veel plezier gehad in het vertalen van de *Peanuts*-strookjes. Soms was ik er in een halve dag mee klaar, maar het kwam ook voor dat ik er dagen over peinsde. Het vertaalwerk was niet altijd even makkelijk door de typisch Amerikaanse begrippen die Schulz hanteerde, met name de honkbal- en ijshockey-termen. Verder heb ik de eerste *Peanuts*-bioscoopfilm in Nederland, met de beroemde spellingwedstrijd, mogen vertalen.'

Peanuts stond op vrijdag 10 december 1965 voor het eerst in *Het Parool*. Keegel nam in 1968 het vertaalwerk over van **Henk Oolbekkink** en moest er een paar jaar geleden mee stoppen. Vanaf dat moment leverde licentiebureau Bruno Productions de stroken voortaan elektronisch kant-en-klaar aan. 'Met helaas een slechte, weinig in-

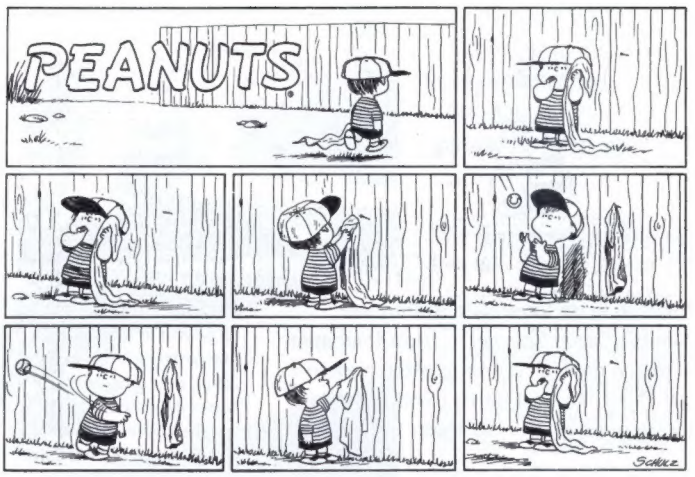

Schulz was zeer gul en doneerde bij voorbeeld één miljoen dollar aan het International Museum of Cartoon Art in Boca Raton. Hij hield van honkbal, tennis, golf, bridge en ijshockey. In zijn woonplaats Santa Rosa liet hij in 1969 een ijshal neerzetten. Zijn favoriete ijssmaak was overigens vanille.

***Boven en rechts, 'The essential Peanuts':* baseball, vliegers, de oprechte valsheid van Lucy, de poëtische genialiteit van Linus, onbeantwoorde liefde en de grenzeloze fantasie van Snoopy. *Midden van de pagina,* Schulz' kleine potloodschetsen maakte hij op een kleine blocnote met wit papier. 'Ze zijn vermoedelijk het beste wat ik maak. 't Is jammer dat hun levendigheid verdwijnt als ze in inkt worden gezet.**

PEANUTS
WHAT'S GOING ON HERE?
WHOOSH
ZOOM
I GUESS I KNEW I'D NEVER GET AWAY WITH IT..
PEANUTS
HERE'S THE WORLD WAR I FLYING ACE SITTING WITH A YOUNG LASS IN A SMALL CAFE NEAR THE BORDER...
SUDDENLY HE SEES HIS ARCH ENEMY ACROSS THE ROOM.. IT'S THE RED BARON!
HOW MANY TIMES HAVE THEY FACED EACH OTHER IN THE SKY?
NOW, THEY SHALL MEET EYE TO EYE ON THE GROUND!
HOW DISAPPOINTING..
HE SAID HE NEVER GIVES AUTOGRAPHS..

In 1994 werd Schulz opgenomen in de 'Hall of Fame' van de Amerikaanse licentieverkooporganisatie. Volgens Jim Davis, de maker van Garfield, stond Schulz aan de basis van de merchandisingindustrie in de stripwereld. Schulz kreeg in 1996 ook nog een ster in de Walk of Fame in Hollywood. Zijn ster ligt naast die van Walt Disney.

De dag dat *Peanuts* voor de meeste mensen begon te lopen, was 9 december 1965. De personages waren enkele jaren daarvoor al geanimeerd in commercials van de Ford-fabrieken, maar het was door *A Charlie Brown Christmas* dat de beelden op het netvlies van de mensen gebrand bleven. In deze productie, op een scenario van Sparky, geproduceerd door **Lee Mendelson** en geanimeerd door **Bill Melendez**, werd alles gedaan zoals het eigenlijk niet moest. Men gebruikte jazz voor de muziek en kinderen voor de stemmen van de figuren, maakte een ontspanningsprogramma dat niet langer dan een half uur lang duurde en citeerde lange stukken uit de bijbel, nota bene in een kerstprogramma. Het resultaat van deze 'mislukking' was een filmpje dat die avond vijfenveertig procent van het kijkerspubliek trok, Emmy's en Peabody Awards kreeg en elk jaar in de kersttijd weer wordt uitgezonden. Het filmpje was ook het eerste in een lange reeks voor de tv, terwijl daarnaast een tv-serie en vier speelfilms volgden.

Schulz was minder betrokken bij de productie van enkele platen met *Peanuts*-thema's in de jaren zestig. De eerste, een album met *Peanuts*-humor van actrice **Kaye Ballard**, sloeg niet zo goed aan. Maar een tweede lp, een verzameling liedjes die op *Peanuts* waren gebaseerd, zou later de basis voor de musical *You're a Good*

ventieve vertaling', constateert Keegel. Hij vindt zelf zijn mooiste vondst het vertalen van Snoopy's uitdrukking dat hij een *World War I flying ace* is. 'Oolbekkink maakte hiervan 'een vliegheld uit de Eerste Wereldoorlog', maar dat kostte veel balloonruimte. Ik vertaalde het als 'de koene aviateur'.' Snoopy is ook het favoriete personage van Keegel. 'Uiteindelijk bleek Snoopy een beagle te zijn. Volgens mij heeft Schulz hiervoor gekozen, zodat Lucy hem zo lekker kon uitschelden voor 'stupid beagle'.'

• **Kees Kousemaker**, eigenaar van stripwinkel annex galerie Lambiek: 'Ik beschouw het als een wonder dat zo'n succesvol iemand als Charles Schulz zo lang creatief kan zijn met strips die een totale treurigheid uitstralen. Iedere dag een strip maken die gericht is op mislukken, en dat vijftig jaar lang 310 keer per jaar. En zoiets dan ook nog eens 50 keer per jaar dunnetjes overdoen met een zondagsstrip in kleur... dat is een fantastische prestatie.'

Volgens Kousemaker wist Schulz een ongekende magie te creëren waarmee hij de wereld betoverde. Hij roemt de spanningsopbouw in zijn stroken van vier plaatjes. 'Schulz heeft veel invloed gehad op Amerikaanse stripmakers als **Johnny Hart** en **Gordon Bess**. Wat hij met kinderen deed, hebben zij met andere groepen gedaan, zoals holbewoners en indianen.'

Kousemaker vindt dat Schulz in Nederland onmiskenbaar sporen heeft nagelaten in het werk van **René Windig** en **Eddie de Jong** (*Heinz*) en **Gerrit de Jager** (*Liefde & Geluk*).

Bij Lambiek is ter nagedachtenis ('en om alle media die op de stoep stonden te informeren', aldus Kousemaker) een Schulz-altaar ingericht. Het biedt een overzicht van tientallen *Peanuts*-boekjes en er ligt het eind vorig jaar verschenen, prachtige overzichtsboek *Peanuts: A Golden Celebration. The Art and the Story of the World's Best-Loved Comic Strip* (Harper Resource, ISBN 0062702440, $45.00).

• **René Windig en Eddie de Jong** (*Heinz*): 'Je kon de dood van Schulz natuurlijk al lang zien aankomen. Als grote

Er bestaan in de Verenigde Staten vier zogeheten Camp Snoopy's. Deze themaparken maken deel uit van de grotere parken Cedar Point, Knott's Berry Farm, Knott's Camp Snoopy en Dorney Park.

Had Schulz het gehaald, dan zou hij op 27 mei aanstaande tijdens de conventie van The National Cartoonists Society in New York een oeuvreprijs hebben gekregen.

PEANUTS
WHAT ARE YOU MAKING?
THESE ARE SNOW BUNNIES
THEY LOOK REAL CUTE
CAN I HELP YOU, LUCY?
NO, YOU CAN'T HELP ME! GET OUT OF HERE! MAKE YOUR OWN THINGS!
AND DON'T BOTHER ME ANY MORE! DO YOU HEAR ME?
LITTLE BROTHERS CAN SURE BE A NUISANCE SOMETIMES!
SCHULZ

Boven, Eén van Schulz z'n belangrijkste ontdekkingen was dat beweging humor kan zijn... als je het op de juiste manier op de pagina zet. Zijn weergaloze zondagspagina's uit de jaren '58-'62 beïnvloedde hele generaties... tot Franquin aan toe.

Boven, Zonder Charles Schulz en *Peanuts* hadden de Amerikaanse krantenstrip en de Europese één-paginastrip er heel anders uitgezien. Een hoop tekenaars hadden in ieder geval veel zelf moeten uitvinden. Schulz introduceerde timing, sarcasme en beweging in een genre dat tot die tijd voornamelijk uit pratende hoofden had bestaan.

***Links*, Twee van de belangrijkste nieuwe striptekenaars van de laatste paar jaar erkennen een grote invloed van de oude meester. Bill Watterson bouwde in *Calvin & Hobbes* vaak letterlijk door op thema's en grappen die Schulz introduceerde. Patrick McDonnell roept in *Mutts* vaak de sfeer van Charlie en z'n vrienden op.**

Man, Charlie Brown, vormen. Hij opende *off-Broadway* op 7 maart 1967 en zou vier jaar lopen, talloze tournees maken en tot een populaire tv-versie bewerkt worden. Voor kleine, plaatselijke theaterproducties is hij nog altijd zeer in trek.

Geen opvolger

Toen Schulz in 1981 een viervoudige bypassoperatie aan zijn hart moest ondergaan, had hij vooraf zo'n grote voorraad strips getekend, dat de publicatie niet onderbroken hoefde te worden. De enige echte onderbreking kwam in 1997, toen Schulz met vakantie ging. Vijf weken lang werden strips van zo'n tien jaar geleden herdrukt.

Wat het werk aan de strip zelf betreft, heeft Sparky zich altijd erg bezitterig opgesteld en in tegenstelling tot veel andere tekenaars heeft hij nooit van assistenten gebruik gemaakt. In 1979 hebben zijn kinderen een overeenkomst met het agent-

The Official Peanuts Home Page lobbyt voor een speciale Peanuts-postzegel die dit jaar moet uitkomen vanwege het 50-jarig bestaan van de strip. Op de fan-website kunnen lezers een e-mail sturen naar de adviescommissie van de Amerikaanse PTT waarin ze hun steun betuigen aan dit plan.

liefhebbers van zijn werk vinden wij het heel erg dat hij is overleden. Schulz heeft ons sterk beïnvloed. Als jochies van vijftien gingen we vroeger samen op *Peanuts*-jacht. We hebben alle deeltjes!'

• Tekenaar **Tom Jansen** in *Trouw*: 'Ik volg hem vanaf 1968. Dertig jaar is Schulz doorgegaan, altijd zelf, in zijn eentje. Hoge kwaliteit, heel bijzonder. Die man kon in zijn stripwereld alles kwijt. En dan zo'n beetje sterven achter de tekentafel, daar teken je toch voor?'

• **Huib van Opstal** (directeur Nederlands Centrum van het Beeldverhaal): 'De kracht van Schulz is dat hij van die ongelooflijk duidelijke statements maakte in zijn strips. Zelfs in notities over zijn eigen werk staat het op papier als uit graniet gebeitelde definities! Hij is de synthese van de complete Amerikaanse strip van voor 1940, van voor de tijd dat hij zelf strips begon te maken.'

• **Hanco Kolk** (*Meccano*): 'Ik vind het knap dat Schulz meer dan veertig jaar lang dezelfde strip heeft gemaakt, maar ik ben geen liefhebber van *Peanuts*. Die man was vooral rijk!'

• **G. Wasco** (*Apenootjes, Wasco's Weekblad*): 'Charles Schulz is dood. Het bericht bereikt mij en mijn vrouw als we net op vakantie zijn te Malta. In mijn bagage bevindt zich op dat moment zijn eerste bundel *Peanuts*, die ik meegenomen heb voor mijn vrouw als vliegtuiglectuur. Snel haal ik het tevoorschijn. Die eerste bundel is misschien wel mijn favoriet. Charlie Brown, Linus, Lucy zijn

Schulz is twee keer getrouwd geweest. Het huwelijk met Joyce Halverson, waar vijf kinderen uit voortkwamen, eindigde in 1972 in een scheiding. Hij trouwde in 1974 voor de tweede keer met Jeannie Clyde, een moeder van twee kinderen die hij op de ijsbaan had leren kennen. Opa Schulz had achttien kleinkinderen. Ondanks zijn grote familie en het grote succes was de zachtaardige, melancholische Schulz regelmatig depressief en werd hij geplaagd door paniekaanvallen, aldus Rheta Grimsley Johnson in haar biografie Good Grief: The Story of Charles M. Schulz.

schap ondertekend, waarin werd bepaald dat niemand de strip over zou nemen, wanneer Schulz met pensioen zou gaan of zou sterven. Dit werd actueel toen Schulz eind december aankondigde dat hij vanwege zijn slechte gezondheid met *Peanuts* moest stoppen. De laatste dagstrip verscheen op 3 januari en de laatste zondagsstrip op 13 februari 2000. De consequentie van deze overeenkomst kon men vanaf 4 januari 2000 zien, toen het agentschap afleveringen uit de middenperiode (vanaf 1974) liet herdrukken.

Na een gevecht met een reeks ziekten, waaronder darmkanker en beroertes, overleed Schulz op 12 februari 2000 om 9:45 uur 's middags in zijn slaap. Een dag later werd zijn laatste strip gepubliceerd: een afscheidswoord van de gepensioneerde tekenaar.

Dit is echter niet het eind van *Peanuts*. Er zijn nog steeds meer dan genoeg stripboeken verkrijgbaar, er worden toneelstukken geproduceerd en er komen nieuwe geanimeerde avonturen. Verder leeft *Peanuts* voort in de talloze strips die erdoor zijn beïnvloed. De herinnering aan Charlie Brown, Snoopy, Lucy en alle anderen zal beslist nog zeker een halve eeuw blijven voortbestaan.

Schulz was een gelovig man. Hij behoorde tot de kerkgemeenschap Church of God. In Peanuts staan geregeld citaten uit de bijbel.

Wie Schulz wil herdenken kan een donatie geven aan de Canine Companions for Independence, een Amerikaans trainingsinstituut voor geleidehonden. Dit was één van zijn favoriete goede doelen. Een schenking aan The National D-Day Memorial Foundation, waarvoor hij fondsen wierf, behoort ook tot de mogelijkheden.

'Deze kinderen doen ons wat omdat het in zekere zin monsters zijn. Ze zijn de monsterachtige, infantiele versimpelde neuroses van de moderne burger in de industriële beschaving.' Dit schreef de Italiaanse auteur Umberto Eco in het voorwoord van het eerste Italiaanse Peanuts-album. Schulz zelf legt het op een andere manier uit. In één van zijn laatste interviews (Newsweek, 1 januari 2000) benadrukte hij nogmaals dat volgens hem kinderen een ander leven leiden dan volwassenen. 'Ze zijn gevangenen van speelplaatsen of andere omgevingen en moeten leren hoe ze zich kunnen bevrijden. Het valt niet mee om kind te zijn.'

***Boven,* Dagelijks zat Schulz aan zijn tekentafel in zijn studio *Snoopy Place*.**

***Links,* Zelfportret .**

***Onder,* De laatste zondagstrip, zoals die gepubliceerd werd in de *Los Angeles Times* van 13 februari 2000, waarin Schulz afscheid nam van zijn vele lezers.**

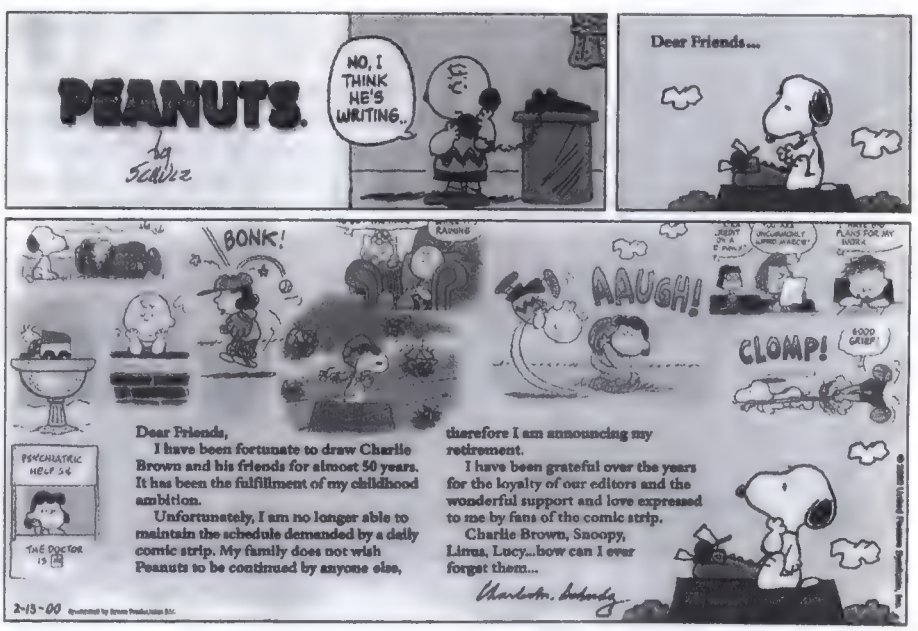
PEANUTS
by Schulz
NO, I THINK HE'S WRITING..
Dear Friends...
BONK!
AAUGH!
CLOMP!
Dear Friends,
I have been fortunate to draw Charlie Brown and his friends for almost 50 years. It has been the fulfillment of my childhood ambition.
Unfortunately, I am no longer able to maintain the schedule demanded by a daily comic strip. My family does not wish Peanuts to be continued by anyone else, therefore I am announcing my retirement.
I have been grateful over the years for the loyalty of our editors and the wonderful support and love expressed to me by fans of the comic strip.
Charlie Brown, Snoopy, Linus, Lucy...how can I ever forget them...
PSYCHIATRIC HELP 5¢
THE DOCTOR IS IN
2-13-00

Nat Gertler is een groot liefhebber en verzamelaar van Peanuts. Hij heeft diverse boeken en artikelen over het werk van Charles Schulz op zijn naam staan. Ook beheert hij de door hem opgezette website www.aaugh.com: een online Peanuts-winkel voor boeken, video's, cd's en verzamelaarsinformatie.

Met dank aan Gerard Suurmeijer voor de snelle en adequate vertaling van het artikel en het In Memoriam van Nat Gertler en aan Ger Apeldoorn voor zijn adviezen en illustraties. Coördinatie: Rik Sanders.

Schulz las veel strips. Hij woonde vlakbij een kiosk die veel comics verkocht. Hij was een liefhebber van George Herrimans Krazy Kat. Later hield hij ook van het werk van kunstenaars als Picasso, Andrew Wyeth en Edward Hopper. Snoopy bezat in zijn hondenhok naast een biljart ook een 'Wyeth' en een 'Van Gogh'.

hier aan het begin, in 1950, nog jonger - zo'n 5 of 6 jaar - en Schroeder is nog een baby. De tekeningen zijn plastischer, met penseel getekend en de grappen kinderlijker. Hier kun je nog zien wat Schulz bedoelt met die krul op Charlie Browns hoofd.

Zo'n tien jaar geleden - toen ik *Wasco's Weekblad* maakte - had ik ernstige behoefte aan een korte strip die ik snel kon tekenen. Ik nam daarvoor als blauwdruk *Peanuts* en doopte mijn strip *Apenootjes*. Charlie Brown werd Karel Bruin en Lucy Loesje. Tegenwoordig als ik deze strip teken ben ik me er niet meer bewust van dat ik me deze strip ooit heb toegeëigend. Veel lezers die Peanuts nota bene kennen merken er vaak niets van!

Op het moment ben ik bezig met een dik *Apenootjes*-boek en voor het eerst sinds jaren voel ik de adem van Charlie Brown weer in mijn nek. Charlie Brown is dood, maar Karel Bruin moet verder. Karel Bruin is echter geen Charlie Brown, Wasco zeker geen Schulz.

Soms lijkt het me alsof ik meer aan *Peanuts* te danken heb dan veel anderen. We hebben echter allemáál veel aan *Peanuts* te danken.

Dus bedankt Charlie...

Bedankt Charles...'

Debat in Groningen over strips

Hoe goed of slecht gaat het met de hedendaagse strip? Is er toekomst voor de Europese animatiefilm? En wat gaat het Nederlands Stripmuseum doen? Dit soort vragen kwam eind vorig jaar aan bod tijdens een reeks thema-avonden in Groningen, uitgerekend de stad waar men al jarenlang voortploetert om een stripmuseum uit de grond te stampen. De bijeenkomsten bevestigen dat de stripwereld wordt beheerst door tegenstellingen.

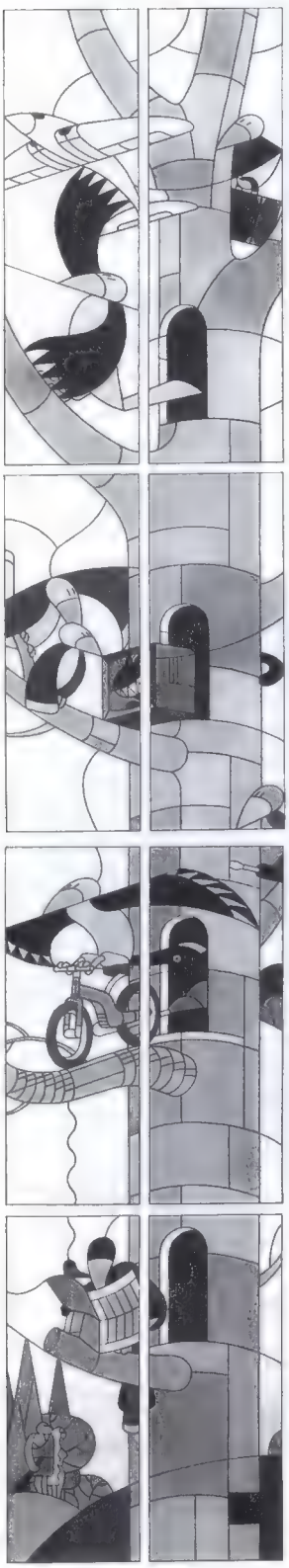

door **MARNIX BAKKER**

Onder de titel *Strips & Animatie, kunst of vermaak?* organiseerde het Kunstencentrum Groningen eind vorig jaar een cyclus van vier lezingen en een afsluitende discussieavond over strips en stripmusea. Van alle sprekers die in Brasserie Doppler aan het woord kwamen, deed **Eiso Toonder** het meeste stof opwaaien. De zoon van **Marten Toonder**, die zelf ook teksten en plots schreef voor *Kappie*, *Panda*, *Koning Hollewijn* en *Goeroe*, ging de confrontatie aan met het publiek. Eerst liet hij albums van voor de oorlog de revue passeren. 'Zijn beeldverhalen kunst?' vroeg hij zich vervolgens af. 'Bij kunst hoort vakmanschap. Dat mis ik bij de nieuwe generatie tekenaars. Zonder vakmanschap is er geen negende kunst.' Op cynische toon citeerde hij enkele regels over debuterende tekenaars die positief door de pers zijn onthaald. Deze tekenaars mogen van Toonder weer opnieuw beginnen met het overtrekken van werken uit de galerij der groten. 'Een tekenaar moet domweg eerst leren tekenen. Kennis van werktechnieken en materialen mis ik volledig bij de huidige generatie tekenaars in Nederland.'

Toonder ging zelfs nog een stap verder door ook de klare lijn van **Hergé** onder vuur te nemen. 'De school van Hergé maakt het zich met tekenwerk wel erg gemakkelijk', aldus de spreker. Opvallend detail bij deze lezing was dat de term 'negende kunst' afkomstig bleek te zijn van **Morris** en **André Franquin**. Ook deze twee bekende auteurs misten volgens Toonder de boot. Wat in zijn ogen dan wèl goede tekenaars waren: **Harold Foster** (*Prins Valiant*), **Hans Kresse** (*Eric de Noorman*), **Hugo Pratt** (*Corto Maltese*) en **Peter van Straaten**. Hij was lyrisch over de dromen die schrijvers en tekenaars inspireren. 'De dubbele betekenis van het woord 'verbeelding' is de kracht van het beeldverhaal.'

Eiso Toonder toonde een duidelijke visie op strips en durfde tegen de stroom in te gaan. Alleen jammer dat zijn verhaal bleef steken bij strips die vooral in de jaren '40 zijn ontstaan. Bovendien leek het alsof hij het alleen over losse tekeningen had en ondersteunden zijn dia's het eigen verhaal niet. De ontwikkeling van de verhaallijn en de compositie van een totale pagina liet Toonder links liggen, waardoor er tekenaars in zijn verhaal ontbraken.

Verhalende kracht

In de tweede lezing keek **Joost Swarte** verder dan enkel de strip. 'Ieder kunstwerk heeft een verhaal. Het is de uitdaging om de verhalende kracht te combineren met een functionele vormgeving.' Het was opvallend dat er bij Swarte vragen naar voren kwamen die Eiso Toonder een week eerder had opgeroepen. Volgens Swarte hoeft een tekenaar het ambacht niet te beheersen om een goede strip neer te zetten. 'In de beperking kan juist de kracht van het verhaal zitten. Je hoeft de techniek niet te beheersen. Als een album mij doet herinneren aan een goede gedachte, dan zit het goed.' Voor een vakman als Swarte was dit een opvallende uitspraak, want zijn visie op functionele vormgeving en toegepaste kunst gaat toch over ècht vakmanschap.

Swarte twijfelde niet toen hij uitriep: 'Natuurlijk zijn strips kunst!' En als strips ingelijst zijn? 'Een stripboek is geen schilderij en hoort niet aan de muur. Het is gemaakt om te lezen.' Over zijn eigen werk zei hij: 'Je ziet iets, maar eigenlijk net iets anders. Het raakt je. Esthetiek zie ik als een onderdeel van de taal. Dat moet je niet mystificeren. Wel wil ik meerdere lagen in het verhaal aanbrengen. Dan ontstaat er ruimte om dingen te interpreteren. De lezer gaat er zijn eigen verhaal in ontdekken. Dat is een kenmerk van kunst.'

Balanceren tussen cultuurgoed en pretpark

Tijdens zijn lezing zette Swarte zijn verhaal kracht bij met aansprekende reproducties van de glas-in-loodramen die hij zelf had gemaakt in het kader van een Amsterdams stadsvernieuwingsproject. De veelkleurige ramen in kenmerkende Swarte-stijl waren speciaal gemaakt voor de trapportalen van enkele panden in de Marnixstraat van die stad. Ieder raam vertelt zijn eigen (absurde) verhaal. 'Kunst heeft een context', aldus Swarte. Bij een ontwerp, of dat nu een

, animatiefilms en stripmusea

affiche of een gebouw is, wil Swarte het verhaal van de context ontdekken en weergeven. 'In de jaren '80 krijgt voor het eerst de verbeelding ruimte in de architectuur. Architecten als **Mendini** (Groninger Museum) en **Memphis** hebben die verandering tastbaar gemaakt. Vanaf toen werd het ontwerpen voor mij interessant.' Al veel eerder maakte het ontstaan van de Amerikaanse undergroundstrips iets vergelijkbaars bij Swarte los. 'Sindsdien is er opeens veel meer mogelijk. Zelfs in een lettertype wil ik nu iets karakteristieks van het betreffende woord weergeven.'

Europese animatiefilms

De derde lezing werd verzorgd door kunstenaar **Raoul Servais**, die enkele jaren geleden de animatiefilm *Taxandria* voltooide in samenwerking met **François Schuiten**. Servais gaf in Groningen een uiteenzetting over animatiefilms. Wie hierbij dacht aan een lezing over tekenfilms zat er helemaal naast. Servais had het onder meer over experimentele producten uit de jaren '20 tot '40 van de 20e eeuw. Ook toen al bestonden veel mogelijkheden om een film te maken, zoals zandanimaties, pop-up films in 3D, kleifilms en schaduwanimaties. Servais schetste een beeld van de nog onbenutte speelruimte op filmgebied. Die mogelijkheden illustreerde hij door tijdens de lezing eigen gemaakte films te laten zien. Daarbij omschreef hij animatiefilms als 'films waarvan je de beelden pas in het echt ziet als de film draait'. Om het verhaal overzichtelijk te houden, liet hij nieuwe perspectieven met computers buiten beschouwing. Servais sprak gedreven over een Europees kwaliteitsproduct als tegenhanger van de Amerikaanse tekenfilm. Dit betoog maakte duidelijk dat zijn eigen bekendheid als filmmaker lijkt te worden beperkt door het feit dat hij de animatiefilm nadrukkelijk tot kunst verheft en pertinent weigert om commercieel gebonden te zijn.

STUNG BY THE INSULT, VAL TOSSES ASIDE THE "SINGING SWORD," SEIZES THE SCIMITAR AND RUSHES DONARDO. TOO LATE HE REALIZES THAT HE HAS BEEN TRICKED!

***Linksboven*, Cover promotiefolder van de lezingencyclus van Kunstencentrum Groningen.**

***Links*, Eiso Toonder vindt *Prins Valiant* van Hal Foster echte stripkunst.**

Het vierde lezing van **Rudy Verbeeck** sloot gedeeltelijk aan bij het verhaal van Servais. Verbeeck is hoofd van Imagination in Motion, een bedrijf dat computeranimaties maakt. In tegenstelling tot Servais zag hij grote commerciële mogelijkheden voor een Europees animatieproduct. Volgens hem zit de vakinhoudelijke kennis op dit moment vooral in Europa en zijn er serieuze perspectieven om los te raken van beknellende Amerikaanse contracten. Zelf moest Verbeeck tot nu toe zijn rechten verkopen aan de Ameri-kaanse filmindustrie om te kunnen produceren.
Zijn lezing was nogal technisch inhoudelijk over het maken van animaties, maar zijn visie maakt nieuwsgierig naar zijn werk.

Joost Swarte maakt indruk met glas en lood

De Amsterdamse Marnixstraat zal nooit meer dezelfde zijn sinds ***Joost Swarte*** *zich er mee bezig heeft gehouden. In het kader van een stadsvernieuwingsproject ontwierp de Haarlemse tekenaar/ontwerper 34 glas-in-loodramen, die voor een nieuw elan moesten zorgen in twee woongebouwen in deze straat. Opdrachtgevers waren het Amsterdams Fonds voor de Kunst en Woningstichting Zomers Buiten. Swarte stelde hen niet teleur en kwam op de proppen met 34 ontwerpen die stuk voor stuk een humoristische paradox in zich dragen: of het nu gaat om een vis die een bad neemt, een auto die in bed een boek leest of een dronkaard die de metro verwart met een wijnkelder. Bij zijn lijnvoering diende de tekenaar rekening te houden met de later aan te brengen loodlijnen. Het eindresultaat lijkt van verbluffende eenvoud, maar verhult het enorme denkwerk dat aan de ontwerpen ten grondslag heeft gelegen. In het ene pand (vol flatappartementen) bracht Swarte nieuwe ruiten aan in de zes trapportalen aan de straatzijde, die elk over drie ramen boven elkaar beschikken. Het andere pand (een woongroep voor ouderen) heeft in het trappenhuis twee grote ramen, aan de zijde van de Marnixstraat en achter aan de Lijnbaansgracht, die elk tien meter hoog zijn en twee meter breed. Voor beide grote ramen maakte Swarte een onderverdeling in acht prenten, die tezamen één tekening (en dus één groot raam) vormen. Al deze prachtige ontwerpen zijn nu gebundeld in het boekje* Glas en lood (in de Marnixstraat), *waarin kunsthistoricus* ***Paul Hefting*** *het project van commentaar voorziet. Deze fraai verzorgde uitgave (ISBN 90-73221-84-6) kwam tot stand door een samenwerking tussen het Fonds voor de Kunst en de uitgeverijen Oog & Blik en De Harmonie. Het is een bekroning van Swarte's project. Wanneer de gemeente Amsterdam ooit de naam van de Marnixstraat wenst te wijzigen, is er slechts één alternatief mogelijk: Swartestraat.* *JM*

***Geheel links*, Joost Swarte ontwierp in totaal 34 glas-in-loodramen om trapportalen in de Amsterdamse Marnixstraat op te sieren. Hij gebruikte dit beeldmateriaal bij zijn Groningse lezing.**
***Onder*, Cover van *Glas en Lood (in de Marnixstraat)* van Joost Swarte.**

Rechts, 'Kunst is alleen kunst als er kunst op staat en als er geen kunst op staat is het alleen kunst als ik zeg dat het kunst is,' aldus Martin Lodewijk.

Ernaast, 'Je moet een strip lekker kunnen lezen in je luie stoel,' vindt Barbara Stok.

JA MAAR HET HOORT DAAR WEL EEN BEETJE BIJ: CHOCOLA, NOTEN.
GEEF MIJ MAAR ZO'N HIPPIEMEISJE IN M'N BED. DIE LAAT IK ALLE HOEKEN VAN DE KAMER ZIEN!
GIJS, KOM OP, ZO KAN JE WEL WEER.

Waarom een stripmuseum?

Aansluitend op de vier lezingen volgde een discussieavond over strips en stripmusea. Hierin kwamen zowel vertegenwoordigers van stripinstellingen als makers van strips aan het woord. Als **Martin Lodewijk** (*Storm, Agent 327*) naar een museum wil met een collectie eeuwenoude violen, dan reist hij er heen om het hout te kunnen ruiken. Wat zoekt Lodewijk in een stripmuseum? 'De archeologie van het papier. De tekening op zich is kunst. Ik wil originelen zien en vergelijken, alsof het om een ets van **Rembrandt** gaat. Ik wil het ambacht aan de basis ervaren. Mijn visie op **Jijé** is fundamenteel veranderd toen ik een origineel van hem in handen kreeg. Het Stripmuseum in Brussel? Dikke nep! Heel Brussel bestaat uit fotokopieën.'

Barbara Stok (*Barbaraal*) hecht niet zoveel waarde aan originelen. 'Het eindproduct is veel belangrijker. Je moet een strip lekker kunnen lezen in je luie stoel. Wat mij boeit is het medium. Een gezichtsuitdrukking, een lichaamshouding kan zoveel relativeren bij een serieuze uitspraak. Dat spanningsveld zoek ik op bij strips.' Waarom een museum? 'Om aan de weg te kunnen timmeren. Een volwassen strip verdient dezelfde waardering als poëzie en literatuur. De strip is meer dan de kinderafdeling van een kiosk. Talentvolle mensen als **Lian Ong** werken jarenlang aan een goed stripalbum.'

Anekdotisch vertelt Stok over subsidie die stripmakers tegenwoordig kunnen aanvragen. In die zin wordt de strip nu echt als kunst erkent. **Jan Kruis** (*Jan, Jans en de kinderen*): 'Subsidies? Subsidies vind ik eng. Ik denk aan lege toneelzalen. Schrijvers met subsidie weken zich los van de lezers.' Van *Barbaraal tot op het bot* (Stoks 'officiële' debuut bij een grote uitgeverij) zijn zeker 2500 exemplaren verkocht. 'Barbara Stok heeft *Vrij Nederland* gehaald, ik nog nooit', reageert bestseller-auteur Kruis. Martin Lodewijk: 'Er is iets mis met recensenten. De *NRC*-boekenbijlage haal je alleen met een exotisch kookboek, een Amerikaan in een afgebakend genre of als je Joost Swarte bent.'

Spektakelmuseum

Directeur **Bert Smit** van het aanstaande stripmuseum in Groningen denkt bij het woord 'museum' aan spektakel. 'Het gaat niet alleen om het binnenhalen van mensen die op stripbeurzen rondhuppelen. Ik mik op honderdduizend bezoekers per jaar. Dan gaat het er om hoe ik verbazing over de stripwereld kan oproepen. Ik zie een hartelijk welkom

Van Opstal ontslagen

***Huib van Opstal** is per 1 maart uit zijn functie gezet als directeur van het Nederlands Centrum van het Beeldverhaal. Tussen hem en het bestuur van Stichting Beeldverhaal Nederland (SBN) was een dermate groot conflict gerezen dat het bestuur de directeur heeft ontslagen. Van Opstal onthoudt zijn van commentaar, maar bestuurslid **Joost Swarte** niet: 'Begin februari heeft het bestuur de samenwerking eigenlijk al opgezegd. Van Opstal waagde nog een lijmpoging, maar bij gebrek aan veranderende vooruitzichten hebben wij begin maart besloten vast te houden aan onze oorspronkelijke beslissing.' Swarte wil niet inhoudelijk ingaan op de aanleiding voor de breuk, maar een niet te ontkennen twistpunt is de vertraagde bouw van het centrum, waardoor de opening ervan dreigt samen te vallen met de Stripdagen Haarlem, op 3 en 4 juni. Deze 'dubbelklapper' gaat volgens Swarte gewoon door, maar 'de voorbereidingen worden er niet gemakkelijker op'. Bij het Nederlands Centrum van het Beeldverhaal kijkt men ook al verder vooruit, want er ligt een subsidieaanvraag voor het Kunstenplan van staatssecretaris **Rick van der Ploeg**, bestemd voor de Cultuurnota-periode 2001-2004. Het is voor het eerst dat het centrum een dergelijke subsidie heeft aangevraagd.* JM

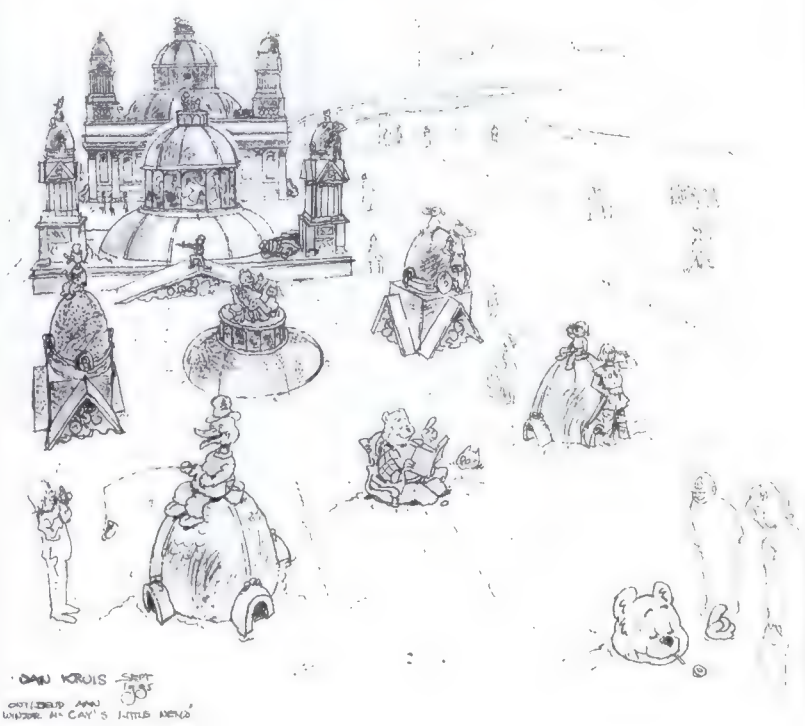

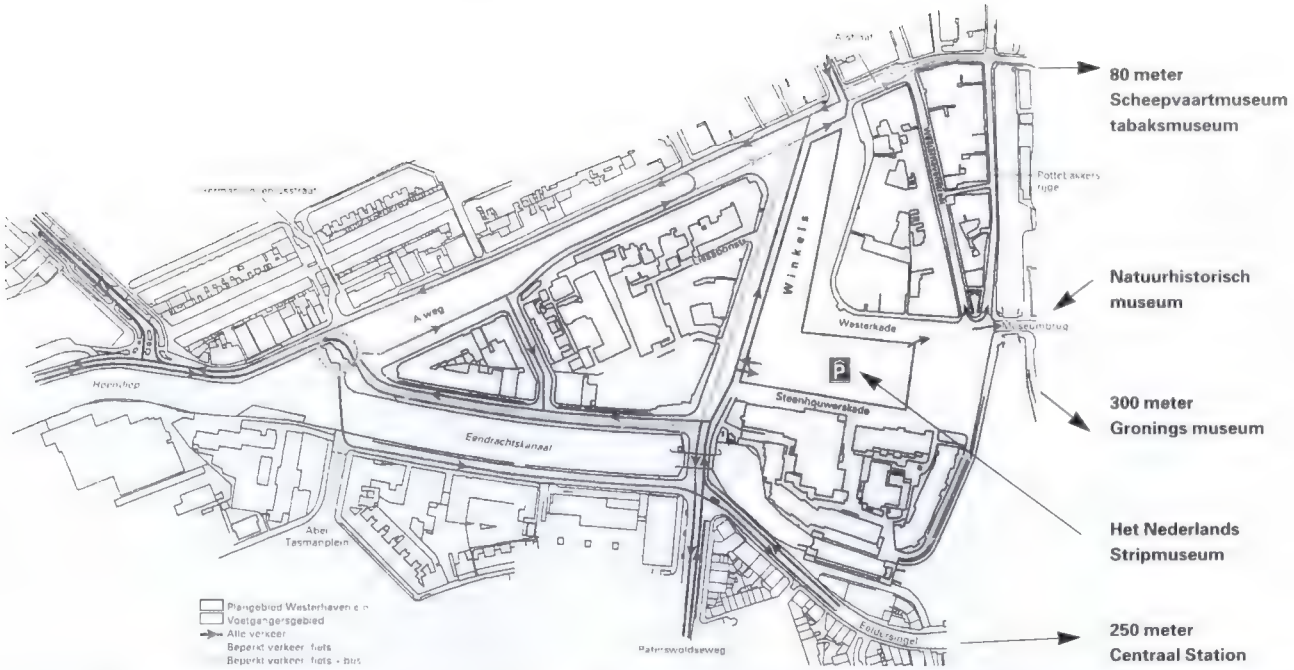

van *Agent 327* in 3D voor me. Er komen thematische tentoonstellingen, die ik breder zie dan de stripwereld. Bij een tentoonstelling over Kresse komt het hele museum vol Noormannen te staan.' Is de strip slechts een opstapje voor een nieuw spektakelmuseum? Vanuit de zaal werd na Smits verhaal de link gelegd met de hortus in Haren (Groningen). Om de oude plantenkas te financieren kwamen er attracties. Toen de stroom bezoekers op gang was gekomen, werd de plantenkas in november '99 afgedankt en leeggeruimd. Zo'n oude kas brengt immers geen geld in het laatje. Een les voor de toekomst.

'Helaas was het museum voor hedendaagse kunst in Barcelona ons met het onderwerp 'Architectuur en strips' een stap voor', zegt Smit. 'Dat soort tentoonstellingen wil ik zien. Los van tijdelijke tentoonstellingen wil ik met het Stripmuseum in Groningen een blijvende ondersteunende functie voor het naar buiten toe promoten van striptekenaars, inkleurders, scenarioschrijvers en tekstschrijvers: al het werk dat met strips te maken heeft.' En de originelen dan? 'Bij een tentoonstelling over Hergé wil ik ook dertig originelen van hem laten zien.'

Onzekerheid over Stripmuseum blijft

Komt er nu een stripmuseum in Groningen of niet? Stichting Het Nederlands Stripmuseum heeft de financiering nog altijd niet helemaal rond. In februari zou haar vernieuwde ondernemingsplan eindelijk (na meer dan een half jaar) beoordeeld worden door het Groningse college van burgemeester en wethouders. Afwijzing van het plan heeft vrijwel onherroepelijk tot gevolg dat het Stripmuseum de beoogde locatie in het nog te bouwen Westerhaven-complex kwijtraakt. 'In maart is voor dit complex de deadline in verband met het starten van de bouw', zegt ***Fred Mahler*** *van de afdeling Volkshuisvesting bij de Gemeente Groningen. 'Er bestaat nog altijd twijfel over de financieringskwestie, met name wat betreft de exploiteerbaarheid. Een museum is sowieso een breekbaar goed, maar dat geldt zeker voor een stripmuseum. Dit proces loopt al te lang en daar wordt het verhaal niet frisser van. Toch hebben we de verwachting dat het goed komt.' Ook museumdirecteur* ***Bert Smit*** *blijft optimistisch: 'Wij hebben vertrouwen in ons ondernemingsplan, maar kunnen geen invloed uitoefenen op de beoordeling door de gemeente.' Smit houdt nog altijd vast aan het voornemen dat het Nederlands Stripmuseum najaar 2001 de deuren opent.* *JM*

Groningen versus Haarlem

Concurreert Groningen niet met Haarlem? Directeur **Huib van Opstal** van het Nederlands Centrum van het Beeldverhaal in Haarlem vindt van niet. 'Haarlem is een documentatiecentrum voor de stripliefhebber. De samenwerking tussen Groningen en Haarlem wordt magnifiek! Groningen krijgt geen eigen collectie, maar moet voor elke thematentoonstelling aan albums zien te komen. Die werken hebben wij in huis. Groningen richt zich op de breedheid, op meer dan alleen de stripwereld. Daar komen cartoons en andere illustratievormen ook aan bod. Haarlem richt zich op de diepte.'

Collega-directeur Smit: 'Wij investeren niet in opslag en conservering van werken. Wij gaan niet archiveren. Dat is te duur en daar hebben wij geen ruimte voor in ons gebouw. Wij werken aan een balans tussen cultuurgoed en een pretpark. Voor het bewaren van werken hebben wij afspraken gemaakt met het Rijksarchief Groningen.' Martin Lodewijk: 'Het museum moet een collectie hebben! Doe er dan nog maar een pretpark bij voor het geld. Anders gaat het net zoals een literair museum waar de winnaar van de P.C. Hooftprijs uit het zicht van het publiek blijft.'

Boven, Plattegrond van het Westerhaven-complex, waar het Nederlands Stripmuseum gebouwd zou moeten worden.

Geheel links, **Jan Kruis voelde de strubbelingen omtrent het Stripmuseum blijkbaar goed aan, want hij ontwierp in '95 een 'wegzinkend' gebouw à la *Little Nemo*. Hoezo symbolisch?**

Links, **Wanneer zal het winnende Stripmuseum-ontwerp van François Schuiten (uit 1997) worden uitgevoerd?**

De strijd der m

© DISNEY

Digitaal geanimeerde, sprekende insecten strijden om de aandacht van het film- en videopubliek. Volgens de respectievelijke makers van *A Bug's Life* en *Antz* was het toeval dat hun beider tekenfilms over het leven van een mierenkolonie nagenoeg gelijktijdig uitkwamen. Ingewijden weten wel beter. De tekenfilmliefhebber kan tegenwoordig vrij regelmatig naar de bioscoop om een avondvullende animatie te aanschouwen. Vooral in vakantietijd draaien er veel tekenfilms in de bios. Het loont echter de moeite om het nu eens bij een videootje te houden. Toegegeven, de bioscoop is groter, mooier en overweldigender. Maar laten we even niet de inhoud vergeten. Terwijl Disney en – sinds een jaartje of wat – concurrenten de theaters bestoken met de ene na de andere monsterproductie, zijn er vorig jaar een paar juweeltjes uitgekomen. Eentje onder de distributievleugels van Disney, de andere uit productie-handen van concurrent DreamWorks Pictures.

door **JASPER BAKKER**

© DISNEY

© DISNEY

De strijd tussen deze twee filmhuizen is in 1998 losgebarsten toen DreamWorks met zijn animatiefilm *The Prince Of Egypt* op een meer volwassen publiek mikte. Die film, in *Stripschrift* uitgebreid belicht, schuwde noch het ouderwetse handwerk noch de digitale vooruitgang in animatieland. De producerende filmstudio, Dream Works Pictures, is een samenwerkingsproject van speelfilmregisseur **Steven Spielberg**, platenbaas **David Geffen** en ex-Disney-troonopvolger **Jeffrey Katzenberg**. Dit trio wil zich een plaats veroveren in filmland, wat dus ook de wereld der tekenfilms omvat.

Gemier

In het openbaar spreken de topmannen van beide bedrijven over 'verschillende doelgroepen' en 'gerespecteerde andere filmstudio's'. Van rancune (betreffende Katzenbergs opstappen bij Disney en de juridische nasleep daarvan) of moordende concurrentie zou geen sprake zijn. Officieel gezien dan. In de praktijk gaat het er nogal hard aan toe. De opvallende gelijkenis in zowel opzet, verhaal als lanceringsdata van de digitale tekenfilms *A Bug's Life* en *Antz* spreekt boekdelen. De eerstgenoemde film is een werkje van de inmiddels overbekende digitale filmstudio Pixar. Het bedrijf oogst inmiddels wederom succes met *Toy Story 2*, het vervolg op het speelgoedavontuur uit 1995 dat voor een groot deel verantwoordelijk was voor de doorbraak van digitale animatietechnieken. Dit echter pas nadat Disney een behoorlijke flater had geslagen door Pixar maar net een distributie-contract te gunnen. Van uitgebreide promotie-activiteiten kon geen sprake zijn; Disney zag niet echt iets in deze film, laat staan in de categorie 'duidelijk digitaal'.

Klein blijkt groot

Sinds 1995 weet het Mickey Mouse-bedrijf beter; *Toy Story* was een groot – tekenfilmtechnisch, verhaalkundig èn commercieel – succes. In allerijl lanceerde het distribuerende concern een vloedgolf aan speelgoed, Happy Meals-figuurtjes en dekbedovertrekken. Walt zij dank dat het contract met Pixar dankzij een lichtelijk snuggere Disney-onderhandelaar ook een verwijzing naar toekomstige films en samenwerking bevatte. Met *A Bug's Life* zijn de zaken dan ook aanmerkelijk groter

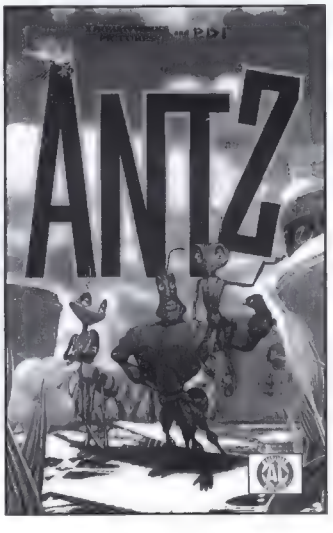

Antz

DreamWorks 1999
(±80 minuten, Alle leeftijden)

De creatieve, maar piekerende mier Z verpest de aanleg van een nieuwe hoofdtunnel voor de kolonie. Deze filosofische werker meent namelijk dat er meer in het leven moet zijn dan alleen doen waarvoor je bent geboren. Zijn enige vriend, soldaat Weaver, snapt het allemaal niet, maar wil best voor een dagje van plaats ruilen met Z. Daarbij ontmoet hij de mooie, maar verwaande prinses van de mierenkolonie en ontdekt hij een snood plan van de mierengeneraal. Het feit dat de mieren in deze film hun stemmen hebben van bekende sterren als **Woody Allen** (Z), **Sharon Stone** (de mierenprinses) en **Sylvester Stallone** (Weaver) draagt bij aan de personages. Aan de andere kant bouwt de film daardoor eigenlijk geen eigen karakters op, maar leent het die van het imago van de (stem-)acteurs.

ieren

© DISNEY

Perikelen rondom A BUG'S LIFE en ANTZ

Links, **Niet zelden blijft er van originele bioscoopfilms, gedraaid op breedbeeldformaat, weinig over op televisie.**
Bij Pixar wisten ze bij voorbaat al dat alle decors en insecten onmogelijk op de beeldbuis konden passen. Maar omdat de film volledig digitaal is, hebben ze de moeite genomen om hele gedeelten van de film opnieuw samen te stellen. Door extra stukjes decor toe te voegen en de figuren op het scherm dichter bij elkaar te zetten, wordt tegemoet gekomen aan dit probleem.

aangepakt. Er kwam echter een nieuwe kink in de kabel: *Antz*.
DreamWorks begon kort na Pixar aan een eigen digitale tekenfilm over mieren en wist die enkele weken voor Disney in de bioscoop te krijgen, inclusief reclamecampagne. Kenners hadden vooraf hun oordeel al klaar: *Antz* kon niets voorstellen, het was immers een afgunstig haastklusje. Het wachten was op de belofte van Pixars ware werk. Toch lag dit bij het grote publiek wat anders. Niet dat de voorsprong van *Antz* het concurrerende *A Bug's Life* de das om heeft gedaan, maar de perceptie en de bezoekersaantallen waren wel enigszins afgeleid. Bovendien heeft Pixar zijn verhaal vlak voor het begin van het productiewerk nog helemaal omgegooid, wat ook voor vertraging zorgde. Flik was aanvankelijk namelijk een rondzwervende rode mier, maar de makers besloten op het nippertje dat het toch overtuigender overkomt als de mier zijn eigen kolonie redt. Of dit weer is afgekeken van *Antz*? Best mogelijk.

Kleine voorsprong

Het verrassende is echter dat beide films ondanks de gelijkenis toch hun eigen sterke kanten en charmes hebben. Als Pixar-aanbidder moet ik zelf *A Bug's Life* tot overwinnaar in deze strijd der mieren benoemen. De eerlijkheid gebied mij te erkennen dat *Antz* op slechts een voelspriet-lengte achterligt. De eerstgenoemde film is overduidelijk met liefde en een bijna manisch oog voor details gemaakt. De tweede film is goed gepolijst, steekt knap in elkaar en bevat enkele mooie vondsten vanuit het mieren-perspectief (zoals de technisch en visueel verbluffende gymschoen-scène). Terwijl de directieleden van beide filmstudio's elkaar het licht in de ogen niet gunnen, koesteren de digitale animatoren bewondering voor elkanders werk. Die professionele waardering geldt overigens niet alleen voor deze mierenfilms; let in *A Bug's Life* maar eens op de scène waarin Flik de grote stad betreedt en langs een verwijzing naar *The Lion King* wandelt.

A Bug's Life (Een luizenleven)

Buena Vista
(±93 minuten, Alle leeftijden)

De creatieve, maar onhandige mier Flik verpest de jaarlijkse offerande aan de sprinkhanen. (Jawel, ken uw klassiekers: van de nijvere mier en de luie sprinkhaan!) De bedremmelde maar toch enthousiaste held wil weer in de gunst komen bij de mooie prinses en stelt voor hulp van buiten in te roepen. Hij verlaat – onder opgelucht gejuich van zijn mede-mieren – het eiland waar zijn kolonie zich bevindt om onversaagde krijgers te vinden en in te huren. Dat lijkt hem te lukken, maar die perceptie berust op een misverstand. Hoe moet Flik zichzelf en zijn kolonie hier uit redden? De 'motorbende' sprinkhanen, onder leiding van Choppe de dreigende aanvoerder, heeft een duidelijke deadline gesteld. En anders...! Omdat de oorspronkelijke filmversie in breedbeeldformaat is gedraaid, werd de videoversie bijna scène voor scène opnieuw in de computer 'nagebouwd' om afwijkingen in perspectief en zichtbaarheid op te heffen. Eén en ander is te bekijken op het internet: *www.disney.nl*

Beide films zijn op video verkrijgbaar. Alleen de in Nederland uitgebrachte videoversie van* A Bug's Life *bevat zowel een ondertitelde als een Nederlands gesproken versie (op één cassette).* A Bug's Life *is in twee afzonderlijke versies (ondertiteld òf nagesynchroniseerd) verkrijgbaar.

Wie de term 'manga' hoort, ziet beelden van figuurtjes met enorme ogen tegen een bijna fotorealistische achtergrond en denkt aan post-apocalyptische werelden waar men elkaar met futuristische wapens bestrijdt. De tentoonstelling *Manga Manga! De kunst van Japanse strips* in de Rotterdamse Kunsthal straft deze vooroordelen genadeloos af. De samenstellers gebruiken het begrip 'manga' terecht voor alle Japanse strips.

door
ROBIN KERKHOF

MANGA MANGA!

De kunst van Japa

De aanleiding voor deze tentoonstelling is de viering van vierhonderd jaar handelsbetrekkingen tussen het bergachtige Japan en ons platte kikkerlandje. Nederlanders waren de eerste, en heel lang de enige Europeanen waarmee de Japanners handel dreven. Vandaar dat dit oosterse land een bijzondere relatie heeft met Nederland. Het is daarom geen verrassing dat de Japanse vliegtuigmaatschappij All Nippon Airways de tentoonstelling mede heeft gefinancierd. Andere sponsors zijn de Gemeente Rotterdam en het Internationaal Filmfestival Rotterdam, dat dit jaar veel Japanse films op het programma had staan.
Een belangrijk filmgenre in Japan is *anime*, tekenfilms die vaak gebaseerd zijn op Japanse stripverhalen. Het filmfestival vertoonde onder andere *Ghost in the Shell* en *Jin-Roh*. Deze laatste film is gebaseerd op een manga van **Mamoru Oshii**. Hij schreef ook het scenario. Het verhaal speelt zich af in het Tokyo van 1955 en handelt over de strijd tussen speciale politie-eenheden en stadsterroristen.

Manga-industrie

De productie van anime en manga vormt in Japan een amusementsindustrie die vergelijkbaar is met de filmindustrie in Amerika en de tijdschriftenbranche in Nederland. Jaarlijks worden er twee miljard manga's verkocht en iedere maand komen er honderden nieuwe titels uit. In Tokyo staan op straat geen tabaks-, maar manga-automaten.
Op de tentoonstelling *Manga Manga!* kan de bezoeker zien dat de Japanse strip een enorme veelzijdigheid aan onderwerpen behandelt. Van zakenman tot huisvrouw: een ieder vindt zijn of haar gading. Voor volwassen zijn er pornografische manga's, maar ook beeldverhalen met filosofische of psychologische onderwerpen. In 1975 verscheen bij voorbeeld het literaire *Hadashi no Gen* van **Keiji Nakazawa**. Deze sterk autobiografische strip gaat over een familie in Hiroshima die na de val van de bom moet zien te overleven. Het verhaal gaat over angst, hoop en morele keuzen.
Voor meisjes zijn er suikerzoete manga's over liefde. Dit genre kwam vooral sterk op in de jaren zeventig. Een hedendaags voorbeeld is *Short Program* van **Mitsuru Adachi**. Het meisje Chisato krijgt te maken met verliefde

Shigeru Tamura, *An Antique Moon - I. Yakan Hikō*, 1989.

jongens en jaloerse vriendinnen. De manga's voor jongens spelen zich meestal af in een post-apocalyptische wereld en gaat over de gewelddadige strijd tussen een jonge held en een bende slechteriken. *Appleseed* van **Masamune Shirow** is zo'n strip. Dit is tevens één van de weinige Japanse stripverhalen die in het Nederlands zijn vertaald.

Van inktschetsen tot aquarel

Behalve een heel scala aan onderwerpen komt bij Japanse strips ook een brede verscheidenheid aan tekenstijlen voor. Sommige manga's zijn heel schetsmatig met pen getekend. Andere zijn daarentegen volledig met aquarel geschilderd, zoals *Shun Di* van **Katsuya Terada**. Shu Di is Japans voor oude man. Deze korte verhalen gaan over de avonturen van een bejaarde Samurai-vechter.

Behalve cartoonachtige strips bestaan er ook manga's die er juist weer erg realistisch uitzien, zoals *Domu* van **Katsuhiro Otomo**. Deze manga speelt zich in een buitenwijk van Tokyo. In deze buurt staan hoge flatgebouwen zoals in de Amsterdamse Bijlmer. Hier vinden diverse mysterieuze moorden plaats, waarvoor de politie geen goede verklaring kan vinden.

Katsuhiro Otomo schreef en tekende ook *Akira*. Deze manga speelt zich af in neo-Tokyo, dertig jaar na de Derde Wereldoorlog. De stad is weer volledig opgebouwd. Elkaar bestrijdende motorbendes maken de straat onveilig. Tijdens een van die gevechten raakt een bendelid gewond. Het leger ontvoert de jongen en gebruikt hem als proefkonijn voor dubieuze experimenten. Het gevolg is dat de jongen gaat hallucineren en enorme krachten krijgt waar hij niet mee overweg kan. Akira is

Fujiko Fujio, *Doraemon* (de robotkat), kindermanga.

nse strips

verfilmd. Deze anime geniet ook buiten Japan grote bekendheid.

Onfatsoenlijk plaatje

Manga vindt zijn oorsprong in de eeuwenoude Japanse beeldcultuur, zoals de papierrollen uit de twaalfde eeuw of de populaire zedenschetsen uit de zogeheten Edo-periode (1603-1868). Deze geïllustreerde boeken gingen over het gedrag van de adel in Tokyo. Zij hadden vaak een pikant karakter. Hier komt ook de naam manga vandaan, want dat betekent letterlijk 'onfatsoenlijk plaatje'. Op de expositie is een dergelijke voorloper van de moderne manga te bewonderen.

Toch kwam manga pas echt tot ontwikkeling toen westerse strips na de Tweede Wereldoorlog Japan bereikten. In veel manga's zijn dan ook westerse invloeden te herkennen. *Astro Boy* van **Osamu Tezuka** lijkt bij voorbeeld ontzettend op de komische Amerikaanse krantenstrips uit de jaren dertig. Ook lijken sommige manga's in tekenstijl op de Amerikaanse undergroundstrips uit de jaren zestig. Op de tentoonstelling hangen zelfs tekeningen die doen denken aan het kubisme van **Picasso** en **Duchamp**.

Deze culturele invloed was overigens niet wederzijds. Tot het begin van de jaren negentig was de Japanse strip in het westen zo goed als onbekend. Sinds kort worden bekende manga's vaak vertaald in het Engels, zoals vrijwel alle in dit artikel genoemde voorbeelden. Maar gelukkig hoeven sommige manga's niet vertaald te worden, omdat het verhalen zijn zonder tekst. Een voorbeeld daarvan is *Gon* van de tekenaar **Tanaka**. Deze manga gaat over de dinosaurus Gon die zo groot is als een konijn, maar die over de kracht beschikt van een Tyrannosaurus Rex. De verhalen komen er meestal op neer dat Gon een van de dieren nadoet die hij in de natuur van Afrika of Noord-Amerika tegenkomt. Zo ziet hij een keer, dat een bever een dam bouwt. Gon besluit vervolgens een eigen dam te bouwen. Maar zijn dam wordt zo groot, dat er een reusachtig stuwmeer ontstaat dat het hele dal onder water zet, dit tot woede van de andere bosbewoners.

In Nederland lezen weinig mensen manga's. Voor een goede manga zal een geïnteresseerde naar een stripspeciaalzaak moeten. Bij Henk Lee's Comics and Manga Store op de Zeedijk in Amsterdam is er een redelijke selectie verkrijgbaar van manga's in Engelse vertaling. Maar vertalingen in het Nederlands zijn op de vingers van één hand te tellen.

De tentoonstelling Manga Manga! De kunst van Japanse strips *is nog tot en met 26 maart te bewonderen in de Kunsthal Rotterdam, Museumpark, Westzeedijk 341. Voor meer informatie kunt u bellen naar (+31)(0)10-4400301.*

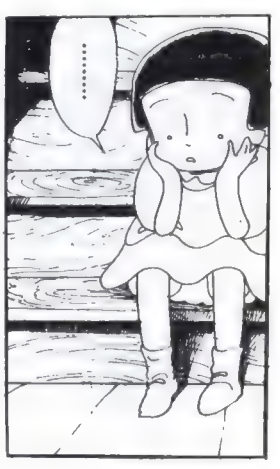

Fomiko Takano, *Tanabe no Tsuro*, 1982.

Jaarverslag als manga

Een opmerkelijk staaltje van toegepaste manga-kunst leverde het Amerikaanse Dataworks. Dit softwarebedrijf bracht zijn jaarverslag 1997 in stripvorm uit. Dataworks, inmiddels overgenomen door Epicor, verkocht bedrijfssoftware aan kleine bedrijven en wilde dit op een simpele, heldere manier overbrengen aan de buitenwereld. Het besloot om zijn bedrijfsmissie in een stripverhaal te gieten, waarbij de strip in een toegankelijke manga-stijl moest worden uitgevoerd. Het uiteindelijke verhaaltje heeft niet veel om het lijf: een ondernemer ('Avery Mann') raakt in eerste instantie verstrikt in de netten van een softwareleverancier die veel te complexe software wil installeren. Hij vindt licht aan het eind van de tunnel door die leverancier aan de dijk te zetten en met Dataworks in zee te gaan. De Amerikaanse manga-tekenaar ***Tim Eldrid*** *wist er een aardige strip van te brouwen en heeft ook de rest van het jaarverlag (de droge cijfers) opgefleurd met tekeningen en balloons. Curieus!*

RS

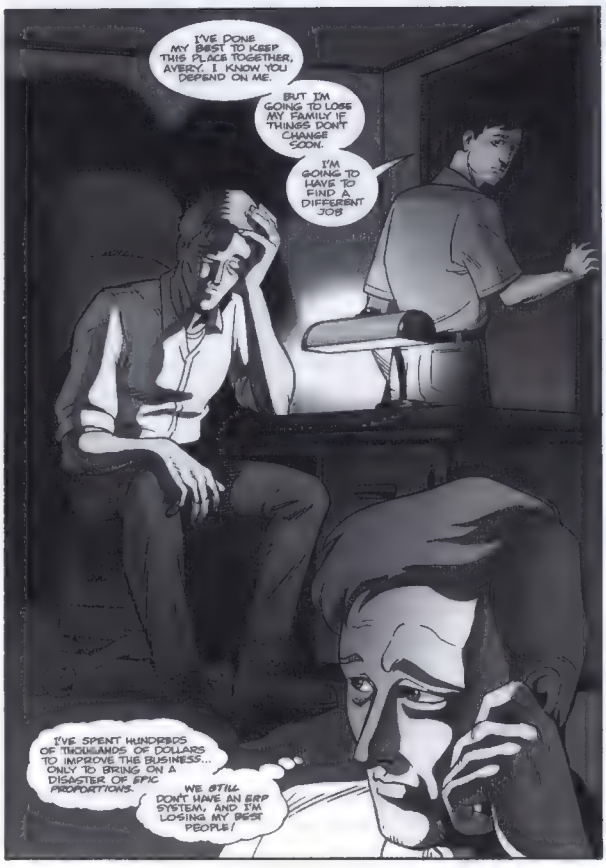
I'VE DONE MY BEST TO KEEP THIS PLACE TOGETHER, AVERY. I KNOW YOU DEPEND ON ME.
BUT I'M GOING TO LOSE MY FAMILY IF THINGS DON'T CHANGE SOON.
I'M GOING TO HAVE TO FIND A DIFFERENT JOB
I'VE SPENT HUNDREDS OF THOUSANDS OF DOLLARS TO IMPROVE THE BUSINESS... ONLY TO BRING ON A DISASTER OF EPIC PROPORTIONS.
WE STILL DON'T HAVE AN ERP SYSTEM, AND I'M LOSING MY BEST PEOPLE!

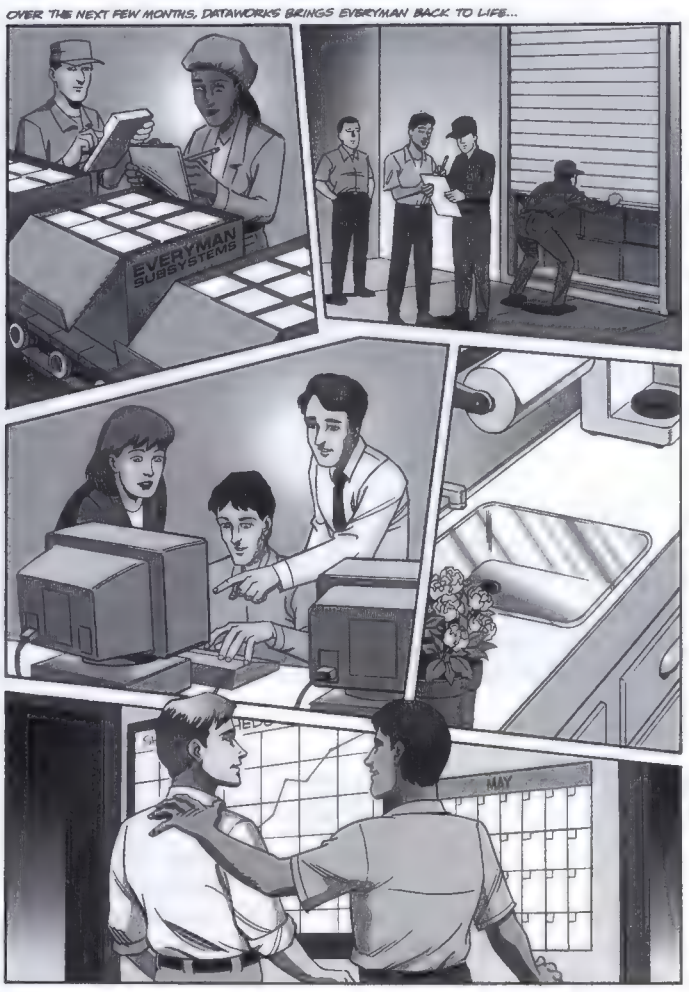

"Fantasia"
Grote collectie strips
Ruim assortiment antiquariaat
Groot aanbod stripposters en zeefdrukken
Gelderlandplein 203
1082 LW Amsterdam
020-6443261

STRIP & TIJDSCHRIFTENHANDEL
NOORD

GESPECIALISEERD IN US COMICS EN TWEEDEHANDSSTRIPS INKOOP EN VERKOOP
ROTTERDAM

LAND IN ZICHT

door

KARLA KRUGER

VERTALING ESTHER HAM (JAMES BOSWELL INSTITUUT)

Zo'n twintig jaar geleden moesten kinderen in Zuid-Afrika hun strips ('strokies') nog verstoppen voor vader en moeder. Veel ouders geloofden dat het stripverhaal ('strokiesprent') sociale problemen kon veroorzaken. Verantwoordelijk voor die opvatting waren vooral de kerkvaders en de schoolmeesters die deze kunstvorm met argwaan bekeken. Zij associeerden strips met de Amerikaanse cultuur, net als bioscoop en dans. Alleen al het feit dat stripverhalen niet in het Afrikaans maar in de Engelse taal verschenen, was het onderwerp van een preek waard. Strips waren te heidens en leken op afgoderij.

Vandaag de dag heeft het stripverhaal zich evenwel een plaats kunnen verwerven in het hart van onze scholen: in Afrikaanse taalhandboeken en progressief, pedagogisch lesmateriaal. Opvoeders hebben aanvaard dat stripverhalen, zoals *Kuifje* en *Asterix*, de woordenschat van een kind kunnen vergroten en informatie op een effectievere manier kunnen overdragen dan een onderwijzer in een klaslokaal. Bovendien gebruiken privé-instellingen, bedrijven en overheidsorganisaties het genre om grote groepen mensen voor te lichten over democratie en kinderrechten. Volgens **Peter Esterhuysen**, medeoprichter van de Johannesburgse Storyteller Group, heeft er in Zuid-Afrika een levendige ontwikkeling van inheems opvoedkundig materiaal plaatsgevonden, zoals nergens anders op de wereld.

Daarnaast groeit de populariteit van grafische romans (bij voorbeeld *Hemel op aarde*, die de eerste was in het Afrikaans). Deze strips voor volwassenen zijn meer dan alleen ontspanningsliteratuur (de rol die fotostrips in de jaren zeventig en tachtig bij ons speelden). Ze vormen ook een gewild medium om politieke en sociale kwesties ter sprake te brengen. Steeds meer schrijvers en kunstenaars beseffen de uitdrukkingsmogelijkheden ervan. Rondom *Bitterkomix*, gezien als het beste striptijdschrift van Zuid-Afrika, is al een hele cultus opgebouwd. De makers gebruiken een populair medium als strips om sociale bewustwording te bewerkstelligen. Er wordt onder andere gespot met de Broederbond, homofobie, het Afrikanerschap, seksisme en lijfstraffen. De kunstenaars trachten de lezer bewust te maken van henzelf en de wereld rondom hen heen. *Bitterkomix* is een welkome frisse wind.

In deze serie mondiale columns staat een keur aan stripdeskundigen stil bij het afgelopen centennium. Ze plaatsen een persoonlijke noot bij één eeuw strip in hun land.

De populairste krantenstrip ('koerantstrokie') in Zuid-Afrika is zonder twijfel *Madam and Eve* (*www.madameve.co.za*), met stereotyperingen van de blanke vrouw (Madam) uit de witte, hogere klasse en van de zwarte Zuid-Afrikaanse vrouw (Eve). *Madam and Eve* is een bewijs van de lange weg die we hebben afgelegd vanuit een samenleving met apartheid: de strip heeft ervoor gezorgd dat Zuidafrikaners om zichzelf kunnen lachen.

De stripwereld heeft in Zuid-Afrika lang te lijden gehad van sancties. Op dit moment winnen strips weer terrein en zijn ze deel geworden van het moderne bewustzijn. De invloed van het stripverhaal is doorgesijpeld naar andere kunstvormen. Maar er bestaan nog volop problemen. De markt is nog steeds klein, de productiekosten zijn hoog, de infrastructuur blijkt wankel en veel mensen blijven bevooroordeeld en wantrouwig. Voor veel uitgevers zijn stripverhalen niet winstgevend. Kunstenaars werken vaak geïsoleerd, terwijl collega's in andere landen dikwijls in teamverband werken.

De meeste kopers van stripalbums zijn nu nog de mensen uit hogere-inkomstengroepen.

Een gebrek aan geld en geletterdheid belemmert de aanschaf van strips door de zwarte bevolking. De verwachting is echter dat er voor deze bevolkingslaag meer strips verschijnen in de komende jaren. Steeds meer kinderen zullen goed leren lezen en schrijven.

Karla Kruger is een Zuidafrikaanse journaliste.

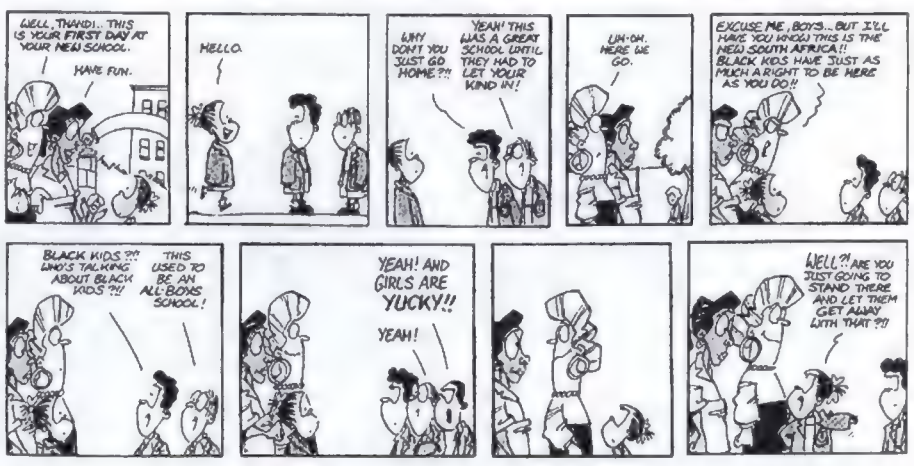
WELL, THANDI.. THIS IS YOUR FIRST DAY AT YOUR NEW SCHOOL.
HAVE FUN.
HELLO.
WHY DON'T YOU JUST GO HOME?!!
YEAH! THIS WAS A GREAT SCHOOL UNTIL THEY HAD TO LET YOUR KIND IN!
UH-OH. HERE WE GO.
EXCUSE ME, BOYS... BUT I'LL HAVE YOU KNOW THIS IS THE NEW SOUTH AFRICA!! BLACK KIDS HAVE JUST AS MUCH A RIGHT TO BE HERE AS YOU DO!!
BLACK KIDS?!! WHO'S TALKING ABOUT BLACK KIDS?!!
THIS USED TO BE AN ALL-BOYS SCHOOL!
YEAH! AND GIRLS ARE YUCKY!!
YEAH!
WELL?! ARE YOU JUST GOING TO STAND THERE AND LET THEM GET AWAY WITH THAT?!!

***Madam and Eve* is zonder twijfel het populairste 'koerantstrokie' in Zuid-Afrika.**

Big Brother u

Eind vorig jaar had Nederland een gemeenschappelijk gespreksonderwerp: *Big Brother*. **Een aantal striptekenaars, waaronder** Alex Turk, Anja Ranja, Sander Out **en** Hallo Vrienden, **heeft op initiatief van de Leidse Stripshop een stripalbum uitgegeven over** *Big Brother*. **Het zijn komisch bedoelde strips en cartoons. Een fiks deel beschrijft het leven van de kijkers naar** *Big Brother*. **Zoals de strip van** Michiel van de Vijver **waarin een man op kantoor de hele tijd moppert dat hij niet aan** *Big Brother* **kan ontkomen. In het laatste plaatje blijkt hij een enorme fan te zijn.**

***Links*, Slotpagina uit de strip van Rob van Zanten.**

***Midden*, Cover van Big Brother: John de Mol was 'not amused'.**

***Rechtsboven*, Marq van Broekhoven kijkt naar Big Brother.**

***Rechts*, Floor de Goede weet goed de dynamiek van de tv-serie te treffen.**

***Onder*, *Ruud* van Alex Turk.**

door
RENZO VERWER

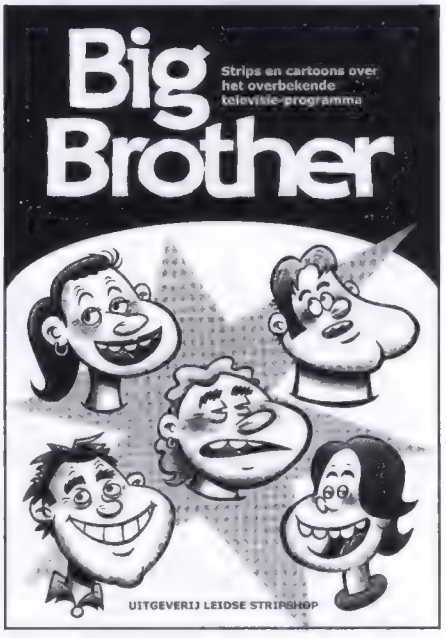

In het voorwoord noemt **Jan Oudshoorn** het programma 'volledig infantiel, op een niveau waar de Teletubbies zich nog voor zouden schamen.' De bewoners hebben volgens hem 'niet of nauwelijks mentale bagage.' Maar *Big Brother* dient volgens hem een hoger doel: 'het maken van goede strips'. Het is een elitaire houding, als een soort **Youp van 't Hek** neerkijken op gewone mensen. En het doet het programma geen recht. Er was wel degelijk veel te zien: de ontwikkeling die verschillende mensen doormaakten, de onderlinge verstandhouding en de manipulatie door Veronica. **Bart** bij voorbeeld ontwikkelde zich van redelijk braaf - toen hij met **Sabine** een relatie had - tot een uitgesproken *enfant terrible*. Maar daar heeft Oudshoorn kennelijk geen boodschap aan.

Het lijkt me overigens dat de tekenaars best intensief gekeken hebben, met name **Floor de Goede** gebruikte gedetailleerde uitspraken van bewoner **Ruud** over Cuba, en **Marq van Broekhoven** parodieert een aantal bewoners. Ik vind de strips alleen niet zo goed als Oudshoorn beweert. Dat zal ook met de korte productietijd te maken hebben; het album kwam rond half december vorig jaar uit.

Vooral de strips van Alex Turk, die ook in *Metro* publiceert, zijn okay. Ik moest erg lachen om Ruud die zich vergiste en met kerst Bart aan het kruis spijkerde. Maar nogmaals, de meeste gaan over de *Big Brother*-kijkers en beschrijven een verslaving. Een verslaving die velen zullen herkennen. **Paul de Leeuw**, *Sick Brother*, *De Bus*, *Big Brother II*: als u er geen genoeg van kunt krijgen moet u dit album lezen.

Inbeslagname

Daarvoor zult u het al wel in huis moeten hebben. Inmiddels is het boek niet meer in de handel. **Hans Edink** van de Leidse Stripshop: 'Het begon als een wild idee. Veel tekenaars hadden het over *Big Brother*. Binnen tien dagen hebben we toen een boek in elkaar gedraaid. We maakten 500 exemplaren en kregen veel aandacht in de media. We verkochten er al snel zo'n 300. Toen kwam een brief van **John de Mol**. Hij eiste *f*225.000! Ik heb De Mol teruggeschreven dat we zouden stoppen met de verkoop'. (Op 27 december 1999 is het album uit de handel genomen. Red.)

Mag De Mol dat allemaal?

'De Mol heeft de logo's en de karakters niet vastgelegd, maar wel de naam *Big Brother* voor de Benelux. Juridisch gesproken valt het onder het parodierecht. Als je het op een zaak

RUUD
ALEX TURK
HET IS BIJNA ZOVER! WE MOETEN ECHT WAT AAN KERST GAAN DOEN!
DAAR IS RUUD AL MEE BEZIG IN DE TUIN!
EH... RUUD... BEN JE NIET IN DE WAR MET PASEN?
EHH...
ALEX TURK

s Big Brother

laat aankomen is het nog maar de vraag of De Mol wint. Maar ach, het ging nog maar om 500 exemplaren, dus laat maar. De Mol dacht volgens mij dat we er 10.000 gemaakt hadden of zo. Hij heeft het album vast niet gezien; hij beweerde in zijn eerste brief dat we in hetzelfde marktsegment opereerden als hij. Nou, hij mag de winkel kopen!'

John de Mol is natuurlijk gewend alleen in geld te denken.
'Ja, De Mol eiste onlangs dat ik de vermelding dat het album te koop was van mijn website haalde, op straffe van een dwangsom. Beetje zielig. Het kost ons zelfs geld. Het was sowieso een eenmalige uitgave.

Ga je nog eens zoiets doen?
'Op de actualiteit inspelen is een mooie manier om aandacht te krijgen voor minder bekende tekenaars, misschien gaan we bij voetbal ofzo nog eens wat maken.'

Big Brother
Strips en cartoons over het overbekende televisie-programma

Diverse auteurs
Leidse Stripshop 1999
ISBN 90-75737-08-4
Prijs n.v.t.
(24 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Prijsvraagje

De redactie heeft nog de hand weten te leggen op één exemplaar van Big Brother en verloot dit onder de belangstellenden. Wie mee wil doen met deze nominatie moet dat ***voor 1 april*** *op een briefkaartje of via e-mail kenbaar maken.*

1M. 35,- (BFRS. 700) / 2M. 60,- (BFRS. 1.200) / 1 KRAAM = 4M. 110,- (BFRS. 2.200) / + 6M. Á 25,- (BFRS. 500)
- VOOR DE 5E KEER ALWEER - VOORHEEN IN HET TURFSCHIP - VOL IS VOL -
BRABANTSE BOEKENBERG
Tweedehands, verzamelwaardige, oude & antiquarische Boeken, STRIPS,
Prentbriefkaarten, Kranten, Tijdschriften e.a. OUD DRUKWERK
ENTREE FL. 6,50 (BFRS. 130)
Kleiner dan 1.50 m., Studenten, Breda-Passers, 65+'ers Fl. 5,- (Bfrs. 100)
IEDEREEN MAG BIJ ONS MEEDOEN
Let op: wij werken niet met inschrijfformulieren! Deelname is geldig na ontvangst storting. Na 15 maart nader bericht.
GEMEENTELIJK SPORTCENTRUM
VOL = VOL
ZONDAG 2 APRIL
IN DE SCHAREN
IN **BREDA** VAN 10.00 TOT 16.30 UUR
- BREDA AFSL. 15: CENTRUM. CLAUDIUS PRINSENLN./TOPAASSTR. - BIJ CASINO -
PRIJZEN INCL. BTW 17,5%. POSTBANK 71.90.500 / L. DONDERS, VEGHEL (NL). / TEL./FAX (0)413-342.009
- VORIG JAAR: 127 DEELNEMERS - 607 M. KRAAM -
- DOE MEE: VOOR HANDEL EN PARTICULIER -

Portret van het bedrijf dat Oom Walt bouwde

Informatieve boeken over animatie zijn binnen het Nederlands taalgebied zeldzaam. De serieuze animatie-liefhebber, geïnteresseerd in andere zaken dan pop up-books, kleurboeken of non-informatieve souvenir-boeken, was aangewezen op peperdure importwinkels of bestelde het een en ander via de boekwinkel. Dat is wel anders in de Verenigde Staten, waar animatie een volledig geaccepteerde kunstvorm is die door grote delen van het publiek bewonderd en bestudeerd wordt; de enorme hoeveelheid boeken en speciale tijdschriften die in het Engelse taalgebied verschijnen, is haast niet bij te houden. Uiteraard maakt de omvang van het Engelse taalgebied een special interest-boekuitgave ook rendabel. Rein van Willigen **hield al die boeken wèl bij en mag met recht één van de grootste Disney-verzamelaars van Nederland worden genoemd.**

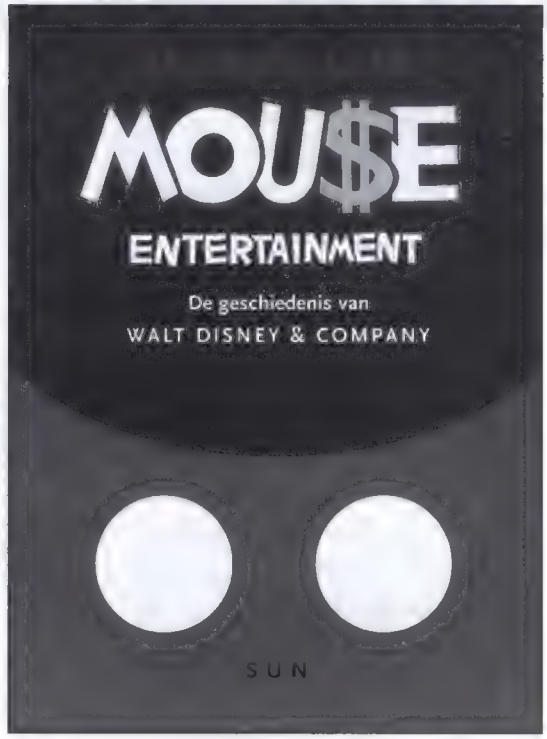

door **PIETER VAN CLEEF**

Het is ook Van Willigens verdienste dat hij uitgeverij SUN bereid heeft gezien om een boek te publiceren over het Disney-concern. Voor een uitgever en een auteur is het dan lastig om een keuze te maken over een mogelijke invalshoek voor zo'n boek. Over Disney is namelijk ontzettend veel te schrijven: de persoon zelf, de financieel-economische structuur van het bedrijf, de creatieve geesten binnen Disney... Gelukkig heeft Van Willigen er geen echt 'Disney-boek' van gemaakt waarin op elke pagina het geniale van de man weer onderstreept wordt. Daarvan zijn er in de loop der jaren al veel te veel geschreven, niet zelden met de steun van Disney zelf. Net zoals elk ander, groot concern heeft Disney er een handje van om zijn eigen geschiedschrijving te sturen en te controleren - wat niet zelden ook leidt tot verbloemen en verdraaien. De commotie over het boek *Hollywood's Dark Prince* van **Marc Eliot**, waarin de auteur via allerlei juridische procedures de waarheid over Disney's betrokkenheid bij de FBI boven tafel probeerde te krijgen, ligt iedereen nog vers in het geheugen.

In het boek gaat Van Willigen in op de persoon Disney, de opbouw van het bedrijf, de totstandkoming van de films en vooral de bedrijfseconomische kant van het geheel. Van Willigens kennis op animatiegebied stelt hem in staat om het werk van Disney een plaats te geven tussen het animatiewerk van bij voorbeeld Warner, MGM en Fleischer. Slechts af en toe kun je de schrijver erop betrappen iets van zijn persoonlijke voorkeuren in de tekst door te laten sijpelen. De analyse van *The Lion King* als een 'verkeerd verteld verhaal met gebrek aan emotie' en het noemen van de film *Peter en de Draak* (1978) als een 'onderschat meesterwerkje' zal serieuze Disney-kenners de wenkbrauwen doen fronsen. Maar Van Willigen blijft in *Mouse Entertainment* opvallend mild over Disney, anders dan het dollarteken in het coverontwerp doet vermoeden. Als fervente Disneyliefhebber kan hij haast ook niet anders, maar in bijna tweehonderd pagina's weet Van Willigen de juiste objectieve toon aan te slaan en lukt het hem afstand te nemen van zijn 'Oom Walt'.

Wie meer in de technische en productionele kant van animatie geïnteresseerd is, heeft niets aan dit boek. En ook biedt het boek geen diepgravende analyses van bepaalde perioden uit de Disney-historie; Van Willigen schetst een portret van het concern in vogelvlucht met - waar nodig - de benodigde dosering van details. Maar juist in die details neigt de tekst wel eens te opsommend te worden. Wie Disney in de media een beetje volgt, komt regelmatig heel wat passages tegen die nog vers in het geheugen liggen uit de krant en helaas, ook uit andere boeken. Van Willigens opsomming van de rampen die zich voordeden bij de opening van Disneyland zijn bijna identiek aan de opsomming zoals Eliot die geeft in *Hollywood's Dark Prince*. Het is ook opvallend hoe weinig aandacht Van Willigen schenkt aan Disney's politieke banden met de FBI.

Mouse Entertainment is een uitstekend boek voor lezers die Disney niet door en door kennen en nog maar weinig over dit onderwerp gelezen hebben. Het biedt de lezer een interessante, lezenswaardige geschiedenis van een miljardenbedrijf. Maar omdat dit soort boeken zeldzaam zijn in het Nederlands, is het jammer dat Van Willigen niet even een paar bijlagen heeft toegevoegd met een complete filmografie van Disney's werk, zodat het ook nog nuttig kon zijn als naslagwerkje. Een index van persoonsnamen en titels wordt ook node gemist. En de bespottelijke foto op de achterzijde had ons wellicht bespaard kunnen blijven...

Mouse Entertainment. De geschiedenis van Walt Disney & Company

Van Willigen
SUN 1999
ISBN 90-6168-573-7
Prijs ƒ29,50 / Bfr.590
(200 pagina's, zwart/wit/steunkleur, s.k.)

BOEKEN

Blake en Mortimer 14: Het Voronov-complot

Juillard & Sente
Blake en Mortimer 2000
ISBN 90-6737-030-4
Prijs ƒ15,50 / Bfr.275
(64 pagina's, kleur, s.k.)

Wie is de ware troonopvolger van **Edgar P. Jacobs**? Het zag er lange tijd na uit dat dit meesterscenarist **Jean van Hamme** zou zijn, die samen met tekenaar **Ted Benoit** het vorige *Blake en Mortimer*-verhaal *De zaak Francis Blake* voor zijn rekening nam. Dit was de allereerste strip van *Blake en Mortimer* die niet uit de koker van Jacobs kwam. Maar Van Hamme is van de troon gestoten door een debutant: **Yves Sente**, hoofdredacteur bij Lombard, die zijn anoniem ingeleverde scenario uitgewerkt zag worden tot *Het Voronov-complot*.

De Belg Sente hoorde eind 1997 van de plannen van uitgeverij Dargaud om een tweede ploeg aan *Blake en Mortimer* te laten werken, omdat Benoit heel veel tijd nodig heeft om het nieuwe verhaal van Van Hamme (*L'Étrange Rendez-Vous*) uit te werken. Hij greep zijn kans. Waar Van Hamme in *De zaak Francis Blake* een uitgekauwd thema - Blake die expres de verdenking van mol op zich neemt om de echte dubbelspeler in de Britse contraspionagedienst MI5 uit de tent te lokken - niet tot leven weet te brengen, levert Sente met *Het Voronov-complot* wel goed werk af. Tezamen met de strakke klare lijn van de Franse tekenaar **André Juillard** (*De 7 levens van de sperwer*, *Het dagboek*) en de retro-inkleuring van **Didier Convard** (*Kapitein Sabel*, *Sneeuw*) kan de *Blake en Mortimer*-fan na een aantal mindere albums zijn hart weer ophalen aan een doortimmerd avontuur van het illustere Britse duo.

Het Voronov-complot speelt zich in af 1957. Het begint met de mislukte lancering van een raket vanaf een ruimtevaartbasis in de toenmalige Sovjet-staat Kazachstan. De raket wordt geraakt door een meteoriet, valt terug op de aarde en blijkt een dodelijke bacterie uit de ruimte opgepikt te hebben.

Doctor Voronov, hoofd van de KGB-afdeling van de basis, ontfermt zich in het geniep over de bacterie. Hij bedenkt een sinister plan om de Sovjetleiders, die de Stalinistische lijn hebben laten vieren, uit te schakelen en de macht te grijpen. Blake en Mortimer krijgen de opdracht een monster van deze zogenoemde Z-bacterie uit de Sovjet-Unie te smokkelen, waarmee een vaccin ontwikkeld kan worden. Daarbij stuiten ze natuurlijk op aartsvijand Olrik, alias de KGB-kolonel Ilkor.

Sente weet van dit gegeven een pakkende spionagezaak te maken, geïnspireerd door het werk van auteurs als **John le Carré**, **Frederic Forsythe** en **Tom Clancy**. Hij heeft zich uitstekend gedocumenteerd, wat onder meer blijkt uit de vondst om de zeldzame erfelijke aandoening sikkelcel-anemie een sleutelrol te geven. Het enige minpunt is de soms te grote hoeveelheid tekst die de vaart uit de vertelling haalt. Afgezien daarvan toont *Het Voronov-complot* aan dat een klassieke serie in leven gehouden kan worden, nadat de schepper ervan is overleden. Het wachten is nu nog op het duo Van Hamme/Benoit.

RS

Max Fridman 3: No pasarán

Giardino
Glénat 1999
ISBN 90-6969-243-0
Prijs ƒ29,95 / Bfr.599
(56 pagina's, kleur, h.k.)

Het heeft dertien jaar geduurd, maar de Italiaan **Vittorio Giardino** heeft eindelijk een derde deel afgerond van zijn klassieke spionagereeks *Max Fridman*. Dat duurde lang genoeg voor uitgeverij Glénat om de gehele huisstijl te renoveren, zodat het met goed fatsoen niet meer mogelijk is om dit nieuwe boek naast zijn voorganger (*De poort van de Oriënt*) in de kast te zetten. In al die jaren heeft Glénat echter wel geleerd dat Nederlandse vertalingen meer zijn dan het werk van een francofone Waal met een bibberhandje. Ditmaal zijn vertaling en lettering in handen van twee vakmensen: **Pieter van Oudheusden** en **Frits Jonker**. En dan de strip zelf: uiteraard overdondert Giardino de lezer andermaal met zijn doorwrochte documentatie. Nauwgezet werpt hij zich ditmaal op de Spaanse burgeroorlog, waar Fridman zich in oktober 1938 tussenmengt op zoek naar een verdwenen vriend. Giardino's deskundigheid betreffende dit onderwerp neemt dermate *übermenschliche* trekjes aan dat de Italiaan het zelfs aandurft om Fridman een persoonlijke vriend te laten zijn van de wereldberoemde Magnum-fotograaf **Robert Capa**. Ook de verwijzingen naar politieke schrijvers als **Ernest Hemingway** en **John Dos Passos** klinken bloedstollend arrogant. Dit alles mag misschien de indruk wekken dat Giardino zich aan deze geschiedenis heeft vertild, maar niets is minder waar. Vakkundig als vroeger smeedt hij andermaal een spannende spionagethriller, die in het volgende deel wordt voortgezet aan het Spaanse front. Eén advies aan Glénat: houd de huisstijl nog even intact tot dat vervolg af is.

JM

De hel van de Pelgrams 1: Wie loopt er op mijn graf?

Bertail & Smolderen
Arboris 1999
ISBN 90-343-2828-7
Prijs ƒ11,95 / Bfr.239
(48 pagina's, kleur, s.k.)

In de collectie *Lugubere verhalen* verschijnen korte series (van verschillende auteurs) die helemaal niet zo griezelig zijn als bedoeld. Wel zijn alle albums getekend in een aantrekkelijke realistische stijl. Zo ook de nieuwe reeks *De hel van de Pelgrams*. De tirannieke paleontoloog Milton Pelgram en zijn dochter keren na opgravingen in Mexico terug in Boston met een revolutionair fossiel, maar zonder Pelgrams schoonzoon die tijdens een aardbeving is overleden onder verdachte omstandigheden. Een nieuwe expeditie naar Mexico wordt belegd, waarbij Pelgram gezelschap krijgt van twee vrouwen (één jong, één oud) die elk eveneens een overleden familielid gaan zoeken. Stemmen van geesten begeleiden de op-

varenden naar hun bestemming. Mysterieus is het allemaal wel, maar zeker niet eng. Het verzorgde tekenwerk van **Dominique Bertail** is te onschuldig om het scenario van **Thierry Smolderen** extra pit te geven. Wellicht breekt de hel pas echt los in het volgende deel, wanneer de rouwende speurneuzen zullen arriveren in Mexico.

JM

De bloedbruiloft

Hermann & Van Hamme
Dupuis 2000
ISBN 90-314-2228-2 (h.k.)
ISBN 90-314-2240-1
Prijs ƒ26,50 / Bfr.530 (h.k.)
ƒ10,95 / Bfr.219
(72 pagina's, kleur, h.k. & s.k.)

Als twee groten van het moderne stripverhaal besluiten tot een *team up* schept dat verwachtingen. Vandaar wellicht dat het zo'n twaalf jaar geduurd heeft voordat **Jean van Hamme** en **Hermann** hun, blijkens de inleiding, 'stachanovistische' agenda's gelijk konden trekken. (**Grigorjevitsj Stachanov** was een mijnwerker die vanwege zijn enorme prestaties door de Sovjet-autoriteiten aan andere arbeiders ten voorbeeld werd gesteld.) Van Hamme complimenteert zichzelf dus, maar heeft daar ook alle recht toe want het resultaat van zijn inspanningen, en die van Hermann, mag er zijn.
Uitgangspunt van *De bloedbruiloft* is het verhaal over een uit de hand gelopen bruiloft dat Van Hamme toevallig ter ore kwam. Omdat het voorgerecht niet naar zijn smaak was, besloot de vader van de bruidegom het bruidsmaal maar helemaal af te zeggen. Waarop de restaurateur, die zijn winst zag verdwijnen, de bruid in gijzeling nam totdat de gasten zich weer aan de dis zetten. Afijn, in het echt kwam alles nog goed maar bij Van Hamme begint het drama dan pas echt. Zijn personages eten niet vrolijk verder maar zinnen op wraak voor het schreiend onrecht dat hen aangedaan is. De toevallige passanten die zoveel ophef over onverse *fruits de mer* aanvankelijk nog geamuseerd aanschouwen, worden als snel meegezogen in een geweldsspiraal waaraan geen ontsnappen mogelijk is. Opgekropte woede, frustratie en gekrenkte eer banen zich een weg naar buiten. Het dunne laagje beschaving is niet bestand tegen zoveel bloeddorst. In het drama dat zich in en om het restaurant afspeelt komt de ware aard van de mens naar boven.
Naar eigen zeggen heeft Van Hamme met dit album een ode willen brengen aan de ongeneeslijke menselijke domheid. Nergens komt dat zo goed tot uiting in zinloos geweld. Een futiliteit eindigt al snel in een bloedbad wanneer mensen zichzelf niet kunnen relativeren. Zo beginnen oorlogen. Thematisch ligt het album in het rechtstreekse verlengde van Hermanns *Sarajewo Tango*. Ook in *De bloedbruiloft* worden de oorlogshitsers en meelopers belachelijk gemaakt. Het album bevat veel meer wrange humor dan je bij vluchtige beschouwing zou vermoeden. Op subtiele wijze wordt de donkere zijde van de menselijke ziel bloot gelegd. Bovendien is het verhaal door Hermann met onbetwist vakmanschap in beeld gebracht. De koper van dit album zal zich niet bekocht voelen.

TB

De duistere steden: De schaduw van een man

Schuiten & Peeters
Casterman 1999
ISBN 90-303-8588-X
Prijs ƒ32 / Bfr.640
(88 pagina's, kleur, h.k.)

In hun doorwrochte *Duistere Steden*-cyclus hebben **François Schuiten** en **Benoît Peeters** enkele intriges neergezet die nog altijd staan als een huis. Wat te denken van de open kubus die Eugen Robick op zijn bureau legt, waarna dit kleinood groeistuipen krijgt en de gehele stad Urbicande overwoekert. Of neem nou de stad Samaris, die niet meer blijkt te zijn dan een façade van frontgevels. Het zijn stripklassiekers geworden met een beklemming die bij de auteurs een voorliefde voor het werk van **Franz Kafka** doet vermoeden. De hoofdpersonen zijn zonder uitzondering *einzelgängers* die door een vreemde omstandigheid het spoor van hun eigen leven kwijtraken. Dit bleek een terugkerend thema in alle verhalen omtrent de Duistere Steden, maar jammer genoeg is dat ten koste gegaan van het verrassingseffect. *De schaduw van een man*, het meest recente deel uit de cyclus, lijdt daar heel sterk onder. Het draait in dit album allemaal om Albert Chamisso, een rechtlijnige verzekeringsagent die van het ene op het andere moment blijkt te beschikken over een schaduw in fullcolour. Net als de in een kever veranderde Gregor Samsa wordt Albert vanaf dat moment als een paria behandeld. Hij verliest zijn baan en raakt aan lager wal. Dit gegeven wordt door de makers vrij obligaat uitgewerkt. Helemaal mis gaat het met het einde, waarin Albert zijn 'handicap' ten goede weet aan te wenden en gelukkig wordt met een nieuwe vriendin. Een happy end dus, waarmee Kafka genadeloos wordt ingeruild voor Hollywood. Het haalt de angel uit het verhaal en laat de lezer onbevredigd achter. Het afgewogen tekenwerk van Schuiten kan de malaise niet keren. Sterker nog: zelfs de tekeningen missen de scherpte en de bezieling die de eerste albums uit deze cyclus zo onweerstaanbaar maakten.

JM

Niklos Koda 1: Achterin de berlines

Grenson & Dufaux
Lombard 1999
ISBN 90-6421-247-1
Prijs ƒ10,95 / Bfr.219
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Van Dale groot woordenboek der Nederlandse taal geeft de vol-

EN VERDER ...

✷ ***De kronieken van Panchrysia 5: Het offer*** *(Ferry/Pombal, Lombard). In 1995 werd het eerste deel van deze reeks heel enthousiast ontvangen. Geleidelijk is de geestdrift echter wat vervaagd. Ferry bleek wat teveel hooi op zijn vork genomen te hebben. De opzet van de serie is te ambitieus, te doorwrocht, te bizar, te fantastisch gebleken. Met het vijfde en laatste deel heeft Ferry zijn geesteskind nog net waardig af kunnen sluiten.*

(TB)

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54A 1095 XC AMSTERDAM
020-694 35 62

✷ ***Murena 2: Zand en bloed*** *(Dufaux/Delaby, Dargaud). Feit en fictie lopen door elkaar heen in Dufaux' reconstructie van de hofintriges rond de Romeinse keizer Nero. De verwijzingen naar oorspronkelijke bronnen moeten het geheel een authentiek tintje geven. Wat beklijft is een redelijke thriller die nooit echt spannend wordt.*

(TB)

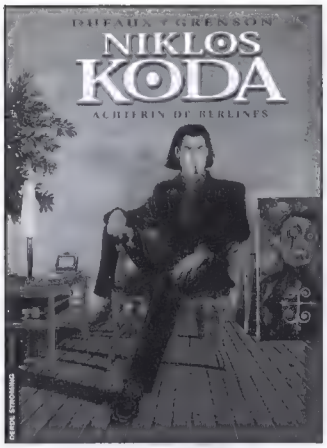

gende omschrijving van het woord 'berline': 1e (hist.) reiskoets op vier wielen en op veren, voor vier personen, met een kap die opengeslagen kan worden; 2e een auto met vier deuren met een glazen wand tussen de chauffeur en de inzittenden.

In de context van dit stripalbum is het een metafoor voor achteraf gelegen geheime plekken waar zaken worden besproken die het daglicht nauwelijks kunnen verdragen. Een magiër, afkomstig van een niet nader genoemd eiland in de Cariben, heeft zich gevoegd bij een handelsdelegatie van zijn eiland. Hij heeft zich voorlopig gevestigd in Parijs. Zijn doeleinden zijn nog gehuld in nevelen. Diverse mensen, die zich binnen zijn invloedssfeer bevinden en de kern van zijn kennis beginnen te begrijpen, worden geëlimineerd of aangezet tot zelfmoord. Niklos Koda, behalve diplomaat geheim agent in Franse dienst, wordt op de zaak gezet. Hij weet door zijn charme de aandacht te trekken van de echtgenote van de leider van de handelsmissie. Zij fungeert als de bekende kat die op het spek wordt gebonden. Koda speelt het spel om de macht mee. Het verhaal heeft een open einde. Vervolg en einde in deel 2. Het scenario van **Jean Dufaux**, hoewel niet bijster origineel, heeft een goede spannende opbouw. Het bevat een mengeling van realistische en magisch-realistische scènes. De toonzetting is echter bloedserieus; een sprankje humor wordt node gemist. Weliswaar wordt de held een reeks relativerende opmerkingen in de mond gelegd, maar dat verhult niet dat het allemaal loodzwaar is. Opvallend is dat door tekenaar **Olivier Grenson** - om rustpunten in te brengen - veelvuldig gebruik wordt gemaakt van sfeerscènes na turbulente momenten. Wellicht is het geheel meer dan de som der delen. Album 2 moet rechtzetten wat album 1 tekort komt, namelijk evenwicht.

!!! RB

Alvin Norge 1: @hell.Zcom

Lamquet
Lombard 2000
ISBN 90-5581-276-5
Prijs ƒ 10,95 / Bfr.219
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Belgische uitgevers apen elkaar schaamteloos na. De Dupuis-collectie *Vrije Vlucht* (zelf een rip-off van Castermans *Wordt Vervolgd Romans*) werd door Lombard geïmiteerd onder de noemer 'Getekend'. En nu is het weer raak: waar Dupuis de zogenaamde *Spotlight*-reeks heeft, creëerde Lombard onlangs de collectie *Derde Stroming*. Ondanks deze afgrijselijke naam huisvest zij wèl enkele interessante nieuwe series. Eén van de aanwinsten is *Alvin Norge*, een avonturenreeks over een New Yorkse hacker die door de FBI opgejaagd wordt omdat hij verantwoordelijk zou zijn voor een wereldbedreigend virus. Dit zogenaamde Kimberley-virus ontregelt de programmatuur van achtereenvolgens de Nasa, ruimteveer Atlantis, een Boeing vol passagiers, alle pin-automaten van een bank en zelfs de beurskoersen op Wall Street. Op het scherm van de geïnfecteerde pc's verschijnt telkens een zwoel nichtje van Lara Croft, dat geheel is gebaseerd op een ontwerp van Norge. Logisch dus dat deze hippe knul (type Skater) alle agenten en rechercheurs van New York achter zich aankrijgt. Met het Russische meisje Olga (categorie Geile Blonde Stoot) weet hij echter voorlopig uit handen van de autoriteiten te blijven, al is het scenario op dit punt verre van geloofwaardig. Wèl overtuigend is de nadrukkelijke rol

voor de ICT-technologie, waarbij de hoofdpersonen e-mailen, mobiel telefoneren en internetten alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. Eindelijk een avonturenstrip die echt helemaal bij de tijd is. Maar waarom is het verhaal dan gedateerd in augustus 2001? Tekenaar annex scenarist is **Chris Lamquet**, die momenteel ook de historische reeks *De pithecantroop in de koffer* (zie recensie in *Stripschrift 324*) in zijn eentje vervaardigt. Hij krijgt het druk, want deel twee van *Alvin Norge* staat alweer gepland voor november. Vooralsnog lijdt deze onderhoudende hedendaagse actiestrip daar niet onder.

!!!!! JM

De uitroeptekens staan voor de volgende waarde-oordelen:

!!!!!	grote klasse!
!!!!	goed
!!!	redelijk
!!	matig
!	slecht
---	abominabel

TISTJEN DOP
strips en games

Patersstraat 96-B 2300 Turnhout
tel. (+32)(0)14/428829
e-mail: tistjen.dop@pandora.be
http://surf.to/tistjendop

EPPO
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK

Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040 - 2441882

Yendor
STRIPWINKEL

Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel: 010 - 433 17 10
Fax: 010 - 411 38 54

"DE STRIP-AAP"
IN-&VERKOOP STRIP-BOEKEN

JAVASTRAAT 22
ENSCHEDE 053-4305261

ADVERTEREN IN STRIPSCHRIFT? BEL 06-25 16 87 20

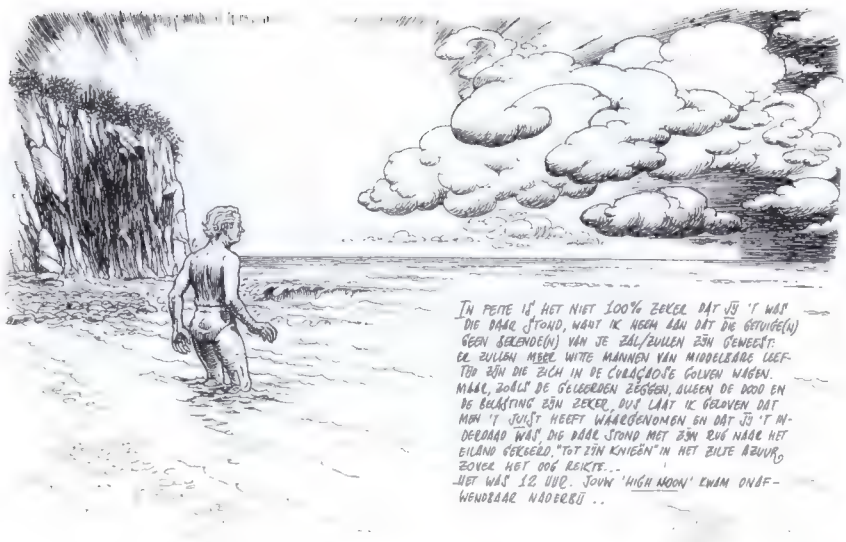
IN PETTE IS HET NIET 100% ZEKER DAT JIJ 'T WAS
DIE DAAR STOND, WANT IK HEEM AAN DAT DE GETUIGE(N)
GEEN BEKENDE(N) VAN JE ZAL/ZULLEN ZIJN GEWEEST:
ER ZULLEN MEER WITTE MANNEN VAN MIDDELBARE LEEFTIJD ZIJN DIE ZICH IN DE CURAÇAOSE GOLVEN WAGEN.
MAAR, BOAH! DE GELEGERDEN ZEGGEN, DUBEN DE DOOD EN DE BELASTING ZIJN ZEKER. DUS LAAT IK GELOVEN DAAT MEN 'T JUIST HEEFT WAARGENOMEN EN DAT JIJ 'T INDERDAAD WAS, DIE DAAR STOND MET ZIJN RUG NAAR HET EILAND GERICHT. "TOT ZIJN KNIEËN" IN HET ZILTE AZUUR, ZOVER HET OOG REIKTE...
HET WAS 12 UUR. JOUW 'HIGH NOON' EWAM ONBEWENDBAAR NADERBIJ ..

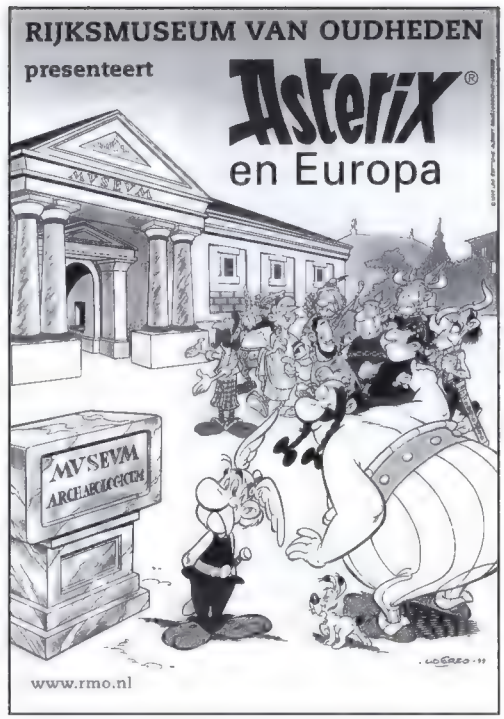

Boven, Peter Pontiacs geïllustreerde brief aan zijn vader, *Daaibooibaai*.

Vers voor de pers

Tijdens de beurs *Vers voor de pers* die twee keer per jaar wordt gehouden presenteren de Nederlandse (vooral non-strip-)uitgevers en distributeurs hun programma voor de eerstvolgende periode. Op 31 januari was de eerste beurs van 2000 en daar troffen we de volgende ook voor stripliefhebbers interessante uitgaven aan:

Asterix en de wereld (**René van Royen** en **Sunnyva van der Vegt**, Bert Bakker, februari, ±*f*31,95 / Bfr.585). Het vervolg op *Asterix en de waarheid*, waar inmiddels meer dan 60.000 exemplaren van zijn verkocht. 'In *Asterix en de wereld* nemen de auteurs de lezer mee op reis. Buiten Gallië, maar binnen de grenzen van het Romeinse Rijk, be-

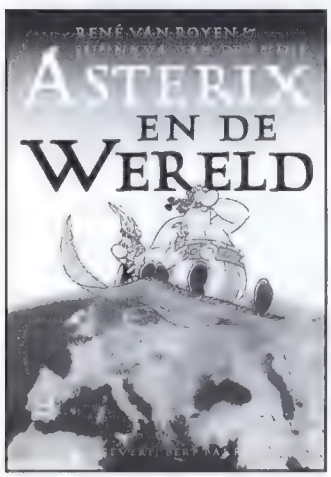

zoeken Asterix en Obelix regelmatig plaatsen en volkeren die hun onbekend zijn, maar daarom niet minder interessant. De helden treden 'buitenlanders' met een open instelling tegemoet.'

Rare jongens, die Europeanen (**Margreet van Muijlwijk**, Bert Bakker, februari, ±*f*10 / Bfr.195). 'Het leven van Asterix in het echt. Gids bij de tentoonstelling *Asterix en Europa* die vanaf 17 maart t zien is in het Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden. Het boek is ook een algemene kijk op Asterix en de andere bewoners van de welbekende kleine Gallische nederzetting, en een originele geschiedenis van Europa in het algemeen. René van Royen en Sunnyva van der Vegt hebben nauw samengewerkt met Van Muijlwijk aan de totstandkoming van dit boek.'

Daaibooibaai (**Peter Pontiac**, Podium, mei, ±*f*35 / Bfr.698). 'Een rijk geïllustreerde brief van de auteur aan zijn vader, **Joop Pollmann**. Deze is waarschijnlijk verdronken in de Daaibooibaai nabij Willemstad op Curaçao, maar de precieze toedracht van zijn verdwijning bleef in mysteriën gehuld.'

Vakantiekiekjes (**Peter van Straaten**, Rainbow, mei, *f*16 / Bfr.320). 'Een nieuwe bundel tekeningen, waarin de auteur de Nederlander op reis pijnlijk goed wet te treffen.'

Verdomd interessant! Maar gaat u verder... (**Ingmar Heytze** en **Vrouwkje Tuinman**, Sdu, mei, *f*19,90 / Bfr.365). Een boek met alle taalvondsten van **Wim T. Schippers**. De cover is van **Theo van den Boogaard**. Prima de luxe!

Rook en de geur van rozen (**Jaak Dreesen** en **Marcel Rouffa**, Facet, juli, *f*22,90 / Bfr.420). 'De oorlog wordt bekeken door de ogen van een konijnenfamilie. Rouffa tekent de oorlogssituatie als een soort stripverhaal door het verhaal heen. 'Rouffa was scenarist van de series *Rourke* (tekeningen van Marvano) en *Thomas Rindt* (**Erika Raven**).

Ver van Ieper (**Marvano** en **Marcel Rouffa**, Facet, juli, *f*26,90 / Bfr.495). Over de Eerste Wereldoorlog en de waanzin van oorlogen in het algemeen. Marvano kennen we van onder meer *De eeuwige oorlog*, *De zeven dwergen* en *Dallas Barr*.

AvO

Asterix en Europa

Vanaf 17 maart tot en met 1 oktober loopt in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden de tentoonstelling *Asterix en Europa*. Aan de hand van scènes uit *Asterix* en archeologische voorwerpen vertelt het museum het verhaal over het dagelijks leven van Galliërs en Romeinen in de Romeinse tijd. Daarnaast worden vergelijkingen gemaakt tussen het functioneren van het Romeinse Rijk toen en het Europa van nu.

De bezoeker loopt letterlijk door de strip. Het Gallische dorp van Asterix is levensgroot gereconstrueerd. Ook kan een Romeins legerkamp worden betreden en kunnen bezoekers aan het eind van de expositie aanschuiven bij een echt Gallisch feestmaal.

Asterix en Europa laat volgens de samenstellers zien dat de voor iedereen herkenbare wereld van Asterix er in het echt minder gezellig aan toe ging. Uitgeverij Bert Bakker is verantwoordelijk voor het tentoonstellingsboek *Rare jongens, die Europeanen* (kijk voor meer info over dit boek elders in deze rubriek naar het item over *Vers voor de pers*). Op de website *www.rmo.nl* is een virtuele expositie te bewonderen.

Rijksmuseum van Oudheden, Rapenburg 28, Leiden. Open: dinsdag tot en met vrijdag van 10-17 uur, zaterdag en zondag van 12-17 uur. Info: (+31)(0)71-5163163.

RS

Suske en Wiske B.V.

Dat er aan Suske en Wiske grof geld verdiend wordt, wisten we al. Maar uitgeverij Standaard blijkt nog veel meer pijlen op haar boog te hebben, zo blijkt uit een mailing die wij onlangs ontvingen. Standaard Special Projects, een divisie van de uitgeverij waar alle merchandising is ondergebracht, exploiteert de rechten van 'deze fantastische/sympathieke/energieke familie'. 'Suske en Wiske kunnen ook uw diensten en producten promoten', aldus de mailing. 'Als premium of incentive worden onder andere gepersonaliseerde stripboeken gemaakt, maar ook kalenders, kleurboeken of vul zelf maar in. Uw sky is the limit.' Zakenlieden die Suske en

Wiske willen inzetten als promotie- of licentieproduct, kunnen terecht bij: *sophie.verbist@standaard.com*

JM

Comic House is verhuisd

De toonaangevende animatiestudio Comic House heeft Amsterdam de rug toegekeerd. Met ingang van het nieuwe millennium resideert de studio in Oosterbeek, bij Arnhem. 'Een toenemende behoefte aan ruimte en de steeds moei-

lijker bereikbare Amsterdamse grachtengordel', zo omschrijft oprichter **Hans Buying** de beweegredenen van deze opmerkelijke verhuizing. 'Na vijftien jaar hartje Amsterdam wordt het in de rustieke villa op de Veluwe ongetwijfeld even wennen. Omdat voor de productie van een tekenfilm de animators echter veelal uit het buitenland worden ingevlogen, zal het animatiepersoneel niet veel van de verhuizing merken.' Dat de nieuwe vestiging in Oosterbeek minstens een uur verwijderd is van reclamehoofdstad Amsterdam, levert volgens Buying geen problemen op. Het internet heeft immers het klassieke gesjouw met tekenmappen min of meer opgeheven, zoals de eigen site (*www.comichouse.nl*) bewijst. Buying: 'Die ontwikkelingen geven bedrijven een grotere vrijheid als het gaat om het kiezen van een nieuwe locatie. En dan is de Veluwe zo gek nog niet.'

JM

12e Delftse Stripdag

Voor stripliefhebbers met een gezonde hekel aan meubelboulevards en koffievisites bij de schoonfamilie, biedt de stad Delft uitkomst. Op paasmaandag 24 april 2000 wordt de 12e Delftse Stripdag gehouden in zalencentrum Delftstede (Phoenixstraat 66) in samenwerking met stripboekhandel Bul Super. De opening is om 10 uur en de organisatie belooft bijna 300 meter aan tafels bij de ruilbeurs. Als u de kinderen wilt behoeden voor de expositie *Erotiek in de strip* kan er uitgeweken worden naar de Delftse kampioenschappen 'Strip Nintendo' of een tekenwedstrijd. Van 12 tot 15 uur signeren diverse tekenaars en de dag loopt om 17 uur ten einde. De toegang voor volwassenen is *f*6 (±Bfr.120), voor kinderen *f*3 (±Bfr.60). Info: Siem Edink, telefoon (+31)(0)15-2135571 of Peter Ottens (+31)(0)15-2126097.

PvC

Vegter en de Gasunie

Herinnert u ze nog: die paginagrote krantenadvertenties in stripvorm die **Theo van den Boogaard** een paar jaar terug maakte in opdracht van de autolobby? Menig lezer fronste zijn wenkbrauwen: was dit niet diezelfde tekenaar die zich juist inzette voor spoor- en fietsorganisaties? Van den Boogaard vond dat hij voor iedereen moest kunnen tekenen. Striptekenaar **Jaap Vegter** haakt er, zij het wat laat, alsnog op in en geeft een steekje onder water. In zijn strip voor *Vrij Nederland* van 20 november voert hij een hoge pief van de Nederlandse Gasunie op die piekert over hoe zijn organisatie de publieke opinie beter kan beïnvloeden. De man komt tot oplossing: paginagrote advertenties plaatsen, zoals de wegenbouwers dat deden, en dan zeggen dat boringen geen schade aanrichten aan de Wadden. Maar wel ludiek: dus een paginagrote strip, dondert niet wat het kost.

't publiek uitleggen dat die boringen ABSOLUUT geen schade aanrichten aan die mooie wadden...
Moet er wel bij: ook wij houden van de natuur...
Maar: boren levert de economie, dus de burger! MILJARDEN op!
...nog even op wijzen dat NIET-boren de staat MILJARDEN aan schade claims gaat KOSTEN!
...moet wel 'n beetje ludiek gebracht worden
Pagina grote Strip bijvoorbeeld zou leuk zijn
maar dr is wel haast bij en
Dondert niet wat 't kost!

RS

Van den Boogaard en AEX

Over **Theo van den Boogaard** gesproken: Amsterdam Exchanges (AEX)

heeft hem opnieuw ingeschakeld om een brochure te illustreren. Ging het eerder om voorlichtingsmateriaal gericht op de gedragsregels op de Amsterdamse effecten- en optiebeurs, ditmaal moest Van den Boogaard met de euro aan de slag. De AEX wilde een brochure uitbrengen over de gevolgen van de introductie van de euro op de beurs en zocht daar passende illustraties bij. Het werd onder andere deze jonglerende Mercurius.

RS

Lia en Lex in beeld

De twee kinderlijk getekende figuurtjes Lia en Lex gaan naar eigen zeggen 'op een wat omslachtige manier met elkaar om'. Van hen verscheen onlangs het netjes verzorgde oblong-boekje *Lia & Lex* (ISBN 90-9013151-5). Bedenker is **Anuka**, een Alkmaarse kunstenares die in werkelijkheid **Anna Mul** heet. Haar strookjes zijn lichtelijk absurd, tekstloos en ogen als kindertekeningen. 'Eigenlijk zijn het geen strips', reageert Anuka. 'Ik weet er geen goed woord voor en noem het maar gewoon beeldverhalen. Elke drie plaatjes vormen samen een eigen wereld. Behalve freelance tekenaar ben ik in de eerste plaats kunstenares, ik maak installaties. Met dit boekje mik ik op kunstzinnige mensen.' Interesse? Neem contact op met Anuka, Fnidsen 28a, 1811 NG Alkmaar. Telefoon (+31)(0)72-5156099. *Lia & Lex* is te bestellen door *f*18,50 (±Bfr.370) over te maken op bankrekening 84.91.31.014 ten name van Anna Mul te Alkmaar.

JM

Dupuis integraal

Uitgeverij Dupuis gaat onverminderd door met het uitgeven van integrale uitgaven van oude successen uit de *Spotlight-* en *Vrije-Vluchtreeks*. Na de harde-kaftbundelingen van *De P.I. van Hollywood* (**Berthet**) en *Brieven uit de Bar 1 en 2* (**Stassen/Lapière**) zijn ook de beide *Vrije-Vluchtalbums* van *Beeld van Amok* (*Conrad*) in een integrale editie verschenen. Mazzel voor de liefhebbers die deze albums nog niet in hun bezit hebben en pech voor degenen die ze

al sinds jaren in de kast hebben staan: de integrale edities bevatten inleidingen en extra schetsmateriaál.

PvC

Stripkookboek

Een praktisch èn leuk striphebbedingetje is *Comic Cooking*, het geïllustreerde kookboekje van **Marvano** en zijn vrouw **Rachel**. Dit boekje op A5-formaat, voorzien van een groene steunkleur, werd door de Berchemse stripwinkel Alex op de markt gebracht als antwoord op de luxueuze overdaad aan portfolio's, zeefdrukken en andere afgeleide producten. 'Hoe mooi of leuk de verzamelaars deze *collectables* ook vinden, hoe graag zij ze ook aan hun verzameling willen toevoegen, voor de meeste onder hen vragen ze een te grote financiële belasting', zeggen **Alex** en **Claudia** van stripwinkel Alex. 'Bovendien getuigen de meeste van deze producten de laatste tijd van weinig originaliteit en zijn ze voor de uitgevers slechts een makkelijke bron van inkomsten geworden. Dit alles heeft ons ertoe aangezet om zelf op zoek te gaan naar projecten die voor de verzamelaars origineel, leuk, interessant en vooral betaalbaar zijn.' Dit nobele streven heeft met *Comic Cooking* een eerste sympathiek project opgeleverd. Er zijn twee varianten te koop: de 'gewone' uitgave in een oplage van 400 genummerde exemplaren (Bfr.195, ofwel ±*f*9,75) en de 'luxe' uitgave in een oplage van honderd genummerde èn gesigneerde exemplaren. Voor het exclusievere boekje betaal je Bfr.295 (±*f*14,75), maar daarvoor krijg je dan wel bovendien een blik groenten met een door Marvano ontworpen label en een gesigneerde ex-libris. Een smakelijk initiatief.

Info: Stripwinkel Alex, Gitschotellei 88, 2600 Berchem (Antwerpen), België. Telefoon (+32)(0)3-2362540.

JM

Will overleden

Op 18 februari overleed **Willy Maltaite**, bij de stripfans beter bekend als **Will**. Will was reeds geruime tijd ziek. Hij werd geboren op 30 oktober 1927 in Anthée en het kostte de man enorme moeite om zijn vader - een verwarmingsinstallateur - ervan te overtuigen striptekenaar te mogen worden. Aanvankelijk zou Will dan ook décorateur achter zijn naam schrijven. Maar op 20-jarige leeftijd stapt hij bij *Spirou/Robbedoes* binnen. Zijn eerste album draagt de titel *Het mysterie van Bambochal*. Om een jaar later *Baard en Kale* uit te brengen, een strip die aanvankelijk bedacht was door **Ferdinand Dineur**. Heel wat mensen hebben sindsdien meegewerkt aan de succesvolle reeks: **Henri Gillain**, **Maurice Rosy**, **Maurice Tillieux**, **Stephen Desberg**, **Constant Lapière** en **Alain Sikorski**. Zelfs zijn eigen zoon **Eric** deed een duit in het zakje.

Will was een artistieke duizendpoot. Hij tekende strips, serigrafieën, kalenders, wijnetiketten, reclame-uitingen, an-

sichtkaarten, je kunt het zo gek niet bedenken of er staat wel ergens een handtekening van hem onder. Will hoorde ook bij de 'bende van vier': collega van **Jijé**, vriend van **Franquin**, assistent bij **Peyo** en kompaan van **Morris**. Eind vijftiger jaren, begin jaren zestig werd hij artistiek directeur bij **Kuifje** en medio jaren zestig werd hij één van de directeuren bij Dupuis. Samen met **Yvan Delporte** en **Raymond Macherot** tekende hij *Isabel*, een fraaie strip die liep tot 1986. Will werkte samen met veel bekende auteurs: **Peyo**, **René Goscinny**, **François Walthéry** en vele anderen. Toch bleef hij altijd een bescheiden, goedlachs en vriendelijk mens. Eind jaren '80 ging hij meer de occulte toer op onder invloed van Desberg. Titels als *De tuin der lusten* en *De 27e letter* volgden. Will bracht ook als eerste op een volwaardige wijze de vrouw in de strip. Zijn seriegrafie bij Wonderland uit Hasselt is daar een mooi voorbeeld van. Maltaite was verder bekend als schilder van aquarellen, maakte potloodtekeningen, werkte in inkt, sculpteerde en hield van gouaches. In '91 werd hij de peter van het stripfestival in Bergen, in '97 werd zijn stripmuur ingehuldigd in Brussel en een jaar later werd hij benoemd tot erevoorzitter van BD Le Roeulx waar een museumpje rond zijn figuur werd gecreeërd. Twee jaar terug kon je in Ganshoren nog een tentoonstelling bezoeken rond *De andere kant van Will* en afgelopen jaar werd *De universele wereld van Will*' samengesteld voor een expo in Lausanne.

Een pilaar uit de Europese strip is niet meer.

JW

Ted Rall in de aanval

Het lastigste mannetje van de Amerikaanse stripklas is cartoonist **Ted Rall**. Enkele maanden geleden veegde hij in een artikel voor *The Village Voice* de vloer aan met **Art Spiegelman**. Volgens Rall bezit de maker van *Maus* als veelbekroond auteur en redacteur van *The New Yorker* oneigenlijk veel macht over

Hellman bekritiseerde Rall ook in een cartoon voor The New York Press.

alle New Yorkse cartoonisten, is hij niet getalenteerd genoeg om die macht te verdienen en is hij bovenal onuitstaanbaar arrogant en egocentrisch. Spiegelman liet zich niet uit over het scheldstuk van Rall, maar collega-cartoonist **Danny Hellman** deed dat wel. Hij stuurde een mailtje de wereld rond met als afzender 'Ted Rall', die zichzelf daarin op de borst klopt over zijn aanval op Spiegelman. Rall kon deze vorm van satire niet waarderen en klaagde Hellman aan voor het lieve sommetje van 1,5 miljoen dollar aan smartengeld.

JM

Internationale wedstrijd Playboy

Amusementsmagazine *Playboy* organiseert een internationale multimediawedstrijd voor getalenteerde tekenaars en animators. Wie de meest originele cartoon (tekening of filmpje) opstuurt kan 25.000 dollar verdienen en krijgt een eenjarig contract bij het tijdschrift. Inzendingen kunnen op verscheidene manieren, zoals het traditionele gebruik van pen en papier, via video en met behulp van computerhulpmiddelen als Shockwave en Flash. De inzendtermijn sluit op 1 april aanstaande.

Voor meer info: *www.playboy.com/arts-entertainment/comixcontest*, of bellen met: (+1) 312-373-2445.

RS

Hernandez-comics

Undergroundstrips met geëmancipeerde, eigenzinnige vrouwen in de hoofdrol hebben het Amerikaanse comics-establishment in de jaren '80 geannexeerd dankzij de dadendrang van de gebroeders **Hernandez**. Toonaangevend was de reeks *Love and Rockets* van **Jaime**, maar ook zijn oudere broer **Gilbert** 'Beto' Hernandez timmerde aan de weg met anekdotische verhalen over de Latino-gemeenschap in de Verenigde Staten. Van beide tekenaars verschijnen nog altijd uitgaven bij Fantagraphics Books. Jaime bouwt voort op *Love and Rockets* met zijn nieuwe subreeks *Penny Century*, waarin de anarchistische trut Hopey als vanouds ruziet met haar vriendinnen over relationele beslommeringen. Beto is initiator van de reeks *Measles*, waarin jeugdige jongens en meisjes worden gevolgd op onder meer het voetbalveld, het schooltoneel en vakantie. *Measles* toont schattige verbeeldingen van de volwassenenwereld in het klein. Gastauteurs zijn onder meer broers Jaime en Mario, maar ook een uiteenlopende gezelschap met mensen als **Sam Henderson**, **Rick Altergott**, **Steven Weissman** en de geniale Zwitser **Lewis Trondheim**, die ook in Amerika voet aan de grond lijkt te krijgen.

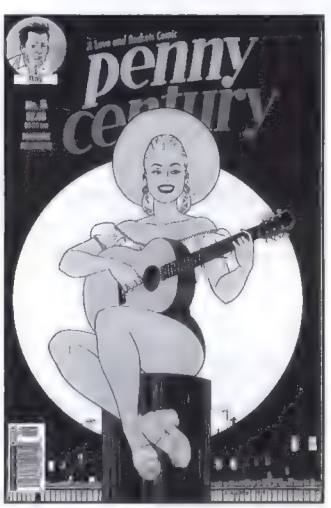

JM

Gil Kane dood

Begin februari is **Gil Kane** overleden. Kane - die van geboorte **Eli Katz** heette - was de schepper van onder andere de strips *Spider-Man*, *Captain Marvel*, *Green Lantern* en *The Hulk*.

In de jaren 80 werkte hij ook aan animatiefilms, maar hij keerde daarna snel terug naar het striptekenen, zijn oude liefde waarmee hij zich al sinds zijn 16e bezighield. In de afgelopen tien jaar werkt hij ook mee aan de strip Superman.

Gil Kane werd 73 jaar.

AvO

Familieportret

De stripfamilie van Suske en Wiske sierde onlangs de omslag van het vakblad *Gemengde Branche*. Het betreft hier beelden die vervaardigd worden door Parastone uit 's-Hertogenbosch. Dit bedrijf beschikt inmiddels over circa dertig verschillende beelden van personages uit deze bekende Vlaamse stripreeks. Eén van de aanwinsten is het

Flitsen

Nadat wij ons suf hadden gelezen aan de interviews in het februari-nummer van *Playboy*, **lazen we verder wat redacteur** Wim Schouten **tot één van zijn momenten van gelukzaligheid rekent: 'Met Smith-paprikachips ongestoord één van de zeventien ingebonden delen met klassieke, door** Carl Barks **gemaakte** *Donald Duck*-**verhalen kunnen lezen'. Een man naar ons hart dus. ★ Tijdens de Oscar-uitreiking op 26 maart maakt één Nederlander kans op zo'n felbegeerd beeldje.** Paul Driessen **is genomineerd in de categorie Beste Animatiefilm voor zijn film** *3 Misses*. **In zijn films combineert Driessen sprookjes, Bijbelse verhalen, mythologie en zwarte humor. Tot nu toe maakte hij twintig korte animatiefilms, waarvoor hij in totaal vijftig filmprijzen won. Met** *3 Misses* **was het al drie keer prijs. Wellicht volgt nu ook een Oscar. ★ Hij was geheel in de vergetelheid geraakt, dus komen we er rijkelijk laat mee: underground-pionier** Joel Beck **overleed op 14 september '99. De uit het oog verloren auteur publiceerde in 1965 één van de allereerste underground-stripboeken:** *Lenny of Larado*. **Zelfs zijn tweede boek (***The Marching Marvins***) verscheen twee jaar eerder dan het beroemde** *Zap* **van** Robert Crumb. **Op de begrafenis waren onder meer collega's** S. Clay Wilson **en** Larry Gonick **aanwezig, evenals Last Gasp-uitgever** Ron Turner. **Beck werd 56 jaar oud. ★ Zelfs** *The Comics Journal* **maakt wel eens een fout. In een interview met** John Severin **(TCJ 216) noemde hoofdredacteur** Gary Groth **meester-scenarist** René Goscinny **abusievelijk 'Gassini'. Een maand later verontschuldigde Groth zich charmant: 'Oops!' ★ De 36-jarige man uit de Amerikaanse staat West Virginia die '***Elfquest***-porno' zou hebben verkocht aan een minderjarig kind (zie** *Stripschrift 323*), **is vrijgesproken. Na lezing van de gewraakte strip (***New Blood #6***)**

grote familieportret op de bewuste cover. Ook zijn Lambiks merkwaardige neef Arthur, de mysterieuze Zwarte Dame en (in gelimiteerde editie) het Spaanse Spook aan de collectie toegevoegd.

JM

Geen Leidse Stripdag

De Leidse Stripshop, organisator van de jaarlijkse Leidse Stripdag op de tweede zondag in maart, meldde ons ruim vooraf dat deze dag niet doorging, maar helaas was dat te laat voor opname in ons vorige nummer.

De oorzaak van het niet doorgaan is gelegen in het feit dat de centrale bibliotheek van Leiden geen gratis ruimte beschikbaar kon stellen en het huren van een alternatieve locatie op korte termijn niet mogelijk bleek. De organisatie hoopt in 2001 de Leidse Stripdag alsnog te laten doorgaan, maar denkt dat gratis toegang dan niet meer mogelijk is.

PvC

De rechter over de grenzen

De krantenstrip *De rechter*, die in Nederland in de dagbladen van het GPD verschijnt, is nu ook te lezen in het buitenland. In december 1999 is er een vertaling op de Italiaanse markt gebracht door een grote juridische uitgever. De rechter heet in het Italiaans *Il Giudice* en de titel van het boek is *Prova Schiacciante* ('Verpletterend Bewijs'). In het album zijn 200 stroken opgenomen, geselecteerd door auteur **Jesse van Muylwijck**. Docent Italiaans **Marco Silvani** van de Hanze Hogeschool Groningen nam de vertaling voor zijn rekening. Van Muylwijck tekende tijdens de Frankfurter Buchmesse het contract met de Italiaanse uitgever, die getipt was door een Nederlandse collega.

PvC

Rik Ringers bedreigd

De makers van *Rik Ringers* hebben zichzelf een bijrol toebedeeld in het nieuwe avontuur van hun held, dat de toepasselijke titel *Stripmoorden* draagt. Blijkbaar hebben **Tibet** en **Duchâteau** hun bron van fantasie laten uitdrogen en zoeken ze hun inspiratie nu in de werkelijkheid. Het 62e deel uit de *Rik Ringers*-reeks is in feite een soort sleutelroman, met verwijzingen naar striptekenaars met obscure namen als Morelli, Aubriac en Martinus. Het avontuur begint met aanslagen op galerie Stripofiel en uitgeverij Alfapress. Ook bij het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal en tijdens het stripfestival van Angoulême duiken misdadigers op. Tibet heeft zich uitgeleefd op enkele geestige karikaturen, maar voor de leek is het onduidelijk op wie ze moeten lijken. Kortom: typisch weer die *inside jokes* waar men bij Lombard blijkbaar zo dol op is. Ook

DE STRIPWERELD IS IN REP EN ROER. WISTEN JULLIE...
WE ZIJN OP DE HOOGTE. HET WORDT HET ONDERWERP VAN ONS VOLGENDE ALBUM... MAAR NU MOET ER GEWERKT WORDEN. JE ZIT DAAR!
NEE, DAAR!

Rik Ringers ontmoet zijn auteurs in Angoulême.

de reeks *Govert Suurbier* zit er mee vol (zie Stripschrift 324). Het album *Stripmoorden* wordt er niet beter van, want de intrige is chaotisch verteld en volkomen ongeloofwaardig. Niet voor niets zegt Rik aan het eind van het verhaal: 'Toen ik ons avontuur gisteren aan Tibet en Duchâteau vertelde, vonden ze dat het te vergezocht klonk.' De eigenwijze auteurs hebben er echter toch een album van gemaakt.

JM

STAPELTJE SECUNDAIR

The Comics Journal 213 t/m 218

Nummer 213 biedt een onthullende blik op de neergang van Kitchen Sink Press. Financieel wanbeheer, mismanagement en botsende karakters maakten een einde aan de vermaarde, door **Denis Kitchen** opgerichte uitgeverij van kwaliteitsstrips. Verder staat de redactie stil bij het overlijden van illustrator **Saul Steinberg** en staat er een groot interview in met de Amerikaanse striptekenares **Carol Lay** (van onder andere *Story Minute*). Ook is er in dit nummer aandacht voor **Jack Jackson**, maker van historische strips, en **Art Spiegelman**. (RS)

De redactie waarschuwt in nummer 214 dat het interview met **Evan Dorkin** (tekenaar van onder meer de humorstrip *Milk & Cheese*) écht een zwetsverhaal is. En dan toch plaatsen, hè? Opvallend dat het *career-spanning interview* met oudgediende **Sheldon Moldoff** (*Hawkman, Batman, Big Boy*) vele malen kor-

ALLORA, ALLE 11 ANDIAMO AD ARRESTARE IL SINDACO?
NO, È STATO RIMANDATO ALLE 5 DEL POMERIGGIO.
PERCHÉ?
LA TROUPE TELEVISIVA DEL TG2 NON POTEVA VENIRE PRIMA.
Dus om elf uur gaan we die burgemeester arresteren?
Nee, dat is uitgesteld naar vijf uur vanmiddag.
Waarom?
De filmploeg van Netwerk kon niet eerder

oordeelde de rechter dat de ontblote borsten van een zwangere elf onmogelijk als obsceen konden worden opgevat. Op advies van een lokale stripwinkelier liet de verdachte zich juridisch bijstaan door de Comic Book Legal Defense Fund. Na de zitting werd bekend gemaakt dat het kind in kwestie de zoon was van de verdachte, die gescheiden leeft van zijn vrouw. Zijn voormalige schoonvader (nota bene buurman van de verdachte) had de aanklacht ingediend. ★ Bent u ook klaar voor 'the comics event of the new millennium'? *The Comics Journal* organiseert van 9 tot en met 16 april aanstaande de zogenaamde Making Waves Cruise. Beroemde opvarenden zijn mensen als Will Eisner, Frank Miller, Daniel Clowes en Neil Gaiman. **Wie ook mee wil varen belt: (+1)-800-448-1830. ★ Begin dit jaar heeft een tekening van** Hergé **tijdens een veiling in Brussel het lieve sommetje van 1,1 miljoen Belgische francs (circa 60.000 gulden) opgebracht. In België is nog nooit zoveel geld neergeteld voor een striptekening. Het betreft een prent in Oost-Indische inkt uit een album in de reeks** *Jo, Suus en Jokko*. **De koper, een Belgische aristocraat, wenst anoniem te blijven. ★ Disney-baas** Michael Eisner **heeft eind vorig jaar géén miljoenenbonus gekregen omdat zijn concern in '99 niet goed genoeg heeft gepresteerd. Een jaar eerder kreeg de topman nog een bonus van vijf miljoen dollar bijgeschreven op zijn bankrekening. Afgelopen boekjaar was voor Disney echter erg tegenvallend. De omzet steeg met 2%, terwijl de winst daalde met 21%. Disney bleek minder grote kaskrakers te hebben dan verwacht. Eisner moet zich nu behelpen met een jaarsalaris van 750.000 dollar. Hij heeft bezuinigingen aangekondigd. ★ Wie op zondag 2 april een bezoek brengt aan de boekenbeurs in Breda (zie ook de advertentie elders in dit nummer) en een exemplaar van** *Stripschrift* **bij zich heeft kan naar binnen voor ƒ5 (Bfr.100) i.p.v. ƒ6,50 (Bfr.130). Dit soort acties spreekt ons uiteraard bijzonder aan.**

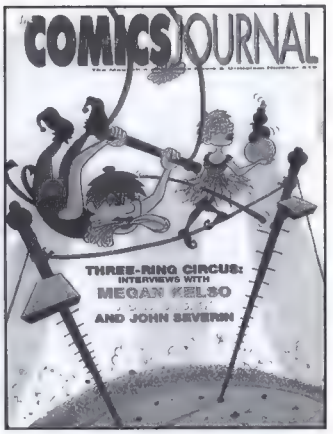

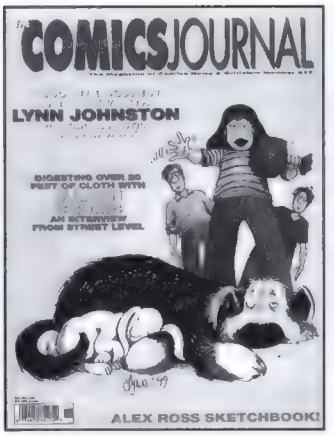

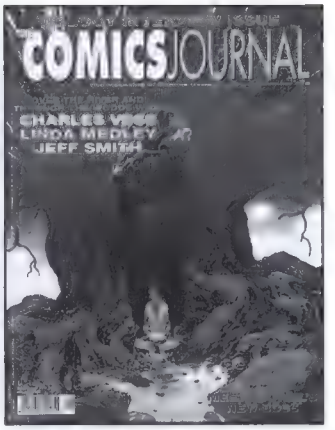

ter is. Voorts een analyse van het vele werk van **Garth Ennis**.

Nummer 215 biedt vraaggesprekken met **John Severin** (*Two-Fisted Tales*) en cartoonist **Tony Millionaire**. Beide auteurs verzorgden een covertekening.

'*The* ***Kurt Busiek*** *interview appearing in this issue was cut for space reasons.*' Wie de rectificaties in nummer 216 leest, snapt waarom het blad altijd van die ellenlange vraaggesprekken publiceert: er wordt normaal blijkbaar nooit iets geschrapt! Naast Busiek komen ook tekenares **Megan Kelso** en mastodont **John Severin** (tweede deel) aan het woord. Ook wordt Angoulême verslagen en bevat deze editie veel nieuws over allerlei juridisch geharrewar in stripland.

Nummer 217 pakt uit met het '*absolute bestest interview*' met **Lynn Johnston**. Alweer een vrouw dus! Er wordt eveneens gesproken met **Maxon Crumb**, de paranoïde broer vàn. Om te smullen zijn de elf opgedolven schetspagina's van **Alex Ross**.

In nummer 218 drie geclusterde interviews met fantasy-auteurs: **Charles**

AANSTORMEND GEWELD

JEAN-CHRISTOPHE MENU

Comix 2000

WAT? Een strip in woordenboekformaat van 2000 bladzijden en 48 bladzijden index, met strips van 324 auteurs uit de hele wereld. Alle strips zijn zwart/wit, tekstloos en tussen 2 en 27 bladzijden lang. Veel strips gaan over de 20e eeuw.

WAAROM? Het begon als een grap op de vergaderingen van L'Association (zie *Stripschrift 316*), de uitgever van het monstrueuze boek. 'Laten we een boek met 2000 bladzijden maken ter gelegenheid van het jaar 2000', had **Anne Baraou**, één van de losse auteurs bij L'Association, geopperd. Omdat het idee praktisch onhaalbaar leek, werd het elke vergadering lachend terzijde geschoven.

Maar door subsidies, veel enthousiaste reacties uit de hele stripwereld en gigantisch veel werk is het boek er uiteindelijk toch geraakt. Vooral **Lewis Trondheims** (zie *Stripschrift 324*) idee om enkel woordeloze strips op te nemen, maakte het concept haalbaar omdat het boek door het gebrek aan tekst sowieso internationaal getint en dus in de hele wereld verkoopbaar zou zijn.

WIE? Iedereen die daar zin in had, mocht een strip indienen. Ruim 12.000 bekende en minder bekende stripauteurs kregen een brief in de bus met de voorwaarden om mee te doen. Omdat het een Frans initiatief is, is de oproep in Frankrijk natuurlijk het best verspreid. De Fransen hebben dus bijna de helft van *Comix 2000* ingepalmd, maar ook de Belgen, Amerikanen, Zwitsers, Nederlanders, Finnen en Japanners zijn goed vertegenwoordigd. In totaal hebben 29 nationaliteiten minstens één strip in het boek. Qua ervaring in het vak is de groep auteurs al even gevarieerd. Van absolute debutanten en 17-jarige tekenaars met één publicatie tot vrij grote namen als **Andreas** (*Rork*, *Capricornus*, *Arq*), **Etienne Davodeau** (zie *Stripschrift 323*), **Chris Ware** (*The Acme Novelty Library*), **Edmond Baudoin** (*Piero*, *De reis*). Veel grote namen die gevraagd waren om mee te doen, hebben echter geen strip ingezonden (**Enki Bilal**, **Jacques Tardi**, **Joost Swarte**, **Art Spiegelman**...). *Comix 2000* is dus geen representatieve encyclopedie van de strip in de hele wereld, maar biedt wel een uitgebreide staalkaart van de internationale alternatieve strip. Regelmatige lezers van deze rubriek zullen onder andere auteursnamen herkennen van bij L'Association zelf, *Fréon* (*Stripschrift 310*), *Bitterkomix* (*Stripschrift 315*), *Stripburger* (*Stripschrift 311*), *La cinquième couche* (*Stripschrift 321*), *Actus Tragicus* (*Stripschrift 320*) en *Strapazin* (*Stripschrift 314*). De grote meerderheid van de 324 auteurs is echter zelfs voor de doorgewinterde stripmaniak nog onbekend.

JULIE GRAUX

WIE IS ER GESELECTEERD UIT ONS TAALGEBIED? **Stefan van Dinther**, **Peter Guido van Driel**, **Maaike Hartjes**, **Mark Hendriks**, **Milan Hulsing**, **Erik Kriek**, **Karel Lauwers**, **Markus**, **Marcel Ruijters**, **Tobias Schalken**, **Bart Schoofs**, **Typex**, **Berend Vonk**, **Ben Vranken**, en **Jan-Willem de Vries** (debuut volgens zijn bio in de index).

HOE HEEFT DE SELECTIE PRECIES PLAATSGEVONDEN? Vier mannen, namelijk **Jean-Christophe Menu**, **Patrice Killoffer**, **David B.** en **Placid** hebben de ongeveer 7000 ingezonden bladzijden gelezen. De bijdragen moesten origineel zijn, en zeker niet zomaar alle belangrijke gebeurtenissen van de eeuw op een rijtje zetten.

Vess (*Sandman*), **Linda Medley** (*Castle Waiting*) en **Jeff Smith** (*Bone*). Verder onder meer een essay waarin het ontstaan van *Zap Comix* wordt gereconstrueerd, een gesprek met de nieuwe Marvel-baas **Peter Cuneo** en een recensie van acht (!) pagina's van **Larry Gonicks** *Cartoon History of the Universe*. En een ingezonden brief van onze eigen **Ger Apeldoorn** over het recente TCJ-interview met oudgediende **John Severin**. (JM)
Info: 7563 Lake City Way, N.E., Seattle, WA 98115, Verenigde Staten, of via e-mail: *darren@tcj.com*.

STRIPS IN EIGEN BEHEER

ORPHEUS
Charles van de Broek is druk in de weer geweest om *Orpheus*, zijn strip op

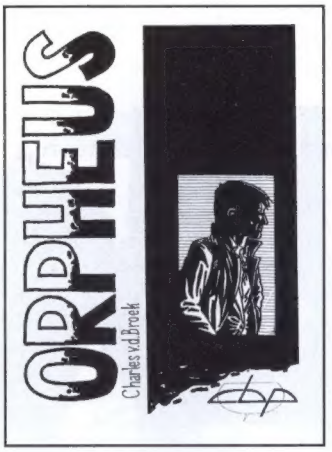

albumlengte, te voorzien van een heuse harde kaft. Helaas houdt de lijm niet zo goed waardoor de bladzijden bij het openslaan de lezer letterlijk tegemoet komen. Het tekenwerk is houterig en doods en de dialogen leven ook al niet. Desondanks kost het weinig moeite om het hele album uit te lezen, want Van de Broek is er in geslaagd om een consistent verhaal met geloofwaardige karakters neer te zetten. Bovendien bouwt hij mooi naar een spannend einde toe. Niet slecht dus! Het boek is te bestellen door *f*15 (±Bfr. 300) over te maken op giro 6276474 ten name van CBP te Utrecht.
Info: Postbus 10003, 3505 AA Utrecht.

DE STRIPPER VERJAARDAGSKALENDER
Dat er leuke strips in het tijdschrift *De stripper* staan mag zo langzamerhand algemeen bekend worden verondersteld. Ook beroemd zijn de kleine extraatjes als de gratis *Libelle*-censuur van nummer 40. Maar dat *De Stripper* zich nu op het commercieel aantrekkelijke pad van de cadeau-artikelen begeeft, mag toch wel een volslagen verrassing worden genoemd. **Sven van der Hart**, **René Leisink**, **Jan Dirk Barreveld**, **Rob Derks** en vele anderen leverden een bijdrage. Niet zelden bleek uit hun tekeningen dat een in eenzaamheid gevierd verjaardagsfeest toch wel het dieptepunt in iemands sociale leven kan betekenen. Wees daarom sociaal en bestel deze kalender om er niet één meer te vergeten!
Info: Sumatrastraat 15, 6524 KJ Nijmegen, telefoon (+31)(0)24-3225239, of via e-mail: *stripper@zipper.demon.nl*.
HW

door **GERT MEESTERS**

Het is ook duidelijk dat de grafische stijl van de bijdrage een grote invloed had op de selectie. L'Association heeft nu eenmaal een bepaalde esthetiek die bepaalt dat al tè realistische en ongeïnspireerde werkintensieve tekenstijlen meestal niet interessant worden bevonden. De stijl moet passen bij het verhaal, en liefst nog persoonlijk zijn. Die esthetiek heeft ervoor gezorgd dat sommige bijdragen met een onbestaand of zeer mager verhaal toch nog opgenomen zijn, terwijl sommige verhalen van vrij bekende auteurs het niet gehaald hebben. L'Association ziet de stripauteur als een complete kunstenaar; het aantal scenaristen in dit boek is dus op twee handen te tellen.

JOE DOG

HOE GAAN DE AUTEURS MET HET GEBREK AAN WOORDEN OM? De eenvoudigste manier om een strip zonder woorden te vertellen, is een onderwerp te nemen met veel actie, waarin de gebeurtenissen elkaar direct opvolgen. Veel auteurs houden zich aan die methode. Maar andere auteurs geven het stricte verhaal op, en proberen meer een algemene indruk uit te smeren over enkele pagina's.
Enkele dapperen proberen het gebrek aan woorden op te vangen met grafische conventies (**Conrad Botes**), verwerken tekeningen in de tekstballonnen (**Jean-Claude Denis**), of werken met droedels (**Stéphane Blanquet**) of zelfs lege tekstballonnen (**Dylan Horrocks**).

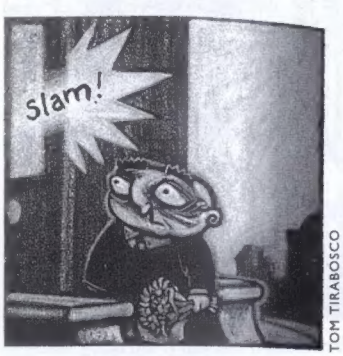

TOM TIRABOSCO

WELKE BIJDRAGEN SPRINGEN ER UIT? Er zijn meer goede dan slechte strips in dit boek, maar in het algemeen heeft de bekendheid van de stripmaker niks te maken met de kracht van de bijdrage. (haal even adem) De 20e-eeuwse angst geportretteerd door **Ambre** en **Joe Dog**; de danspasjes van **François Ayroles**; de absurditeit van **Brian Biggs** en **Lewis Trondheim**; het sarcasme van **Frédéric Boilet**; de sociologie van **Jean-François Caritte**, **Etienne Davodeau**, **Dominique Goblet & Guy-Marc Hinant**, **Julie Graux** en **Tanitoc**; het dromerige van **Feuchtenberger-owa**; de kinderlijke waarheid over macht van **Jochen Gerner** en over relaties van **Maaike Hartjes** en **Sandrine Lemoult**; de intelligente holocauststrip van **Dylan Horrocks**; de rijke beeldtaal van **Jean-Christophe Menu** en **Marcel Ruijters**; de kostuumkunde van **Elenio Pico**; de stripgeschiedenis in twee pagina's van **R. Sikoryak**; de zieke sfeer van **Mathew Tait**; de sprookjes van **Tom Tirabosco** en **Ulf K.** en de stijl van **Danijel Zezelj** zijn me het meest bijgebleven.

In deze rubriek laat de auteur zijn licht afwisselend schijnen op experimentele ontwikkelingen in de marge van het beeldverhaal en op vrij jonge auteurs van wie nog nauwelijks werk in het Nederlands is vertaald.

WAT IS DE BETEKENIS VAN DIT MONSTERBOEK? In elk geval heeft de wereldwijde productie van tekstloze strips een enorme stimulans gekregen. Maar het belang van het boek is groter dan dat. Stripliefhebbers over de hele wereld leren strips appreciëren die ze in een versie mèt tekst niet zouden kunnen lezen omdat ze de taal niet begrijpen, of leren nieuwe favoriete auteurs kennen. Auteurs uit de hele wereld zien elkaars werk misschien voor het eerst. En last but not least is *Comix 2000* zo ongeveer het meest salonfähige stripboek dat je bij niet-stripliefhebbers kunt introduceren, onder meer door de woordenboekachtige uitgave en de kunstzinnige en zeer zware selectie.
EN NU PRAKTISCH! Via verspreider Het Raadsel kan elke stripwinkel *Comix 2000* bestellen. Het boek kost rond *f*150 / 2500 frank / 62 euro. Je kunt het boek ook rechtstreeks bij de uitgever bestellen via *lassocia@clubinternet.fr* of L'Association, 16 Rue de la Pierre Levée, 75011 Paris, Frankrijk, fax 0033-1-43558621.

Terug in de tijd

Nostalgie is een bekend fenomeen, ook in de comicwereld. Niet alleen lezers maar ook makers van comics verzuchten soms dat het vroeger veel beter was. Het is de vraag in hoeverre dat echt zo is, maar nostalgie is blijkbaar iets wat aan de mens inherent is. Daarom is het opvallend dat daar in comics tot op heden zo weinig mee is gedaan. Binnenkort komt daar verandering in, want zowel uitgeverij Marvel Comics als DC Comics hebben voor de maand mei een grootschalig project op stapel staan. Een project dat uit de voegen barst van de nostalgie en dat allemaal in het teken van de zogenoemde 'vijfde week.'

De vijfde week behoort tot het vakjargon van uitgevers. Als een maandblad eens in de vier weken zou verschijnen, zou dat per jaar niet twaalf maar dertien nummers opleveren. Dat probleem wordt opgevangen door vier keer per jaar een week over te slaan. Vandaar dat deze vijfde week in sommige kringen ook wel 'skip week' wordt genoemd. DC Comics heeft de laatste jaren die vijfde week aangegrepen als mogelijkheid om speciale projecten te lanceren. Hierbij gaat het meestal om comics met een bepaald thema, die in feite als één geheel gelezen moeten worden. Voorbeelden uit het verleden zijn Girlfrenzy, The JSA Returns en New Year's Evil. In de maand mei gebruikt DC deze vijfde week voor een flinke dosis nostalgie, want deze keer staat het project in het teken van de Silver Age, ofwel de jaren zestig.

Het begint in de eerste week van mei met de achtenveertig pagina's tellende special Silver Age 1, geschreven door *Mark Waid* (bekend van The Flash) en met tekenwerk van *Terry Dodson* (tekenaar van Generation X voor Marvel). In deze special krijgt de Justice League of America van 1965 te maken met Agamemno, een kosmische schurk die het universum wil veroveren en daarbij de leden van de JLA om hulp vraagt. Aangezien de JLA bestaat uit helden krijgt Agamemno nul op het rekest, waarna hij de geesten van de leden der JLA verwisselt met die van negen van de JLA's gevaarlijkste tegenstanders. Samen met deze negen gaat Agamemno op zoek naar drie bijzondere voorwerpen waarmee hij de realiteit naar zijn hand kan zetten, terwijl de echte leden van de JLA, in de lichamen van hun tegenstanders, op de vlucht moeten voor hun collega-superhelden.

Hierna volgen negen specials die de gevolgen van deze wisseltruc laten zien. Voor deze specials heeft DC enkele grote namen in stelling gebracht. Zo zullen schrijver *Marv Wolfman* (vroeger van onder meer The New Teen Titans) en tekenaar *Pat Oliffe* (momenteel werkzaam voor Spider-Girl bij Marvel) de special Teen Titans 1 voor hun rekening nemen en zal Green Lantern 1 worden gemaakt door het vaste team van Astro City: *Kurt Busiek* en *Brent Anderson*. Het project wordt vervolgens in de vijfde week afgesloten met twee specials, namelijk Silver Age Secret Files 1 en Silver Age 80-Page Giant 1, met werk van onder meer *Mark Waid* en *Eduardo Barreto* (onder meer van Aliens/ Predator: The Deadliest of the Species).

Ook Marvel Comics blijft niet achter, want net als DC geeft deze uitgeverij de maand mei een nostalgisch tintje. Marvel komt namelijk met het project getiteld Marvels Comics en borduurt voort op het succes van Marvels, de miniserie uit 1993 door *Kurt Busiek* en *Alex Ross*. In die miniserie werd de wereld vol superhelden bekeken vanuit de ogen van de gewone man en die aanpak bleek populair. Gedurende de eerste week van mei grijpt Marvel terug op die aanpak met zes specials die zich afspelen in een wereld waarin niet alleen superhelden bestaan, maar waarin ook een uitgeverij genaamd Marvel Comics bestaat die comics over die helden uitgeeft. De zes specials zijn achtereenvolgens Fantastic Four 1 (door *Karl Kesel* en *Paul Smith*), Spider-Man 1 (door *Paul Grist* en *Kyle Hotz*), X-Men 1 (gemaakt door *Mark Millar* en *Sean Philips*), Thor 1 (door

Superman/Gen13 door Hughes en Bermejo.

door
OLAV BEEMER

***Uiterst links*, Ripley is terug bij Dark Horse.**

***Links*, Superman ontmoet Gen13.**

***Rechts*, *Realworlds*: Batman.**

Ty Templeton en *Derec Aucion*), Daredevil 1 (door *Tony Isabella* en *Eddy Newell*) en Captain America 1 (van de hand van *Peter David* en een nog nader bekend te maken tekenaar).

Het moge duidelijk zijn dat beide projecten bol staan van de nostalgie en dat spreekt de doorgewinterde comiclezer ongetwijfeld aan. Tel daarbij op dat zowel Marvels Comics als The Silver Age grotendeels worden gemaakt door schrijvers en tekenaars die zelf goede herinneringen aan de jaren zestig hebben, en het ligt voor de hand dat het hier wellicht om een schot in de roos gaat. Tenminste, voor die doorgewinterde lezer. De vraagt blijft of de jongere lezers wel van dit soort ouderwetse specials gediend zijn.

Crossover-mania

De crossover is en blijft een populair fenomeen. Toegegeven, de hausse van begin jaren negentig is voorbij, maar gedurende een jaar duiken altijd wel crossovers op die de aandacht trekken. Vaak hebben de grotere crossovers nog heel wat voeten in aarde, omdat het veelal gaat om crossovers waarbij meerdere uitgeverijen zijn betrokken. Dark Horse Comics heeft het wat dat betreft makkelijker: deze uitgeverij bezit de licentie-rechten voor onder meer Buffy, Xena, Aliens, Star Wars en Predator. Met zoveel in huis laat een crossover natuurlijk niet lang op zich wachten. En inderdaad, in april is het weer tijd voor een ouderwets grote crossover. Deze keer gaat het om Aliens vs Predator vs The Terminator, een vierdelige miniserie gemaakt door schrijver *Mark Schultz* (die eerder Predator: Hell and Hot Water schreef) en tekenaar *Mel Rubi*. Het verhaal speelt zich af in een verre toekomst, waar Skynet een ras van Terminator/Alien-hybriden wil ontwikkelen. Maar dat is een plan dat de Predators niet zo zien zitten, hetgeen het startschot betekent voor een ongetwijfeld verhitte strijd. De serie kost $2.95 per deel en het eerste nummer ligt in de laatste week van april in de winkels.

Begin april brengt DC Comics eveneens een driedelige crossover op de markt. Superman/Gen13, gemaakt door *Adam Hughes* (Gen13: Ordinary Heroes) en de minder bekende *Lee Bermejo*, verhaalt over een ontmoeting tussen de Man van Staal en Gen13, waarbij Gen13-lid Fairchild licht gewond raakt. Superman bedekt haar vervolgens met zijn cape en zet het gevecht voort, maar als Fairchild wakker wordt, blijkt dat ze aan geheugenverlies lijdt en vanwege de cape denkt dat ze Supergirl is. Een origineel concept waaraan helaas afbreuk wordt gedaan door de variantcovers die van elk nummer zullen verschijnen. Halverwege de jaren negentig waren variant covers de grootste hype in de comicwereld (en tevens de grootste vorm van geldklopperij), maar de laatste jaren leek een eind aan die trend te zijn gekomen. Blijkbaar geldt voor variantcovers echter hetzelfde als voor crossovers: het blijft een populair fenomeen.

Als derde en laatste mag Vampirella/Lady Death: The End 1 van Harris Comics niet ontbreken. Hoewel de titel en de nummering anders doen vermoeden, gaat het hier om een onderdeel van de maandelijkse Vampirella-serie, die momenteel bij nummer 26 is aanbeland. Harris Comics pakt het echter slim aan en begint iedere nieuwe verhaallijn met een nummer één, waarbij de achterliggende gedachte is dat een nummer 1 beter verkoopt dan bij voorbeeld een nummer 26. De verhaallijn met Lady Death, het personage uit de stal van Chaos! Comics, vormt de afsluiting van de serie, waarna Vampirella opnieuw wordt gelanceerd... inderdaad, weer met een nummer 1. De makers achter dit commerciële trucje zijn schrijver *David Conway* en *Dorian Cleavenger* en ja, ook van Vampirella/Lady Death: The End 1 verschijnt een variantcover, deze keer eentje met een beperkte oplage en een coverprijs van $9.95. Misschien moet men bij Harris de nieuwe serie maar Vampirella: Give Us All Your Money noemen!

Andersom

Curieuze comics zullen altijd wel bestaan. Meestal zijn dergelijke comics afkomstig van evenzo curieuze en obscure uitgeverijen, maar binnenkort begeeft ook DC Comics zich op dit terrein met enkele specials die alles behalve alledaags zijn. Zo ligt één dezer dagen Realworlds: Batman in de winkel, waarna in april nog Realworlds: Wonder Woman volgt. Het concept van deze Realworlds-specials is vrij simpel doch verrassend origineel. De verhalen gaan nu eens niet over gewone mensen in een wereld vol superhelden, maar over gewone mensen in een gewone wereld waar superhelden uitsluitend in comics bestaan. Realworlds: Batman wordt gemaakt door schrijvers *Tom Sniegoski* en *Christopher Golden* (vorig jaar de mannen achter de miniserie Punisher bij Marvel) en tekenaar *Marshall Rogers* (onder meer van Batman: Strange Apparitions) en vertelt het verhaal over Charlie, een normale man met eigenlijk maar één obsessie: Batman. Ook in Realworlds: Wonder Woman staat de gewone man centraal. Deze special wordt geschreven door *Glen Hanson* en *Alan Neuwirth*, met tekeningen van *Bernie Mireault* en verhaalt over Brenda Kelly, een actrice die in het naoorlogse Amerika de rol van Wonder Woman speelt in de gelijknamige televisieserie. De special geeft tevens een aardig tijdsbeeld, omdat de Koude Oorlog en de angst voor het communisme op de achtergrond van het verhaal een belangrijke rol spelen.

Hoe origineel het concept achter Realworlds ook moge zijn, je kunt je afvragen of dit niet een beetje te veel van het goede is. Het beginsel waarbij de hoofdrollen in comics voor gewone mensen zijn weggelegd, is inmiddels al behoorlijk uitgekauwd en bij Realworlds komt daar nog eens bij dat in die specials geen enkele echte superhelden voorkomen. En bij de meeste comics is juist dat fantasy-element zo aantrekkelijk. Bovendien zijn beide specials met $5.95 nogal prijzig voor comics die slechts achtenveertig pagina's tellen. Realworlds is met andere woorden duidelijk voor een select groepje lezers en zeker niet iets wat zomaar even voor de lol van de planken in de stripwinkel wordt gehaald.

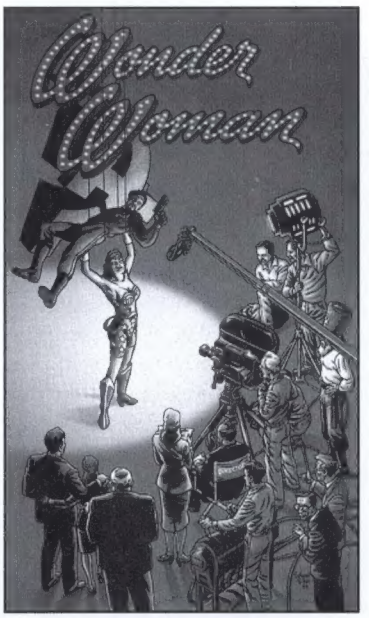

Realworlds: Wonder Woman.

(advertentie)

Draai met je tijd mee

The COLLECTOR'S File
Versie 2.0
Amber VM © Alle rechten voorbehouden
Brabant Strip vzw & Hans Matla: Team up!
© Copyright 1998 Teksten uit Stripkatalogus, De negende dimensie

42.000 stripverhalen
3.000 auteurs
30.000 stripbladen
2.500 foto's

nu op

één schijfje

ook dit nog inbegrepen

De meest uitgebreide Nederlandstalige stripdatabank op CD-ROM, met Matla's Negende Dimensie compleet, en méér; alle nieuwe strips met winkelprijzen tot oktober 1999; het eerste curiosa hoofdstuk, waardevolle stripboeken en drukverschillen; eenvoudig beheer van je stripverzameling, manco's en dubbelen; waardeberekening door een druk op de knop; jaarlijkse aanvullingen: versie 2 verkrijgbaar vanaf 13 december 1999

geen problemen

dankzij de vereenvoudigde installatieprocedure, op een 100% IBM compatibele PC met minstens Windows 95; technische ondersteuning en registratie via e-mail, fax of post

overal verkrijgbaar

bij de gespecialiseerde stripzaak; een volledige basisversie kost ƒ130 / 2.350 BEF
meer info via e-mail : amber-vm@ping.be
of ga het gewoon bekijken op
www.ping.be/brabantstrip